

**ASIAKASPALVELUALAN SLANGEISTA:
VARTIJA- JA MCDONALD'S-SLANGIN VERTAILUA**

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
5.10.2015

Minna Lämsä ja
Laura Mikkonen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Slangin määrittelyä	2
1.3. Slangin historia ja kehitys Suomessa	5
1.4. Tutkimusongelma ja hypoteesit	7
1.5. Tutkimusaineisto	11
1.6. Termien selityksiä ja merkintätapoja	13
2. TEORIAMENETELMÄT	15
2.1. Slangitutkimuksen taustaa	15
2.2. Vartija- ja McDonald's-slangin yhteydet muihin slangeihin	16
2.3. Teoria	19
2.3.1. Sociolinguistiikka	21
2.3.2. Variaationtutkimus	24
2.3.3. Kansanlingvistiikka	25
2.3.4. Sisällönanalyysi	26
2.3.5. Sananmuodostusoppi	28
3. SLANGISANOJEN MUODOSTUMINEN	31
3.1. Slangisanojen tyypit	31
3.1.1. Sanalle uusi merkitys (A)	31
3.1.2. Sanalle uusi äänneasu (B)	32
3.1.3. Uusi sana (C)	35
3.1.4. Lainattu sana (D)	35
3.2. Sanatyyppien osuudet aineistoissa	36
3.2.1. A-tyyppien sanojen osuudet	38
3.2.2. B-tyyppien sanojen osuudet	38
3.2.3. C-tyyppien sanojen osuudet	39
3.2.4. D-tyyppien sanojen osuudet	40
3.3. B-tyyppien sanojen slangijohtimet	41
4. SLANGISANOJEN TUNNETTUUS JA KÄYTTÖ	45
4.1. Vartijaslangin sanojen tunnettuus ja käyttö	46

4.1.1. Vartijaslangin sanojen tunnettuus	46
4.1.2. Vartijaslangin sanojen käyttö.....	50
4.2. McDonald's-slangin sanojen tunnettuus ja käyttö	55
4.2.1. McDonald's-slangisanojen tunnettuus	55
4.2.2. McDonald's-slangisanojen käyttö.....	65
4.3. Vertailua slangien välillä.....	75
4.3.1. Slangisanojen tunnettuus vartija- ja McDonald's-slangeissa	75
4.3.2. Slangisanojen käytettyys vartija- ja McDonald's-slangissa.....	80
5. SLANGIEN KÄYTTÄJIEN KÄSITYKSIÄ SLANGEISTAN	87
5.1. Vartijoiden havainnot	87
5.1.1. Käsitteitä slangisanojen muodostumisesta.....	87
5.1.2. Havainnot slangin käyttämisen syistä.....	90
5.1.3. Muita vartijoiden tekemiä huomioita slangista.....	92
5.2. McDonald'sin informanttien havainnot	93
5.2.1. Käsitteitä slangisanojen muodostumisesta.....	93
5.2.2. Havainnot slangin käyttämisen syistä.....	96
5.2.3. Havainnot	98
5.3. Eroja ja yhtäläisyyksiä eri työyhteisöjen havainnoissa.....	100
5.3.1. Informanttien käsitteitä slangisanojen muodostamisen keinoista.....	100
5.3.2. Informanttien havainnot slangin käytön syistä.....	104
6. PÄÄTÄNTÖ	107
LÄHTEET	113
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

”Kielentutkijat ovat vanhastaan liittäneet yhteen käsitteet *alamaailma* ja *slangi*. Alamaailmalla ei ole tarkoitettu pelkästään rikollisia, vaan myös muita ’alhaisia’ luokkia, kuten kerjäläisiä ja erilaisia maankiertäjiä, eivätkä mustalaisetkaan ole kaukana tästä seurakunnasta.” (Lipsonen 1990: 5.) Nykyisin slangit ei ole kuitenkaan enää pelkkä alamaailman keino kommunikoida, vaan erilaisia slangeja käytetään eri harrastusryhmissä ja ammattikunnissa rakennusmiehistä lääkäreihin. Slangin käyttö ei erottele hyviksiä ja pahiksia toisistaan, sillä rikollisten vankilaslangin lisäksi omat ammattislanginsa on myös muun muassa turvallisuusalalla työskentelevillä vartijoilla sekä pikaruoka-alojen työntekijöillä. Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkimme nimenomaan edellä mainittujen ammattiryhmien käyttämiä ammattislangeja.

Valitsimme tutkittaviksi slangeiksi vartijoiden sekä McDonald’sin työntekijöiden käyttämät slangit, koska niiden käyttöympäristöt poikkeavat täysin toisistaan. Toisaalta molempia slangeja yhdistää kuitenkin se, että molempien slangien käyttäjät työskentelevät asiakaspalvelualalla. Vartijat toimivat turvallisuusalalla, jossa työtehtävät ovat moninaisia ja työskentely-ympäristö on laaja. Slangin käytössä vartijoilla on siksi runsaasti myös sisäistä variaatiota. Vartijoiden kohdalla olemme rajanneet tutkimuksen koskemaan pelkästään yksityisen vartiointialan eri tehtävissä toimivien työntekijöiden käyttämää kieltä, ja tutkimuksen ulkopuolelle jäävät muut turvallisuusalan työntekijät, kuten turvatarkastajat, vanginvartijat ja poliisit. Vartijoiden käyttämää slangia ei ole aiemmin tutkittu.

McDonald’sissa puolestaan työskennellään tiiviisti yhdessä työyhteisössä samassa tilassa, ja silti slangit on monilta osin samanlaista koko Suomen laajuisesti. McDonald’s-työyhteisön käyttämä slangit on tutkimuksen kohteena mielenkiintoinen esimerkiksi siitä syystä, että tätä maailmanlaajuisesti vaikuttavaa ja tunnettua suuryhtiötä ei ole vielä kyseisestä näkökulmasta tutkittu. Jo vuonna 1988 McDonald’sin suosio on ollut niin

suurta, että pelkästään pikaruokaketjun myymällä ketsupilla olisi voinut täyttää Yhdysvalloissa sijaitsevan Mississippijoen (Love 1988: 14). Lisäksi on kiinnostavaa osoittaa, kuinka monipuolinen sanavarasto pikaruokaketjun työntekijöillä on käytössään. Tutkimuskohteet olivat meille myös luontevia valintoja, sillä toisen tutkijan (Lämsä) lähipiiriin kuuluu useita vartijoita, ja toinen tutkijoista (Mikkonen) työskentelee McDonald'sissa. Pääpaino vartijaslangin tutkimisessa onkin siksi Lämsällä ja McDonald's-slangin tutkimisessa Mikkosella, mutta vertailukelpoisuuden ja yhtenäisyyden saavuttamiseksi olemme analysoineet tulokset ja kirjoittaneet tutkielman tiiviissä yhteistyössä.

1.2. Slangin määrittelyä

Slangi on vaikeasti rajattava kielen osa-alue. Se ei täytä erillisen kielen määrittelyvaatimuksia, sillä sitä käytetään muiden kielten ja murteiden ohella. Slangi, arki- ja puhekielisyys saattavat joskus limittyä keskenään, ja toisinaan on hankalaa sanoa, kuuluuko joku sana slangiin vai esimerkiksi kansanomaiseen ilmaukseen. (Karttunen 1979: 7–8.) Suomalaisesta slangista on lähestulkoon yhtä monta määritelmää kuin on tulkitsijaakin. Antti Penttisen mukaan termiä **slangi** käytetään meillä jonkin harrastus-, ikä-, ammattitai muun sellaisen ryhmän sanoista ja sanonnoista, jotka eivät kuulu yleiskieleen, ammattikieliin eivätkä kansanmurteisiin (1984: 10.)

Slangi on suurimmaksi osaksi puhuttua kieltä. Osa nykyisinkin puhutun slangin keskeisestä sanastosta on peräisin 1800- ja 1900-luvun vaihteesta. Useimmiten tämä vanha ydinsanasto on lainattua. Toisaalta etenkin omapohjainen slangisanasto on luonteeltaan nopeasti uusiutuvaa, sillä slangisanat menettävät helposti iskevyytensä ja uutuuden viehätöksensä. Osa slangisanoista muuttuukin ajan saatossa neutraaleiksi yleiskielen sanoiksi (vrt. englannin *bike* < *bicycle* ja *bus* < *omnibus*). Slangia voidaan pitää tyyllillisenä ja sosiaalisena ilmiönä, ja sen käyttö on siksi usein tilannesidonnaista. Slangia pidetään tyylliltään vapaana, ja siihen liitetään usein epämuodollisuus ja arkisuus. (Andersson & Trudgill 1990: 70, 72; Karttunen 1979: 7–10; Lappalainen 2004: 242.)

Erityisesti nuorison suosiossa olevan slangin on ajateltu olevan alatyylisiä kieltä, ja sen käyttöä on yritetty historian saatossa estää (Paunonen 2006: 58). Slangin alkuaikoina sen perimmäisenä tarkoituksena oli luoda kielellinen yhteys suomen- ja ruotsinkielisten poikajoukkojen välille. Erityisen tärkeää oli viestin perillemeno, eli ei niinkään se, millaisella kielellä viesti välitettiin. (Paunonen 2006: 52.) Yhä edelleen slangit toimii yhteisössä kommunikaatiota helpottavana tekijänä. Slangin avulla on vanhastaan rajattu ulkopuoliset henkilöt ryhmästä pois ja lisätty oman joukon yhteishenkeä. Slangisanat voivat toimia jopa eräänlaisena salakielenä: sanoja ei kenties ole vaikea oppia, mutta niiden käyttäminen oikein voi olla hankalaa (Andersson & Trudgill 1990: 79). Muita syitä slangin olemassaololle ovat ihmisen leikkimisvietti ja halu nähdä todellisuus toisenlaisena. Slangin sävy onkin usein leikillinen tai tunnepitoinen, ja sitä voidaan kiittää kekseliäisyydestä ja nokkeluudesta erinomaisen sanamuodostuskykynsä vuoksi. (Karttunen 1989: 8; Penttinen 1984: 7–10.)

Slangisanoja on erityyppisiä, kuten esimerkiksi useampisanaisia fraaseja ja verbejä, mutta valtaosin slangisanat ovat substantiiveja. Nahkolan ja Saanilahden mukaan slangisanoja voidaan viljellä puheessa ahkerasti tai vaihtoehtoisesti lisätä sana tai pari normaalin puhekielen höysteeksi. (Nahkola & Saanilahti 2000: 87.) Slangisanoilla voidaan tarvittaessa tuoda keskusteluun kontrastia, ja tietynlaisissa yhteyksissä slangin käyttäminen voi olla luonnollinen valinta (Niemi 2014: 262). Esimerkiksi päihteet keräävät slangisanastoa (Niemi 2014: 258, 260 ja Paunonen 2000: 32). Niemi (2014: 256–260) kertoo artikkelissaan Slangi helluntaikarismaattisessa seurakunnassa toimivien nuorten kielenkäytön resurssina päihdetaustaisesta miehestä, joka kertoo menneisyydestään käyttäen runsaasti slangisanoja jopa uskonnollisissa konteksteissa.

Slangi vaihtelee lähes loputtomasti puhujan ja tilanteen mukaan. Antti Penttisen mukaan slangin tunnistamiseksi ja ymmärtämiseksi onkin tunnettava slangin puhujat ja ympäristö, josta se versoo. (Penttinen 1984: 8, 10.) Slangille tunnusomaisia piirteitä ovat kuitenkin suomen kielen kannalta vieraat äänneet, kuten *b*, *d*, *g*, ja *f*, sekä epätyypilliset vokaaliyhdistelmät, esimerkiksi *ö+a* (*Högga* 'Korkeasaari') tai *y+a* (*fyrkka* 'raha'). Slangisanoissa esiintyy usein myös sananalkuisia konsonanttityhtymiä, kuten sanoissa *skraga*

'solmio' ja *kliffa* 'kiva, mukava'. (Paunonen 2006: 53–54.) Myös niin sanotuilla slangijoh-
timilla (ks. luku 3.1.2.) muodostetut sanat ovat slangissa tavallisia. Yleisimpiä slangijoh-
timia ovat *-Ari* (*maihari* 'maihinnousukenkä'), *-is* (*roskis* 'roskakori'), *-kkU* (*farkku* 'far-
mari') ja *-(k)kA* (*brikka* 'tarjotin'). (VISK § 214.)

Äidinkieltä kuvaillaan sellaiseksi kieleksi, jonka lapsi oppii ensimmäisenä kielenään. Ih-
misen käyttämä kieli voi olla yleiskieltä tai puhekieltä, kuten erilaisia murteita ja slan-
geja. Palveluammateissa työskentelevät ihmiset puhuvat eri tavalla asiakkaiden kuin kol-
legoiden kanssa. Asiakkaiden kanssa käytetty kieli on tavanomaisimmin puhekieltä. Työ-
yhteisön keskinäisessä viestinnässä käytettävää kieltä kutsutaan puolestaan ammatti-
slangiksi.

Slangi voidaan edelleen jaotella erilaisiin lajeihin, kuten vanhaan Stadin slangiin ja nyky-
päivän koululaisslangiin. **Ammattislangit** kuuluvat niin sanottuihin erikoiskieliin, sillä ne
eivät kuulu yleiskieleen eivätkä yleiseen sivistykseen. Ammattikielestä eli jargonista am-
mattislangi eroaa siinä, että ammattikieleen kuuluvat ammattikunnan virallisessa vies-
tinnässä käytetyt sanat, kun taas ammattislangi on yhteisön epävirallisessa käytössä ole-
vaa kieltä. (Hiidenmaa 2004: 109–110.) Ammattikielen sanat ovat yleensä neutraaleja,
ja ne eivät sisällä samanlaista tunnelatausta kuin slang-ilmaukset. Raja slangisanojen ja
ammattikielen sanojen välillä on kuitenkin häilyvä, ja esimerkiksi joitakin vartijoiden
käyttämiä kirjainlyhenteitä, esimerkiksi *mg* (jatkossa muodossa *ämgee*¹) 'magneettikos-
ketin', voidaan epävirallisen viestinnän lisäksi käyttää yhtä hyvin virallisissa yhteyksissä.
Yleisslangiksi luokitellaan sanat, joita on nykyisin vaikea mieltää slangiksi niiden runsaan
esiintymisen vuoksi. Näitä sanoja ovat muun muassa *telkkari*, *Kokis* ja *ale*. Yleisslangin
määritelmän ongelmallisuus on siinä, että se ei täytä kaikkia slangin kriteereitä.
Yleisslangi ei ole minkään rajatun ryhmän käyttämää kieltä, ja se on jo niin yleisesti pu-
huttua, että se on lähellä arkista puhekieltä. (Nahkola & Saanilahti 2000: 94.)

¹ . Virallisessa yhteydessä käytetyt kirjainlyhenteet ovat pääasiassa kirjoitetussa muodossa esimerkiksi
tapahtumailmoituksissa ja raportoinnissa. Koska slangit yleensä perustuvat ennen kaikkea puhuttuun,
eivätkä niinkään kirjoitettuun kieleen, olemme sijoittaneet kirjainyhdistelmät aakkosissa ääntämis-
asunsa mukaan järjestykseen. Esimerkiksi *ämgee* (*mg*) 'magneettikosketin' löytyy aakkosellisesta sanas-
tosta (liite 5.) ä-kirjaimen kohdalta.

Kieltä voi verrata suurelta osin merkittävään sosiaaliseen ilmiöön. Kieli toimii yhdistävänä tekijänä, sillä se pystyy liittämään yksilöt yhdeksi isommaksi kokonaisuudeksi. Kieltä on myös rinnastettu osaksi kulttuuria, koska sitä voidaan pitää eräänlaisena valtakelijänä, joka luo, muovaa ja ylläpitää kielellisiä valintoja. Kielen on sanottu olevan tieteen kohteista arvokkaimpia sen monipuolisen tutkittavuuden vuoksi. (Ravila 1966: 5.) Kieli ja siten myös slangi ovat jokaisessa ympäristössä ja ryhmässä periytyneet edeltävältä sukupolvelta. Yksilö kasvaa ja kehittyy tietyssä ympäristössä, jossa käytetään tiettyä kieltä tai slangia ja oppii siten kielen tai slangin pariin. Puhetta onkin verrattu sosiaaliseen käyttäytymiseen. Vaikka yksilöt kuuluisivatkin samaan sosiaaliseen ryhmään ja puhuisivat samaa slangia, se ei silti tarkoita, että käyttäytyminen ja sanavalinnat olisivat persoonattomia. (Ravila 1966: 8.)

1.3. Slangin historia ja kehitys Suomessa

Suomessa slangit alkoivat kehittyä kaupungistumisen myötä. Helsingin slangi, vanha Stadin kieli, alkoi kukoistaa 1800-luvun lopulla tapahtuneiden yhteiskunnallisten, taloudellisten ja kulttuuristen muutosten seurauksena. Suomen teollistuessa pääosin ruotsinkieliselle pääkaupunkiseudulle muutti työväkeä suomenkielisiltä alueilta. Teollisuuden tarpeisiin kehittyi uusi yhteiskuntaluokka, jota nimitettiin työväenluokaksi. Muuttovirroista johtuen pienen kaupungin väkimäärä moninkertaistui, ja samalla kaupungin kielisuhteet kokivat muutoksia. Kaksikielisten työläiskortteleiden erikieliset pojat ja nuoret miehet alkoivat keskenään puhua yhteistä kieltä, jota molemmat ymmärsivät. Slangi syntyi tarpeeseen eli yhdyssiteeksi erikielisten nuorten miesten välille. (Paunonen 2006: 13, 22–23, 50–51)

Samaan aikaan kielellisiä vaikutteita saatiin maltillisemmin myös saksasta ja ranskasta. Niillä ei kuitenkaan ollut slangiin merkittävää vaikutusta. Sen sijaan runsaasti näkyviä jälkiä slangiin ovat jättäneet Venäjän kasakat. Slangin syntyminen johtui siis pääkaupungin monikielisyydestä, suomen, ruotsin ja venäjän kielten törmäämisestä yhteen. Slangin voidaan kuitenkin sanoa syntyneen siellä, missä sekä suomea että ruotsia käytettiin, eli

työläisten asuttamissa kortteleissa ja kortteleissa, joissa asui kaksikielistä alemman sosiaaliryhmän väkeä. (Karttunen 1989: 152–153; Paunonen 2000: 15; 2006: 52.) Helsingistä slangi levisi kieli-ilmiönä myös muualle Suomeen: aluksi Etelä-Suomeen ja lopulta vuosien saatossa kirjallisuuden ja viestinnän välityksellä myös pohjoisemmaksi, kattaen lopulta koko Suomen. Näin syntyi ja levisi kautta maan niin sanottu yleisslangi, jota ymmärrettiin sekä sosiaalisesti että alueellisesti. (Karttunen 1979: 8.)

Stadin slangin historiassa tapahtui muutos sota-aikana, kun osa nuorista miehistä joutui rintamalle ja osa sotaa pakoon maaseudulle. Slangia käyttäneet poikaporukat hajosivat, ja kielen välittyminen puhujapolvilta toisille estyi. Seuraava suuri taitekohta Stadin slangin historiassa tapahtui 1950-luvulla. Suomen selvittyä sotavuosista syntyi nuorison värittämä kulttuuri, johon saatiin malli Amerikasta. Se toi mukanaan uuden kielen, englannin, joka nousi ruotsin kielen kaltaiseen valta-asemaan. Ruotsi menetti yhä enemmän asemaansa Suomessa, ja uusia lainoja otettiin englannista. Samalla muodostettiin omaperäistä sanastoa suomen kielen pohjalta. Tämän kehityksen myötä alkoi sanojen ympärille kehittyä paljon synonyymisiä muotoja, jotka olivat omaperäisen sanaston kehityksen tulosta. Englannin aseman vahvistuminen muutti Helsingin slangia niin rajusti, että nykyisin siitä on erotettavissa kaksi eriaikaista kielimuotoa: vanhempi suomalais-ruotsalais-venäläinen sekakieli sekä uudempi nuorisokieli. (Karttunen 1989: 158; Paunonen 2000: 17; Paunonen 2006: 56–57.)

1970-luvulta lähtien slangi alkoi pirstoutua erilaisten alakulttuurien kieliksi. Niihin vaikutteet tulivat jälleen amerikkalaisesta kulttuurista. Aiemmin yhtenäiseksi mielletty slangi alkoi eriytyä ja kehittyä siten, että slangista muodostui eri aloille omia erikoisslangeja. Ensimmäisiä alakulttuurien edustajia olivat punkkarit, hevarit ja skinit. Sittemmin, 1980-luvulta lähtien, alakulttuurien kirjo on kasvanut räjähdysmäisesti. Omat erikoisslanginsa on niin skeittareilla, räppäreillä, bloggareilla kuin sosiaalisen median käyttäjilläkin. (Paunonen 2006: 56.)

Täysin erillisiä slangit eivät kuitenkaan ole, sillä uudet slangit ottavat aina vaikutteita edeltäjistään. Erkki Johannes (2000) pohtii *Rotsi on mut byysat puuttuu* -sarjakuva-albumin loppusanoissa Stadin slangin muuttumista näin:

Slangi muuttuu niinku kaikki muutkin systeemit. Slangi voi must säilyy vaan jos se koko ajan elää. Siks must on turha alkaa flaidaa sana sanalt, mikä on ”kunnon slangii”. ”Vanha Stadin slangii” kyl delaa niinku sen bamlaajatki. Fitti juttu, mut aina kaikest jotain jää... (Barks 2000: 49.)

Slangin kehityksessä on tapahtunut rakenteellisen muutoksen lisäksi myös asenteellinen muutos. Slangin ”katupoikaleima” on ajan saatossa varissut, ja helsinkiläisille Stadin slangii on tärkeä osa identiteettiä (Paunonen 2006: 56). Vaikka slangia pidettiin vielä yli sata vuotta sitten huonona ja karteltavana kielenä, kielen yhteiskunnallisen vaihtelun määrätietoinen tutkiminen on sittemmin muokannut asenteita: nyt korostetaan suvaitsevaisuuden merkitystä ja sitä, että kieli vaihtelee lähes loputtomasti puhujan ja tilanteen mukaan. (Penttinen 1984: 8.)

1.4. Tutkimusongelma ja hypoteesit

Tutkimuksemme tavoitteena on saada tietoa siitä, minkälaista slangia tutkimukseemme osallistuvat informantit käyttävät. Lisäksi olemme kiinnostuneita siitä, minkälaisissa tilanteissa ja keiden kanssa informanttimme käyttävät slangia. Tutkimuksessamme keskeisessä asemassa on ympäristön vaikutus, ja olemmekin kiinnostuneita siitä, miten vartijoiden yksin työskenteleminen vaikuttaa slangin käyttämiseen verrattaessa siihen, että McDonald’issa työntekijät työskentelevät aina yhdessä. Tavoitteenamme on osoittaa syitä siihen, miksi eri työyhteisöissä slangisanat leviävät laajemmin koko yhteisön käyttöön ja toisissa yhteisöissä sanastoa omaksutaan hitaammin sekä hajanaisemmin, eikä koko sanasto tavoita välttämättä koskaan kaikkia työyhteisön jäseniä. Tutkimuskysymyksiämme ovat:

1. Miten vartijoiden ja McDonald’sin slangisanastot muodostuvat?
2. Miten sukupuoli, työkokemus ja ammatillinen asema vaikuttavat slangisanaston tuntemiseen ja käyttöön?
3. Miten slangisanat slangin käyttäjien mielestä muodostuvat, ja miksi slangia heidän mielestään käytetään?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksemme avulla tutkimme sanaston muodostumista. Hypotesimme tutkimustuloksista on, että slangisanoja muodostetaan slangille tyypilliseen tapaan lyhentämällä (Hiidenmaa 2004: 110) ja käyttämällä slangille ominaisia johtimia *-Ari*, *-is*, *-kkU* ja *-(k)kA* (VISK § 214). Oletamme törmäävämmä sanastoissa geminaattoihin, sillä slangisanoille tavallista on sanan vartaloon kuuluvan klusiilin geminoituminen eli kahdentuminen (VISK § 28). Nahkolan ja Saanilahden mukaan slangisanat ovat suurelta osin substantiiveja, joten oletuksemme on myös, että aineistomme muodostuu pääosin substantiiveista (Nahkola & Saanilahti 2000).

Kandidaatintutkielmiamme pohjalta olemme tehneet joitakin havaintoja slangien muodostumisesta. *Vartijoiden käyttämää slangisanastoa* (Lämsä 2013) ja *McDonald's-työyhteisön käyttämä slangi* (Mikkonen 2013) -kandidaatintutkielmissa saimme kiinnostavia tutkimustuloksia slangisanojen muodostumisesta. Lämsän tutkimuksesta kävi esimerkiksi ilmi, että vartijaslangi on rakentunut pääosin jo olemassa olevista sanoista, joilla on uusi äänneasu. Mikkosen pikaruokaravintolan slangisanastosta niin ikään suurin osa on muodostunut samoin, mutta lähes yhtä suuri osa sanoista on lainalähtöisiä. Lainalähtöiset sanat ovat vartijaslangissa puolestaan vähemmistöasemassa.

Toinen kysymyksemme tarkastelee ympäristön ja sosiaalisten muuttujien vaikutusta slangin omaksumiseen. Tutkimuksen kohteena olevissa työyhteisöissä muuttujia ovat muun muassa sukupuoli, työkokemus ja ammatillinen asema. Oletamme, että vartijoiden työyhteisössä sanastoa omaksutaan hitaammin ja kaikki sanat eivät ole koko yhteisölle tuttuja. Tähän vaikuttavaa uskoaksemme erityisesti työympäristö: Vartijoiden työskentely-ympäristö on laaja, ja he työskentelevät pääasiassa yksin eri kohteissa. He pitävät muihin yhteyttä lähinnä puhelimitse ja satunnaisesti tehtävillä tavatessaan. McDonald'sissa työntekijät taas oppivat koko slangisanastonsa nopeasti, sillä töitä tehdään tiiviinä yhteisönä rajatussa paikassa ja kommunikointi tapahtuu pääasiassa kasvokkain. Kielikukkanen.fi-sivulta löytyvän artikkelin mukaan ravintolan uusien työntekijöiden perehdytyksessä on myös apuna McDonald'sille laadittu slangisanasto (KK). Uskoaksemme tiiviissä yhteisössä sanasto omaksutaan nopeammin ja se vakiintuu käyttöön tehokkaammin kuin hajallaan työskentelevien vartijoiden keskuudessa.

Tämän lisäksi kiinnitämme huomiota sosiaalisiin muuttujiin, kuten ikään ja sukupuoleen, jotka ovat työyhteisöissä hyvin erilaiset: McDonald'sissa työskentelee pääasiallisesti opinnoista välivuotta pitäviä nuoria ja etenkin naisia, kun taas vartijoina työskentelevät ovat jo hieman vanhempia ja tyypillisesti miespuolisia henkilöitä, joilla on ammatillinen koulutus työhönsä. Hypoteesimme mukaan myös sukupuoli vaikuttaa osaltaan slangisanojen käyttöön: uskoaksemme miehet käyttävät naisia enemmän slangisanoja, sillä naiset käyttävät miehiä enemmän yleiskieltä (Cameron 1992: 56).

Vastauksia analysoidessamme olemme kiinnostuneita myös siitä, miten työkokemus ja ammatillinen asema vaikuttavat sanojen tunnettuuteen ja käyttöön. Oletamme, että kummassakin työyhteisössä pitkään työskennelleet tuntevat ja käyttävät enemmän slangisanoja kuin lyhyemmän aikaa työskennelleet. Uskoaksemme työsuhteen kestolla on vaikutus myös slangisanaston käyttöön siten, että pitkään työskennelleillä sanat valikoituvat tarkemmin asiakkaan tai toimeksiantaja-asiakkaan kanssa työskenneltäessä. Lisäksi McDonald's-slangin käyttäjien ammatillisella asemalla on vaikutus slangisanaston tunnettuuteen ja käyttöön. Uskomme, että esimiesasemassa työskentelevät henkilöt tuntevat enemmän sanastoa kuin ravintolatyöntekijät, mutta käyttävät slangisanoja heitä harkitummin esimerkiksi asiakaslähtöisissä tilanteissa.

Tyypillisesti ammattislangeja käytetään ammattiryhmän sisäiseen viestintään ja etenkin suullisessa viestinnässä. Koska slangi on ennen kaikkea puhuttua kieltä (Karttunen 1979: 7), se vaatii lähettäjän eli puhujan lisäksi aina vastaanottajan. Näin ollen oletamme, että lähes kaikkia informanttien tunnistamia sanoja käytetään ainakin kollegoiden kanssa työskennellessä. Työyhteisön ilmapiiristä riippuen uskomme, että myös esimiehen kuullen käytetään slangisanoja runsaasti. Koska vartijat ja heidän toimeksiantaja-asiakkaansa ovat keskenään niin sanotusti samalla puolella lakia, uskomme, että toimeksiantaja-asiakkaiden kanssa slangisanoja käytetään enemmän kuin asiakkaiden kanssa mutta vähemmän kuin työtovereiden kesken.

Kun slangille tyypillinen käyttöympäristö vaihtuu työyhteisön sisäisestä viestinnästä ulkoiseen viestintään asiakkaiden kanssa, uskomme että slangisanojen käytön määrä vähenee merkittävästi. Vartija- ja McDonald's-slangien käyttäminen asiakkaan kuullen eroaa toisistaan siinä, että vartijat puhuvat toisinaan arkaluonteisistakin asioista, joten sanaston avulla pyritään myös salaamaan asioita ulkopuolisilta, kun taas McDonald's-slangissa asioille ei nähdä yhtä vahvaa salaamisen tarvetta. Sanat, joita vartijaslangissa käytetään asiakkaan kuullen, ovat uskoaksemme vakiintuneet jopa yleisslangin sanastoksi, kuten esimerkiksi sana *häke* 'häätäkeskus'.

Viimeiseksi tutkimme käsityksiä, joita informanteilla itsellään on slangistaan. Selvitimme slangikäsityksiä seuraavien avoimien kysymyksien avulla: 1. Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat? ja 2. Miksi työpaikallasi käytetään slangia? Ensimmäisen kysymyksen avulla pyrimme selvittämään, miten tavallinen slanginkäyttäjä eli maallikko hahmottaa slangisanojen alkuperän ja muodostumisen, sekä millaisia ilmauksia hän havainnoistaan käyttää. Toisen kysymyksen avulla tutkimme, mitä syitä informantit havaitsevat ammattilangin käyttämiseen. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi avoimet kysymykset. Vaihtoehtoja sisältävät kysymykset olisivat voineet johdatella vastaajia liikaa, jolloin tutkimustulokset olisivat voineet vääristyä. Avoimilla kysymyksillä saimme totuudenmukaisen kuvan siitä, mitä maallikot ajattelevat käyttämästään kielestä.

Hypotesimme on, että naiset mainitsevat miehiä enemmän slangisanojen muodostuskeinoja ja syitä slangin käyttämiseen. Koska naiset ovat useimmiten miehiä kielitietoisempia ja -taitoisempia (Kauppinen 2011: 362–372; OECD) uskomme, että he siksi myös pohtivat enemmän käyttämäänsä kieltä. Uskomme, että naisten mainitsemat syyt slangin käyttämiseen ovat useammin järkipäisiä, kun taas miesten vastauksissa korostuu oletuksemme mukaan humoristisuus ja tunneperäisyys.

Oletamme, että henkilöt, jotka ovat työskennelleet yhteisössään pitkään, mainitsevat keskimäärin hieman muita enemmän slangisanojen muodostuskeinoja ja syitä työpaikkaslangin käyttämiseen. Samalla tavoin oletamme McDonald'sin kouluttajien ja esimiesasemassa olevien työntekijöiden havaitsevan sananmuodostuskeinoja ja syitä slangin

käyttämiseen ravintolatyöntekijöitä enemmän. Pääpaino keinojen ja syiden havaitsemisessa on uskoaksemme kuitenkin enemmän yksilön herkkyydessä havaita käyttämänsä kielen piirteitä ja pohtia niitä.

Mitä luultavimmin informantit mainitsevat useasti lyhentämisen sananmuodostuskeinoksi, sillä yleisslangista tutut slangisanat ovat yleensä sanoja, joihin on lisätty jokin slangijohdin (ks. luvut 3.1.2. ja 3.3.). Slangijohdinta käytettäessä kantasana usein lyhenee, kuten tapahtuu sanoissa *rosk-akori* > *rosk+is* ja *hamp-urilainen* > *hampp+ari*. Uskomme myös McDonald'sin työntekijöiden olevan tietoisia slangisanojensa lainalähtöisyydestä, sillä suurin osa tuotteiden ja laitteiden nimistä ovat lähtöisin englannin tai ruotsin kielestä.

1.5. Tutkimusaineisto

Aineistomme muodostuu neljästä kokonaisuudesta. Aineiston kerääminen tapahtui vuosien 2013 ja 2015 aikana. Ensimmäisessä vaiheessa keräsimme slangisanastoa lomaketutkimuksella (liitteet 1 ja 2) Kempeleen McDonald'sin henkilökunnalta ja Oulun alueen yksityisen vartiointialan vartijoilta. Välitimme paperisen version kolmen oululaisen vartiointiliikkeen, Securitas Oy:n, Turvatiimi Oyj:n ja Poko Oy:n, neljään eri toimipisteesseen. Lisäksi keräsimme tietoa haastatteleamalla neljää Oulun alueella toimivaa vartijaa. McDonald'sin aineistonkeruussa käytimme kyselylomakkeen lisäksi osallistuvaa havainnointia. Valitsimme osallistuvan havainnoinnin tutkimusmenetelmäksi siksi, koska toinen tutkijoista on McDonald'sissa töissä. Osallistuva havainnointi mahdollisti aidot ja spontaanit slanginkäytön tilanteet, jolloin informantit eivät kiinnittäneet liikaa huomiota käyttämäänsä kieleen. Tutkimustyön tekeminen normaalien työtehtävien ohella mahdollistaa helpon ja luontevan tiedonkeruun (Eskola & Suoranta 1998: 100).

Vaikka oman yhteisön tutkimista ei ole yleisesti pidetty suotavana, voi tutkijan verkoston jäsenyys avata ovet sellaisiin tilanteisiin, joihin ei muuten olisi pääsyä. Lisäksi yhteisöön kuulumisen nopeuttaa tutkimuksen tekoa. Jos tutkija ei itse kuulu yhteisöön, osallistuva havainnointi on työlästä. Tämä johtuu siitä, että tutkijan pitää aluksi soluttautua

yhteisöön ja voitettava yhteisön jäsenten luottamus. Tästä johtuen emme käyttäneet osallistuvaa havainnointia vartijaslangin aineistonkeruumenetelmänä, sillä kumpikaan tutkijoista ei työskentele vartiointialalla, minkä takia työyhteisön sisään pääseminen olisi vienyt paljon aikaa. (Lappalainen 2003: 80; 88–89.) Vartijaslangiin sanastoa kertyi 156 sanaa (liitteet 5 ja 6) ja McDonald’s-slangiin 174 sanaa (liitteet 7 ja 8). Saamamme sanaston avulla vastasimme 1. tutkimuskysymykseemme, joka koskee slangisanojen muodostumista.

Vuonna 2015 selvitimme uusien aineistonkeruulomakkeiden avulla slangisanojen tunnettuutta ja käyttöä työyhteisöissä. Lisäksi tutkimme sitä, miten slangin käyttäjät itse hahmottavat slangisanojen muodostumisen ja syitä slangin käyttämiseen heidän omassa työyhteisössään. Kyselyymme vastasi Securitas Oy:n vartijoista 20 ja Kempeleen McDonald’sin työntekijöistä niin ikään 20 työntekijää. Vartijainformanteista 15 on miehiä ja 5 vastaajista on naisia. McDonald’sin informanteista 13 on naisia ja vastaajista 7 on miehiä.

Tuloksia analysoidessamme olemme jakaneet vastaajat erilaisiin **vastaajakategorioihin**. Vastaajakategoriolla tarkoitamme työkokemusvuosien, sukupuolen, ammatillisen aseman tai edellä mainittujen yhdistelmän perusteella muodostuvaa ryhmää. Työkokemuksen perusteella olemme jakaneet informantit kolmeen eri kategoriaan: alle 2 vuotta työskennelleet, 2–4 vuotta työskennelleet ja yli 4 vuotta työskennelleet. McDonald’s-slangin vastauslomakkeessa ammatilliselle asemalle vaihtoehtoja on kolme: esimies, kouluttaja ja ravintolatyöntekijä. McDonald’sissa työntekijät työskentelevät isona joukkona, jolloin esimerkiksi esimiehen asema korostuu työvuorossa. Vartijaslangissa emme pidä ammatillista asemaa merkittävänä tekijänä, sillä vartijat työskentelevät useimmiten itsenäisesti. Jätimme siksi kysymyksen ammatillisesta asemasta pois vartijainformanttien kyselylomakkeesta. Vastaajakategoria vaihtelee siis kulloinkin tarkastelun kohteena olevan asian perusteella: vastaajakategoria voi siten olla esimerkiksi alle 2 vuotta työskennelleet vartijamiehet ja -naiset tai McDonald’sissa yli 4 vuotta työskennelleet esimiesnaiset.

1.6. Termien selityksiä ja merkintätapoja

Analysoidessamme slangisanojen tunnettuutta ja käyttöä (luku 4) esitämme tulokset käyttäen arvoja, jotka havainnollistavat keskimääräistä sanamäärää vastaajaa kohti. Olemme laskeneet informanttien antamat tulokset kappalemäärinä yhteen ja tämän jälkeen olemme jakaneet saamamme tuloksen kulloinkin tarkastelun kohteena olleen vastaajakategorian informanttien määrällä. Tällä tavalla saatu tulos kertoo havainnollisesti siitä, kuinka paljon eri vertailuryhmien informantit keskimäärin tunnistavat ja käyttävät sanoja, sekä kuinka montaa sanaa he keskimäärin käyttävät eri sidosryhmien kanssa. Koska tutkittavien slangien aineistonkeruulomakkeissa on eri määrä sanoja (vartijaslangin kyselylomakkeessa sanoja on 75 ja McDonald's-slangin kyselylomakkeessa 81), olemme vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi esittäneet tulokset myös keskimääräisiä sanamääriä vastaavina prosenttilukuina. Ne on laskettu jakamalla keskimääräinen sanamäärä tarkasteltavana olleen slangin sanojen kokonaismäärällä.

Analysoimme aineistoja paitsi sukupuolesta myös työsuhteen kestosta johtuvien erojen ja samankaltaisuuksien mukaan. Analyysissa luokittelemme sekä naiset että miehet seuraavanlaisiin kategorioihin: alle 2 vuotta työskennelleet, 2–4 vuotta työskennelleet ja yli 4 vuotta työskennelleet. Kuvaamme edellä mainittuja kategorioita vastaajan sukupuolen mukaan joko kirjaimella n (nainen) tai m (mies). Taulukoissa olemme käyttäneet matemaattista merkintätapaa ilmentääksemme eri kategorioita työkokemusvuosien osalta. Työsuhteen keston ollessa alle 2 vuotta ilmennämme tätä käyttämällä seuraavaa merkintätapaa: <2. Työsuhteen keston ylittäessä 4 vuotta olemme merkinneet sen seuraavasti: >4.

Analyysia tulkittaessa on huomioitava vastaajakategorioiden epätasaisuus. Vartijaslangissa naisvastaajia on vain 5 (25 % kaikista vartijainformanteista). Heistä 1 on työskennellyt 2–4 vuotta ja 1 yli 4 vuotta. 2–4 vuotta työskennelleitä miehiä on vain 2. McDonald's-slangissa puolestaan miesvastaajia on yli 4 vuotta työskennelleiden vastaajien

joukossa vain 1 (5 %). Yli 4 vuotta työskennelleitä McDonald's-slangin naisvastaajia on 2 (10 %). Koska vastaajia on edellä mainituissa kategorioissa niin vähän, yksittäisten informanttien vastaukset korostuvat tuloksissa. Slangin käyttäminen ei aina ole tilannesidonnaista, vaan se riippuu pitkälti myös yksilön tavasta kommunikoida. Toisille slangisanojen käyttö on tavallista työympäristössä, toisille ei edes arkikeskustelussa. (Vrt. Lappalainen 2004: 184.) Tästä syystä emme voi yleistää yksittäisten informanttien vastauksia vastaamaan koko työyhteisön tuloksia, joten tuloksiin on näiltä osin suhtauduttava kriittisesti.

Toisaalta kategorioiden epätasainen jakautuminen kertoo ammattiryhmien tyypillisestä sukupuoli- ja työkokemusjakaumasta. Vartiointialalla työskentelevät ovat useimmiten miehiä, kun taas pikaruoka-alalla työskentelevät ovat pääosin naisia. Vastaajakategorioista voi päätellä jotain myös työsuhteiden tyypillisestä kestosta: Vartijoissa on enemmän kokeneita, alalle tarkoituksella kouluttautuneita ammattilaisia, kun taas McDonald'sissa työskennellään väliaikaisesti, usein vain muutamia vuosia.

Sidosryhmillä tarkoitamme eri tahoja, joiden kanssa informantit kommunikoivat: esimies, kollega, asiakas ja toimeksiantaja-asiakas. Vartijoiden toimeksiantaja-asiakkailla tarkoitamme yrityksiä ja niiden henkilökuntaa, jotka ovat ostaneet vartiointipalveluja turvallisuus- tai vartiointiliikkeiltä. McDonald'sissa ei ole ulkopuolisia toimeksiantajia, joten jätimme kyseisen vaihtoehdon pois McDonald'sin henkilökunnalle osoitetuista kyselylomakkeista. Vartiointialalla asiakkaiksi käsitetään toimenpiteen kohteena olevat henkilöt, toisin sanoen useimmiten rikoksista epäilty tai häiriötä aiheuttavat henkilöt, kun taas McDonald'sissa asiakkailla tarkoitetaan pikaruokaravintolassa asioivia henkilöitä.

2. TEORIAT JA MENETELMÄT

2.1. Slangitutkimuksen taustaa

Kiinnostus slangin tutkimiseen sekä slangisanaston keräämiseen alkoi jo 1890-luvulla. Tuolloin tutkimuksen kohteena oli helsinkiläisten ruotsinkielisten koululaisten käyttämä slang. Tämän jälkeen vuonna 1901 alettiin tutkia suomalaista slangia koululaisten ja opiskelijoiden keskuudessa. Slangisanastoa on kerätty paitsi tutkimustyön tuloksena myös slangisanojen keruukilpailuilla, haastatteluilla ja kirjallisuudentutkimuksen avulla. (Paunonen 2000: 37–38.) Simo Hämäläinen, jota voidaan pitää suomalaisen slangitutkimuksen uranuurtajana, käsitteli Virittäjä-lehden artikkelissaan sotilasslangia jo vuonna 1946 (SST). Hämäläinen kokosikin ensimmäisen suomenkielisen slangisanakirjan *Suomalainen sotilasslangi*, ja se julkaistiin vuonna 1963. Teos kattaa yli 2000 slangisanaa.

Selvittäessämme vartija- ja McDonald's-slangin muodostumista ja omaleimaisuutta sekä verratessamme slangisanastojamme muiden alojen sanastoihin perehdymme muiden alojen slangisanastoihin sanakirjojen avulla. Yleisslangin ja Helsingin eli Stadin slangin sanoista on kerätty useita sanastoja, kuten *Nykyslangin sanakirja* (Karttunen 1979), *Urbaani sanakirja* verkossa ja painettuna (US; Söderlund & Wahrman 2010), *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja* (Paunonen & Paunonen 2000) ja *Stadin snadi slangii* (Mäkelä 1997). Pääkaupunkiseudun sanastoa esittelee myös *Stadin slangii- ja puhekielen sanasto* (Kallio 1996).

Karttusen (1979) *Nykyslangin sanakirja* on 6000-sanainen perusteos yleisslangin sanoista, mutta sisältää paljon nyt jo vanhentunutta yleisslangin sanastoa. Samalla yli kolmekymppisestä teoksesta puuttuu tämän päivän yleisslangia, aikamme nykyslangia: esimerkiksi sanaa *hamppari* ei Karttusen teos tunne sen nykyisessä merkityksessä 'hampurilainen'. *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja* on nimensä mukaisesti kattava, 33 000 hakusanan sanakirja. Se sisältää yleisnimien lisäksi myös paikannimiä ja henkilönimiä aina slangin alkuajoista 2000-luvulle asti. Kuuluisimpia ja samalla mielenkiintoisimpia slangisanakirjoja ovat varmasti Leo Lipsosen *Vankilasslangin sanakirja* (1990) sekä Antti Penttisen *Sotilasslangin sanakirja* (1984).

Sanaston lisäksi on tutkittu esimerkiksi helsinkiläisten slangikäsitteitä pro gradu -tutkielmassa *Pääkaupunkiseudulla asuvien slangikäsitteitä* (Rosenberg 2011) sekä slangin käyttöä ja sen tehtäviä uskonnollisen sanaston rinnalla pro gradu -tutkielmassa *Jumala siunaa tota jätkää. Slangin ja uskonnollisen sanaston tehtäviä kolmen nuoren aikuisen kielessä* (Paananen 2012) ja artikkelissa *Slangi helluntaikaarismaattisessa seurakunnassa toimivien nuorten kielenkäytön resurssina* (Niemi 2014).

Viimeisimpiä erikoisslangeista tehtyjä tutkimuksia ovat muun muassa oululaiset pro gradu -työt: Martta Oinas-Panuman (2011) tutkimus neljän eri harrasteryhmän slangeista ja Marjo Ahopellon (2011) tutkimus rakennusalan slangisanoista. Vanhempaa erikoisslangien tutkimusta edustavat muun muassa Antti Penttisen *Sotilaslangin sanakirja* (Penttinen 1984) ja pro gradu -tutkielma *Poliisin ammattiin liittyvää sanastoa* (Frondeilius 1983). Lisäksi esimerkiksi lääkäreiden ja sairaalahenkilökunnan käyttämää ammattisanastoa on tutkittu teoksissa *Lekuri suorittaa nesteensiirron. Lääkintöalan slangisanasto* (Leskinen & Toivonen 1995) ja *Ounasrinteen sairaalan hoito- ja siivoushenkilökunnan ammattikielestä ja -slangista* (Kuukasjärvi 1987). Tampereen palomiesten slangia on tutkittu pro gradu -tutkielmassa *Ykköshyökkääjä lammaa: Tampereen palomiesten slangia* (Kaján 1998). McDonald'sissa käytetystä tai yksityisen vartiointialan vartijoiden ammattislangista ei ole kandidaatintutkielmiamme lisäksi tehty aiempaa tutkimusta.

2.2. Vartija- ja McDonald's-slangin yhteydet muihin slangeihin

Vartijoiden käyttämiä slangisanoja esiintyy muidenkin alojen slangeissa: Esimerkiksi *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii* -sanakirjassa (Paunonen & Paunonen 2000) sekä *Nykykslangin sanakirjassa* (Karttunen 1979) on useita vartijoidenkin käytössä olevia yleisslangin sanoja. Tyypillisimpiä vartijaslangissa esiintyviä sanoja löytyy myös esimerkiksi Antti Penttisen (1984) *Sotilaslangin sanakirjasta* (muun muassa sanat *vaksi* 'vartija' ja *väijy* 'seurata epäiltyä'), Leo Lipsosen (1990) *Vankilaslangin sanakirjasta* (muun muassa sanat *kollata* 'tarkistaa epäiltyä' ja *nisti* 'narkomaani'), Kivi Kallion *Stadin slangin ja puhekielen sanastosta* (muun muassa sanat *maiharit* 'maihinnousukengät' ja *vakkari*

'vakituinen työntekijä') sekä Laura Frondeliuksen *Poliisin ammattiin liittyvää slangisanastoa* -pro gradututkielmasta (muun muassa sanat *näppäri* 'näpistelijä' ja *puistokemisti* 'koditon, alkoholisoitunut henkilö'). Yhtäläisyyksiä löytyy enemmän kuin esimerkiksi sairaalan ammattisanastoon (Leskinen & Toivonen 1995; Kuukasjärvi 1987) tai purjehtijoiden käyttämään slangiin (Lohtaja-Ahonen 2013) verrattaessa, sillä aloja yhdistää miesvaltaisuus sekä valvonta tai tietynlaisen kontrollin alaisena oleminen.

Iso osa vartijoiden käyttämästä sanastosta on yleisesti tunnettuja slangisanoja, näin esimerkiksi päihteiisiin (mm. *pilvi* 'kannabis' ja *spiidi* 'amfetamiini') ja ammattikunnan asiakkaisiin (mm. *deeku* ja *spurku* 'alkoholisoitunut') liittyvän aineiston kohdalla. Vartijoiden oma sanasto näyttäisi liittyvän lähinnä työtehtäviin- ja paikkoihin (mm. *hesukeikka* 'henkilönsuojaustehtävä' ja *sutura* 'toimenpidehuone') sekä välineistöön (mm. *foumi* 'vaahtomainen oc-kaasu' ja *pistari* 'pistosuojahanskat'), mihin liittyy oma erityissanastonsa myös vartijoiden ammattikielen puolella. (Ks. liite 6.)

Rajan vetäminen vartijoiden ja muiden slangien väliin on erittäin vaikeaa. Joitakin sanoja, joita ei löytynyt käytössämme olleista slangisanastoista tai sanakirjoista, löytyy internetistä. Urbanisanakirja (US) tuntee mm. sanat *näppäri* 'näpistelijä' ja *rantojen mies* 'koditon, alkoholisoitunut henkilö', ja Suomi24:n keskustelupalstalta löytyvät esimerkiksi sanat *siima* 'laiha, hintelä henkilö' ja *pudi* 'kannabis'. Keskustelupalstojen, urbanisanakirjan tai muiden googlettamalla löytyvien sanojen määrittely vartijaslangiin tai yleisslangiin kuuluvaksi on kuitenkin ongelmallista, sillä kenellä tahansa on mahdollisuus kirjoittaa kyseisiin lähteisiin. Näin ollen on mahdotonta sanoa, minkä alan ihminen kirjoittaja on – myös vartijoiden työtehtäviin liittyvää keskustelua käydään internetissä.

Lisäksi esimerkiksi kaupan alalta ja visualistin työstä tutkijoille tuttuja ovat sanat *sovari* 'sovituskoppi' ja *näppäri* 'näpistelijä', *exitus* 'vainaja' esiintyy muun muassa poliislangissa, yleisessä käytössä taas ovat sanat *vaksi* 'vartija' ja *pilvi* 'kannabis'. Jotkin sanoista esiintyivät samassa muodossa mutta eri merkityksessä toisen alan slangissa. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *Bilis* 'Subutex' (vankilaslangissa ja yleisslangissa 'biljardi'), *Mäkkäri* 'Maglite-taskulamppu' (yleisslangissa 'McDonalds'), *boksi* 'avainlaatikko' (yleisslangissa

'laatikko, rasia' ja vankilaslangissa 'rasia, huone tai selli') sekä *Värkki* 'VIRVE-radio' (vankilaslangissa 'huumeidenkäyttäjän väline'). Joissakin tapauksissa sanan muoto on eri mutta merkitys eri slangeissa sama. Esimerkkitapauksena on *kilikalikeikka* 'murto' (vankilaslangissa *kilikali*).

Yhteydet poliisien (Frondeius 1983) ja vartijoiden slangien välillä ovat alojen samankaltaisuus huomioon ottaen melko vähäiset. Sanoja, joilla oli täysin sama merkitys (*näppäri* molemmissa 'näpistelijä') tai lähes sama merkitys (*koppi* poliisilangissa 'pidätyselli' ja vartijaslangissa 'kiinniottokoppi'), oli vain 11. Poliisien slangisanasto on kuitenkin jo 30 vuotta vanha, joten päivitetystä sanastosta yhtäläisyyksiä voisi olla jo huomattavasti enemmän.

Oys:in sairaalavartijoilta saaduista sanoista saattaisi hyvinkin löytyä paljon yhteyksiä lääkäreiden ja sairaaloiden käyttämiin slangisanoihin. Yllätykseksemme yhteyksiä Ounasrinteen sairaalan hoito- ja siivoushenkilökunnan ammattikieleen ja -slangiin ei vartijoiden sanastosta löytynyt (Kuukasjärvi 1987). Sanasto on kuitenkin jo lähes yhtä vanha poliisin ammattiin liittyvän slangisanaston kanssa, joten nopeasti uusiutuva slangisanasto voi olla tänä päivänä jo aivan erinäköinen. Leskisen ja Toivosen (1995) kokoamasta lääkintäalan slangisanastosta sitä vastoin löytyi kaksi yhtäläisyyttä: *exitus* 'vainaja' ja *leparit* 'lepositeet' esiintyvät samassa merkityksessä lääkintäalan slangissa ja sairaalavartijoilta saadussa aineistossa.

Erityisesti huumeisiin liittyvässä sanastossa on paljon yhtäläisyyksiä poliisien ja vankilan slangin kanssa, sillä poliisien ja vartijoiden asiakkaat usein päätyvät olemaan enemmän tai vähemmän tekemisissä vankilaankin tyyppillisesti kuuluvan huumesanaston kanssa. Lipsosen mukaan vankilaslangin suurin osa-alue muodostuu huumesanastosta (Lipsanen 1990: 21). Toisaalta sanoilla on paikkansa myös yleisessä slangissa: *tabu* 'tabletti', *pilvi* 'kannabis', *spiidi* ja *vauhti* 'amfetamiini' ovat laajasti tunnettuja ja löytyvät kaikki ainakin *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii* -sanakirjasta (Paunonen & Paunonen 2000).

Toisaalta myös eroavaisuuksia löytyy: esimerkiksi vartijaslangissa *rappari* tarkoittaa 'raporttia' tai 'raportointilomaketta', Lipsosen mukaan taas vankilaslangissa 'häirikköä, rettelöitsijää' tai 'tavallista duunaria'. (Lipsonen 1990 s. v. *rappari*.) Vuonna 1983 valmistuneessa Frondeliuksen poliisilangiin liittyvässä pro gradu -tutkielmassa olevat slangisanat poikkesivat paljon vartijoiden slangisanastosta. Samoja sanoja löytyi vain 14 kappaletta. Täysin samassa merkityksessä esiintyvät esimerkiksi *häly* 'hälytys', *näppäri* 'näpistelijä', *mutka* 'pistooli' ja *exitus* 'vainaja'. Hieman eri merkityksiä sisältyi sanoihin *keikka* ja *piikki*. *Keikka*, joka poliisien slangissa liittyi poliisin työhön merkitsi vartijoiden slangissa 'rikollisen tekemää työtä'. *Piikin* merkitys poliisien slangissa oli 'terävä murtoväline, jolla lukon kielen saa pois kolostaan'. Saman sanan merkitys vartijaslangissa oli 'huumausaineiden pistämiseen tarkoitettu ruisku'. Leskisen ja Toivosen (1995) lääkintöalan slangisanastosta löytyi mm. merkitykseltään poikkeava *marsu*-sana, joka lääkintöalan slangissa merkitsee 'hammaslääkärin potilasta' ja vartijaslangissa 'mrsa-bakteeria'.

McDonald's-slangissa puolestaan esiintyy vain muutamia muiden alojen slangisanastojen kanssa limittyviä sanoja. Tällaiset sanat ovat useimmiten yhteneviä muiden ravintola-alojen slangien kanssa: esimerkiksi sana *brikka* 'tarjotin' (Slangi.net). Lisäksi McDonald's-slangissa on muutamia yleisslangin sanoja, kuten *hamppari* 'hampurilainen'. McDonald's-slangin aineistossa ei ole vartijaslangin tavoin asiakkaisiin liittyvää sanastoa lainkaan.

McDonald's- ja vartijaslangeista löytyy kaksi yhteistä sanaa: *rappari*, joka molemmissa slangeissa tarkoittaa 'raporttia' ja *Mäkkäri*, jolla on eri merkitykset tutkimissamme slangeissa. McDonald's-slangissa se tarkoittaa 'McDonald'sia', kun taas vartijaslangissa sen merkitys on 'Maglite-taskulamppu'.

2.3. Teoria

Tutkimuksemme ensimmäinen osio, jossa pureudumme slangisanastojen muodostumiseen, on **perustutkimusta**, jossa kuvataan sanastoa ja sen rakennetta sellaisenaan. Kuvauksemme pohjautuu sanastontutkimukseen sekä Iso suomen kieliopin eli ISK:n tietoihin. ISK:sta hyödynnämme lähinnä johto-opin osiota. Yleistä sananmuodostusta eli leksikaalista morfologiaa tutkii sanastontutkimus eli leksikologia.

Tarkastelemme tutkielmassamme slangisanoja kahdelta eri kannalta: sanaluokkajakaumien sekä sananmuodostuskeinojen perusteella. **Sanaluokka** on sanaston alaryhmä, ja saman sanaluokan jäsenet käyttäytyvät keskenään samalla tavalla. Yhtäläisyydet ovat syntaktisia ja morfologisia, ja lisäksi niillä on jonkinasteista semanttista samankaltaisuutta. (Koivisto 2013: 35–37.) Tutkielmassamme jaamme sanat substantiiveihin, adjektiiveihin ja verbeihin. Tarkoituksenamme on siten tarkastella sekä rakenteellisia ominaisuuksia että merkityseron tekeviä ominaisuuksia.

Slangin sananmuodostuskeinoja tarkastelemme Penttisen (1984) luomalla ja Nahkolan (1999) edelleen kehittämällä sananmuodostusmallilla. Tässä mallissa tarkastellaan sanoja nelijakomallin mukaisesti. Sanat jaetaan seuraavanlaisiin pääryhmiin:

1. Sanat, joilla on uusi merkitys (esimerkiksi sanat *nyppy* 'seurantajärjestelmän viivakoodi' ja *grilli* 'erikoistilaus')
2. Sanat, joilla on uusi äänneasua (esimerkiksi sanat *poistari* 'poistumistarkastus' ja *keda* 'ketsuppi')
3. Uudet sanat (esimerkiksi sanat *mustikkasuu* 'asiakas, jolle on juotettu aktiivihiihtä' ja *hösä* 'kiire')
4. Lainatut sanat (esimerkiksi sanat *vaksi* 'vartija' ja *brikka* 'tarjotin')

Nelijakomallin pääryhmillä on lisäksi erilaisia alaryhmiä, joita tarkastelemme analyysiosion alaluvuissa. (Nahkola 1999b: 619–621.) Tämän tarkastelukannan perusteella voimme tutkia pääryhmittäin, ovatko vartijaslangin ja McDonald's-slangin sanat omape räisiä vai suurimmalta osin lainoja sekä sitä, miten niitä on edelleen kehitetty suomen sanahahmojen mukaisiksi. Alaryhmiä hyödynnämme tarkemmassa analyysissä, kuten

esimerkiksi tutkimalla sitä, millaisilla johtimilla sanoja on muodostettu ja mistä lainasanat ovat lähtöisin. Tarkastelemmekin yhtä päätyyppistä, B-tyyppiä, lähemmin niissä käytettyjä johtimia analysoidaksemme (ks. luvut x ja x).

2.3.1. Sociolinguistiikka

Sociolinguistiikka on yksi kielentutkimuksen aloista. Nykytietämyksen mukaan sociolinguistiikka-termi on mainittu ensimmäistä kertaa vuonna 1952. Terminä se ei kuitenkaan vakiintunut käyttöön, koska kielentutkimuksen alueena sociolinguistiikkaa ei vielä tuolloin ollut. Tutkimusalana sociolinguistiikan voi katsoa syntyneen 1950-luvun Yhdysvalloissa. Sociolinguistiikan käsite vakiintui käyttöön 1960-luvulla. Sociolinguistiikan syntymistä ja kehittymistä edesauttoi William Labov. Alusta lähtien sociolinguistiikka nähtiin empiirisenä ja havaintoja korostavana, ja sen avulla kielitieteeseen ajettiin myös tilastollisia menetelmiä. Sociolinguistiikasta on sittemmin tullut keskeinen suuntaus kielentutkimuksen kentällä. Siitä on tullut monipuolinen ja laaja ala, ja sitä voidaan määritellä useista eri näkökulmista. Yhdistävänä ajatuksena eri määritelmässä on kuitenkin yleensä seuraava: sociolinguistiikka on kielenkäytön ja sosiaalisen rakenteen suhdetta tutkiva kielentutkimuksen alue. (Nuolijärvi 2000: 13–15.)

Sociolinguistiikka siis tutkii kielen ja yhteiskunnan välisiä riippuvuus- ja vaikutussuhteita (Häkkinen 2003: 22). Ydinajatuksena sociolinguistiikassa on, että kieli heijastaa yhteiskuntaa (Nuolijärvi 2000: 15). Sen keskeisinä kysymyksiä ovat muun muassa kielen variaatio ja muuttuminen, kielen merkitys ryhmäidentiteetin muodostumisessa sekä monikielisyys. Variaatiota tutkittaessa etsitään vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin: Mitä on kielen vaihtelu ja mitä se kertoo kielen olemuksesta? Mitkä ovat relevantit sosiaaliset tekijät, jotka kantavat kielellistä variaatiota? Muuttumista tutkittaessa keskeisiä kysymyksiä ovat: Mitkä ovat syyt ja mekanismit kielen muutoksen taustalla? Minkä vuoksi jotkut piirteet säilyvät ja toiset katoavat? Minkä periaatteiden mukaan mikäkin muutos on kieliyhteisössä mahdollinen? (Nuolijärvi 2000: 17–18.) Näiden kysymysten pohjalta rakennamme kuvaa kahden erilaisen slangin variaatiosta kieliyhteisöissään.

Sosiolingvistiikassa tutkimuksen yhteydessä otetaan huomioon kielen sosiaalinen ympäristö. Sen keskeisenä tavoitteena on kielen sosiaalisten ilmiöiden kuvaaminen. Klassisen sosiolingvistiikan ongelmana onkin pidetty sitä, että selittämisen sijaan se kuvaa kielen muuttujia ja yhteisöä. Tutkimuksessa otetaan huomioon myös ne syyt, jotka ovat kielen muuttumisen ja variaation takana. Tällöin puhutaan kielen ja yhteiskunnan välisistä syy-yhteyksistä. Lähtökohtana kielen tutkimiselle on näin ollen kielenkäytön sijasta sen sosiaalinen todellisuus. (Sajavaara & Piirainen-Marsh 2000: 7–11; Nuolijärvi 2000: 13–19.)

Perimmäisinä tutkimustavoitteina sosiolingvistiikassa voidaan pitää kieliyhteisöjen, kielenkäyttäjien, kielen sekä kielenkäyttötilanteiden keskinäisten yhteyksien selvittämistä. Tällöin tutkimuksessa havainnoidaan kahta asiaa: 1. ihmisten tapa ja tyyli käyttää kieltä vaihtelee sen mukaan, keitä he ovat ja 2. samoillakin ihmisillä puhutavat vaihtelevat tilanteiden muuttuessa. Siten huomio kiinnittyy kielen variaatioon, joka pohjautuu kielenulkoisista sosiaalisista kehyksistä. (Paunonen 1982: 35.)

Vaikka ihmiset ovat yksilöitä ja heillä on oma tapansa puhua kussakin tilanteessa eri tavoilla, on saman yhteisön jäsenillä kyky samaistua yhdistävään tilanteeseen ja valita valitsevaan tilanteeseen tarkoituksenmukainen ilmaus. Tällöin puhutaan joko kielen **dialektisesta** tai **diatyyppisestä vaihtelusta**. (Paunonen 1982: 35.) Dialektisuudella viitataan käyttäjäkohtaisuuteen, joka tarkoittaa sitä, että kullakin henkilöllä on oma, ihmisestä itsestään sekä taustastaan johtuva tapansa puhua. Diatyyppisellä tarkoitetaan puolestaan tilanteisuutta ja siinä esiintyvää vaihtelua. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihminen valitsee tilanteeseen sopivimman ilmauksen. Käytännössä tietyn ryhmän yksilö voi samassakin tilanteessa käyttää sekä dialektista että diatyyppistä vaihtelua, kuten esimerkiksi yleiskielen ja slangin sekoittamista keskenään. (Paunonen 1982: 35–37; Häkkinen 2003: 23.)

Variaatiota kielessä aiheuttavat erityisesti sukupuoli, ikä, sosiaalinen ja maantieteellinen tausta sekä koulutus. Suomessa eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvien kielenkäytössä ei merkittäviä eroja voida havaita, mutta esimerkiksi englannin kielessä sosiaalinen kerrostuneisuus on kielen käytöstä havaittavissa. (Häkkinen 2003: 23.) Tietyn ryhmän käyttämä

kieli ajatellaan eräänlaiseksi tuntomerkiksi, joka ilmentää ryhmänsä sosiaalista eriytymistä muista ryhmistä sekä lujittaa ryhmään kuuluvien jäsenien yhteenkuuluvuuden tunnetta. Jokaisella saman ryhmän jäsenellä on siten jonkinlainen mielikuva siitä, millä tavoin erilaisissa tilanteissa käytetään kieltä tai miten kieltä tulisi käyttää. (Paunonen 1982: 35–39.) Yksilöiden muodostamat jäsenryhmät voidaan jakaa **sisä-** ja **ulkoryhmiksi**. Tutkielmassamme kummankin slangin informantit muodostavat tiiviin sisäryhmän, jolle tyypillisiä piirteitä ovat vahva tunne yhteenkuuluvuudesta ja samaistumisesta keskenään samanlaisiin toimintamalleihin. Vaikka sisäryhmän tavoitteena on vahvan me-hengen luominen, tulee muistaa, että ryhmän jäsenet ovat kuitenkin yksilöitä, jolloin ryhmä voidaan luokitella myös heterogeeniseksi. (Pälli 2003: 41.)

Sosiolingvistiikka jaetaan **makro-** ja **mikrotasoon**. Makrotason sosiolingvistiikasta puhuttaessa kiinnitetään huomiota seuraaviin tutkimuskohteisiin: yhteisön vaikutus kieleen, kielen vaikutus yhteisöön sekä kielen vaihtelu. Aluksi on siten otettava selvää, millä tavoin yhteisö vaikuttaa sen käyttämään kieleen. Lisäksi on tärkeää muistaa, että sosiolingvistiikan makrotasolla voidaan myös tutkia kielen vaikutusta sitä käyttävään yhteisöön. Tästä johtuen kieli nähdään osana yhteisöä, joka rakentuu kielen avulla. Viimeinen huomio kohdistuu siihen, miten kieli varioi eli vaihtelee. Yhteisön sosiaalinen kerrostuneisuus paljastuu vaihtelua tutkimalla. Mikrotason sosiolingvistiikassa ollaan kiinnostuneita yksilöstä ja hänen vaikutuksistaan käyttämänsä kielen yksiköihin ja päinvastoin: kielen yksiköiden vaikutus yksilöön. (Nieminen 1999: 1–5.)

Työympäristön sosiaalista rakennetta ja sen vaikutusta yhteisön käyttämään slangiin tarkastellessa tarkemmin sanottuna mikrososiolingvistiikkaa hyödyntäen. Tämä sopii tutkimukseemme, jossa tarkastelemme muuttujia yksilöiden kautta. Mikrotason sosiolingvistiikassa kiinnitetään huomiota kielen pieneen ja yksityiskohtaisiin asioihin. Mikrososiolingvistiikassa informanttien määrä on pienempi kuin makrososiolingvistiikassa. Makrotasolla ollaan kiinnostuneita isommista kokonaisuuksista. (Suojanen 1982: 13–15.) Makro- ja mikrososiolingvistiikan erottava tekijä on siten näkökulma. Makrotasolla puhutaan esimerkiksi sosiaalisista muuttujista ja yhteisöistä. Tällöin tutkimuksessa tar-

kastellaan muun muassa kielen säilymistä, kuolemaa sekä kielellisiä asenteita eli päähuomio on siinä, mitä eri yhteisöt tekevät kielillensä. Mikrotasolla tarkastellaan yksilöitä, joilla on sosiaalisia muuttujia. (Hämäläinen 1982: 133; Nuolijärvi 2000:15.)

2.3.2. Variaationtutkimus

Sosiolingvistiikka on historiansa aikana tarkastellut kieliyhteisöä erilaisista näkökulmista, kuten kielen muuttumisen ja monikielisyyden kannalta. Laajimpana tarkastelun kohteena on ollut kielen variaatio. Sosiolingvistiikka on pääasiassa variaationtutkimusta, jopa siinä määrin, että termejä on pidetty toistensa synonyymeinä. (Nuolijärvi 2000: 17, 22.) Variaationtutkimuksen uranuurtajana voidaan pitää William Labovia, joka tutki 1960-luvulla New Yorkin puhekieltä ja oivalsi, että variaatio on sosiaalisesti kerrostunut. Tämä johtopäätös syntyi Labovin havaitessa ryhmien muodostuvan sosiologisin perustein. Ryhmät eroavat systemaattisella tavalla toisistaan tarkasteltaessa vaihtelussa olevia tiettyjä kielellisiä muuttujia. (Lappalainen 2004: 13.)

Myös suomalaisesta sosiolingvistiikasta suuri osa on ollut variaationtutkimusta, joka on kohdistunut maaseudun ja kaupunkien nykypuhekieleen (Hurtta 1999: 53–54). Variaationtutkimus käynnistyi Suomessa 1970-luvun alussa, ja se on saanut Labovin tutkimuksen lisäksi vaikutteita pohjoismaisesta tutkimuksesta. Suomalaisen sosiolingvistisen tutkimuksen painopiste on variaatioanalyysissa. (Lappalainen 2004: 13–14.) Variaatioanalyysillä on haettu vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Mitä kielellinen variaatio on ja mitä se kertoo kielen olemuksesta? Mitkä sosiaaliset tekijät vaikuttavat kielelliseen variaatioon? Sukupuoli ja etenkin ikä ovat kielellisen variaation tutkimuksessa keskeisimpiä muuttujia. (Nuolijärvi 2000: 17, 22.)

2.3.3. Kansanlingvistiikka

Tutkimme variaation lisäksi sitä, mitä ammattislangi vartijoiden ja McDonald'sin työntekijöiden mielestä on ja miksi sitä käytetään. Hyödynnämme tutkimuksessamme näiltä osin kansanlingvististä tutkimusotetta. Kansanlingvistiikka tarkoittaa nimensä mukaisesti suuntausta, joka lähtee liikkeelle tavallisesta kielenkäyttäjistä eli maallikosta. Kansanlingvistiikka tutkii maallikon asenteita, käsityksiä ja havaintoja kielestä. Lisäksi kansanlingvistiikka tutkii metakieltä eli sitä, millaisia ilmauksia ei-lingvisti käyttää kuvaillessaan kieltä. Kansanlingvistiikassa metakieli voidaan edelleen jakaa kahteen: Metakieli 1 tarkoittaa niitä ilmauksia, joita käytetään itse kielestä. Ne voivat olla esimerkiksi maallikon havaintoja kielenpiirteistä tai kielimuodoista. Metakieli 2 puolestaan kertoo kielienulkoisista ilmiöistä, kuten sen puhujista tai asennoitumisesta sitä kohtaan (Mielikäinen & Palander 2014: 17, 26; Niedzielski & Preston 2003: 302, 314.)

Kansanlingvistisen suuntauksen nousu ajoittuu 1980-luvulle, jolloin erityisesti sosiolingvistit harjoittivat sitä. Vasta 2000-luvulla kansanlingvistiikasta kiinnostuttiin fennistiikan piireissä. Suuntauksen voidaankin sanoa olevan melko tuore Suomessa, vaikka sitä onkin maailmalla harjoitettu jo 1900-luvun puolivälistä alkaen. Dennis R. Preston teki 1980-luvulla ensimmäiset kansanlingvistiset tutkimukset yhdysvaltalaisien murrekäsityksistä. Häntä pidetään kansanlingvistiikassa tämänhetkisenä uranuurtajana. Hän on ottanut tavoitteeksi kartoittaa eri puolilla maailmaa tehtyä kansanlingvististä tutkimusta. Prestonin tarkoituksena on myös kehittää suuntausta metodisesta näkökulmasta. (Vaattovaara & Soininen-Stojanov 2006: 224; Mielikäinen & Palander 2014: 17.)

Ensimmäisissä kansanlingvistikissä tutkimuksissa Preston käytti tiedonhankintamenetelminä esimerkiksi tehtäviä, joissa informantit piirsivät karttaan eri murrealueita ja niihin liittyviä tietoja ja mielikuvia. Karttatehtävät ovat edelleen käytettyjä kansanlingvistikissä tutkimuksissa. Tyypillisiä menetelmiä ovat lisäksi haastattelut, kirjalliset lomaketutkimukset ja sähköpostikyselyt, myös erilaisia testejä ja arviointiasteikkoja voidaan hyödyntää. Tämän tutkimuksen kansanlingvistikissä osuudessa (tutkimuskysymys 3)

olemme päätyneet hankkimaan aineistoa kyselylomakkeella, sillä sen avulla laajojen aineistojen hankkiminen on haastattelumenetelmää nopeampaa. (Mielikäinen & Palander 2014: 21–24.)

Koska maallikoiden havainnot kielestä perustuvat pääasiassa vaikutelmiin, analyysit kielestä ovat usein kuvailevia ja ne eivät sisällä lingvisteille tuttua kielitieteen terminologiaa tavallisimpia erikoistermejä, kuten vokaali ja imperfekti, lukuunottamatta. Maallikko voi kuvailla kieltä esimerkiksi *venytetyksi*, *leveäksi* tai *pehmeäksi*. Tutkijan on toisinaan tulkittava luonnehdinnasta, mitä maallikko ilmaisullaan tarkoittaa. Kansanlingvistiksessä tutkimuksessa merkittävää onkin erottaa se, mitä informantti todella vastasi ja miten tutkija sen tulkitse. (Mielikäinen & Palander 2014: 79, 119, 142–143.)

2.3.4. Sisällönanalyysi

Pro gradu -tutkimuksemme metodina on pääosin laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Pyrimme siis kvalitatiivisen tutkimusotteen avulla selvittämään, miten tietynlaisia tietoja ja havaintoja on tutkimuksesta saatu aineistonkeruu- ja analyysimetodien avulla. Sisällönanalyysin avulla saamme esimerkiksi tietoja eli perusteluja, miksi tutkimustulos on sellainen kuin on. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 11.) Hyödynnämme myös yksinkertaista määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää esimerkiksi aineiston analysoimisen yhteydessä, kun laskemme aineistoissa esiintyvien tapausten määriä.

Laadullisen aineiston analyysinä käytämme sisällönanalyysiä, jota kutsutaan myös perusanalyysimenetelmäksi. Sisällönanalyysi voidaan nähdä yksittäisen metodin lisäksi myös eräänlaisena teoreettisena kehyksenä. Sitä voidaan hyödyntää monenlaisia tutkimuksia tehtäessä. Useimmat laadullisen tutkimuksen menetelmät perustuvat sisällönanalyysiin, jos analyysillä tarkoitetaan nähtyjen, kuultujen tai kirjoitettujen sisältöjen analyysia jonkinasteisena teoreettisena kehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 93.) Sisällönanalyysi on menettelytapa, jota hyödynnetään analysoitaessa aineistoa systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin avulla pyritään kuvaamaan aineistojen sisältöjä

sanallisesti. Aineistona voi olla esimerkiksi haastattelusta tai puhe- tai keskustelutilanteesta kerätty aineisto. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 105.)

Aineistomme analyysi on luonteeltaan induktiivista eli aineistolähtöistä. Kerätty aineisto kuvaa tutkimuksemme kohteena olevia ilmiöitä. Analyysin avulla voimme luoda sanallisen ja selkeän kuvauksen siitä, mitä tutkittava ilmiö on. Aineiston analysoimisen tarkoituksena on lisätä informaatioarvoa. Hajanainen aineisto pyritään muuttamaan mielekkääksi, selkeäksi ja yhtenäistäväksi informaatioksi. Siten aineiston analyysillä pyritään selkeyttämään aineistoa, jotta tutkittavasta ilmiöstä voi tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 107, 110.)

Aineistolähtöisessä analyysissä käytetään kolmivaiheista prosessia. Tällöin aineisto analysoidaan seuraavien prosessien avulla:

1. aineisto redusoidaan eli pelkistetään
2. aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään
3. aineisto abstrahoidaan eli luodaan tieteellisiä käsitteitä.

Aineiston pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että tutkimukselle epäolennaiset asiat karsitaan pois. Tällöin aineistosta litteroidaan eli kirjoitetaan auki tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Olemme määrittäneet ennen analyysimme aloitusta analyysiyksikön eli sen, mitä aiomme tutkia. Tutkimuksemme analyysiyksiköt ovat suurimmaksi osaksi yksittäisiä sanoja, mutta kansanlingvistisen osion (tutkimuskysymys 3) avoimia kysymyksiä analysoidessamme tulkitsemme ja pelkistämme myös kokonaisia lauseita.

Ryhmittelyn tarkoituksena on käydä läpi tarkasti alkuperäisilmaukset. Aineistosta etsitään myös eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Saman asian käsitteet ryhmitellään, yhdistetään ja luokitellaan yhdeksi luokaksi, joka nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokitteluyksikkönä voi siten olla esimerkiksi käsitys, ominaisuus tai piirre. Luokittelun avulla tiivistetään aineistoa, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään yleisimpiin käsitteisiin. Ryhmittelemme aineistoamme monin eri tavoin, muun

muassa sanaluokan, slangisanatyyppin, merkityksen, käyttäjän ja käytettyyden perusteella. Käsitteellistämisen vaiheessa edetään alkuperäisinformaation käyttämistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Tämän vaiheen aikana jatketaan myös käsitteellistämistä yhdistelemällä erilaisia luokituksia. Käsitteellistämistä kuvaillaan prosessiksi, jossa tutkijan muodostama tutkimuskohteen kuvaus tapahtuu yleiskäsitteiden avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110–115.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla vastaus tutkimustehtävään saadaan yhdistelemällä käsitteitä. Analyysi perustuu päättelyyn ja tulkintoihin, joiden avulla edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää tutkittavan ilmiön näkemystä. Aineistomme laadullinen käsittely pohjautuu siten loogiseen päättelyyn ja tulkintoihin. Aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan siten, että siitä muodostuu looginen kokonaisuus. Tärkeää on muistaa, että tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa tehdään jonkinlaista analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110, 115.) Tulkintaa on tehtävä kuitenkin varoen, sillä liiallinen tulkinta voi johtaa virheellisiin tutkimustuloksiin ja tutkimuksen luotettavuuden heikkenemiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää onkin erottaa tutkijan oletukset varsinaisesta tutkimusaineistosta: sanatarkat lainaukset erotetaan selkeästi tutkijoiden tulkinnoista.

2.3.5 Sananmuodostusoppi

Selvitämme tutkimuksessamme slangisanojen muodostumista eli sitä, ovatko sanat esimerkiksi jo olemassa olevista sanoista muotoutuneita tai muista kielistä lainattuja (tutkimuskysymys 1). Hyödynnämme tutkimuksessamme tällöin leksikologiaa eli sanamuodostusoppia. Leksikologia on yksi kielitieteen monista haaroista. Sen tarkoituksena on tutkia jonkin kielen, yleiskielen, aluepuhekielen, murteen tai suppeampirajaisen lekseemijoukon eli erikoiskielten, kuten jonkin tieteenalan tai ammattikunnan käyttämää kieltä ja sen sanastoa, erilaisia sanavarastoja niiden alkuperän ja muodostustavan kannalta. (Koivisto 2013: 47–48.)

Leksikologiaan kuuluvat myös etymologia eli sananselitysooppi, onomasiologia eli nimitysoppi sekä leksikografia eli sanakirjan kirjoitus (Itkonen 1966: 22). Etymologia tarkastelee sanojen ikää, alkuperää, rakennetta ja kehitystä (Häkkinen 2009: 6). Leksikologialla ja lingvistikalla tekstintutkimuksella ei ole selkeää erontekijää, vaan ne ovat tiiviisti yhteydessä keskenään, sillä molemmat kielentutkimuksen haarat ovat kiinnostuneita ilmauksien merkityksistä. Sanastontutkijan tulee kiinnittää siten huomiota sanastontutkimuksessaan siihen kontekstiin, jossa leksikaaliset ilmaukset esiintyvät. (Karihalme 2012: 637.)

Suomen kielen sanaston voi jakaa rakenteensa perusteella kolmeen pääryhmään: Ensimmäisen ryhmän, sanaston ytimen muodostavat jakamattomat **perussanat**, kuten *käsi* (*käte-*), *pää* ja *tehdä* (*teke-*). Perussanoihin kuuluu sekä lainattuja että omaperäisiä sanoja. Näistä voidaan edelleen muodostaa johdettuja sanoja eli **johdoksia**, kuten sanasta *käsi* muodostetut *käsittää*, *käsitellä* ja *käsittely*, *pää*-sanasta johdetut *päätellä* ja *päätös* sekä *tehdä*-sanasta muodostetut *teos* ja *tekeminen*. Kolmanteen ryhmään kuuluvat **yhdyssanat**, joihin sisältyy vähintään kaksi sanavartaloa. Esimerkkejä yhdyssanoista ovat muun muassa *käsityö*, *olkapä* ja *taideteos*. Yhdyssanan osia voivat olla niin perussanat, johdokset kuin aiemmin muodostetut yhdyssanatkin. (Häkkinen 2003: 141–142.) Sanasto voi kuitenkin karttua muillakin tavoin, esimerkiksi kontaminaatiolla, jossa kaksi sanaa sulautuu yhteen (esim. *siivu* + *viipale* → *siipale*). Myös miellelyhtymien kautta voi kehittyä sarjoja, joissa sanoilla on samankaltaiset alkuosat (esim. *rysähtää* – *rysähdellä* – *rysäyttää* – *ryskyä*). (Koivisto 2013: 253.) Kuten yleiskielen sanojen muodostuksessa, myös slangisanojen muodostuksessa käytetään edellä mainittuja sananmuodostuksen keinoja. Luvussa 3.1. kerromme tarkemmin, mitkä ovat slangisanojen päätyypit ja niiden muodostumisen periaatteet.

Käytämme tutkimuksessamme pääasiassa kvalitatiivista eli laadullista mutta eri sanatyypin osuuksien laskemisessa myös kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Slangiin syntyy Antti Penttisen mukaan sanoja karkeasti katsoen neljällä tavalla: lainaamalla, sepittämällä kokonaan uusi sana, muokkaamalla olemassa olevaa tai anta-

malla sille uusi merkitys (Penttinen 1984: 17). Tutkimme sanojen muodostumista Nahkolan (1999b: 619–620) soveltamaan Penttisen luokitteluun pohjautuen ja jaamme aineiston neljään päätyyppiin:

- A) Sanat, joilla on uusi merkitys (esim. *nyppy* 'seurantajärjestelmän viivakoodi' ja *mennä uimaan* 'tuotetta ei ole valmiina, ja se laitetaan valmistumaan rasvaltaaseen')
- B) Sanat, joilla on uusi äänneasu (esim. *poistari* 'poistumistarkastus' ja *saigon, saikku* 'sairausloma')
- C) Uudet sanat (esim. *mustikkasuu* 'asiakas, jolle on juotettu aktiivihiihtä' ja *myste aika* 'aika, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida')
- D) Lainatut sanat (esim. *vaksi* 'vartija', 'vahtimestari', ruots. *våktare* ja *hiitata* 'kuumentaa, pastöroida', engl. *heat*).

Lisäksi tarkastelemme yhtä päätyypeistä, B-tyyppiä, lähemmin niissä käytettyjä johtimia analysoidaksemme. Jaamme B-tyypin sanat kuuteen alaryhmään sen mukaan, miten ne ovat muodostuneet. Näistä ensimmäiseen ryhmään kuuluvat johtimelliset sanat, joista esittelemme tutkimustuloksia (ks. luvut 3.1.2. ja 3.2.2.).

3. SLANGISANOJEN MUODOSTUMINEN

3.1. Slangisanojen tyypit

3.1.1. Sanalle uusi merkitys (A)

Ensimmäisen tyyppin (A) sanat ovat jo valmiiksi kielessä olevia sanoja, jotka on otettu slangikäyttöön eri merkityksessä. Merkityksen muuttuessa sanan äänneasu ei kuitenkaan muutu. A-tyypin sanat ovat useimmiten yleiskielisiä. Tällaisia sanoja voivat olla a) metaforat eli vertauskuvallisesti käytettävät sanat, jotka kuvaavat toista tarkoitetta esimerkiksi ulkonäöltään tai vitsikkäällä kiertoilmauksella, b) metonymiat eli saman aihepiirin sanat sekä c) paronymiat eli satunnaiseen äänteelliseen yhtäläisyyteen perustuvat sanat. (Länsimäki 1994: 255–256; Nahkola 1999b: 619.) Vartijaslangissa A-tyypin sanoja on 22,4 % ja Mc-Donald’s-slangissa 13,8 %.

Esimerkkejä vartijaslangin a) metaforisista slangisanoista ovat *mylly* ’iso tappelu’ (vrt. jyvien jauhaminen myllyssä), *reikä* ’rikottu tai murrettu kohta rikospaikan rakenteissa’ (yleensä lasissa, ovesa tai seinässä on reikä), *koppi* ’asiakkaan kiinniottaminen vauhdista’ (vrt. pallon kiinniotto) tai ’kiinniottotila’ (vrt. pieni tila, koirankoppi) sekä *hypätä* ’liikkua, työskennellä kiireessä’ (vrt. äkillinen tai nopea liike). McDonald’s-slangissa esiintyviä metaforisia sanoja ovat muun muassa *grilli* ’erikoistilaus’ (vrt. grillillä asioidessa mahdollisuus valita mausteet itse), *mopo* ’rasvansuodatuksessa käytettävä väline’ (muistuttaa ulkonäöltään mopoa), *tykki* ’kastikeannostelija’ (muistuttaa ulkomuodoltaan tykkiä) sekä *poikaystävä* ’ranskanperunakorien teline’ (telineen renkaat liikkuvat huonosti, minkä johdosta se vaikuttaa vastahakoiselta).

Myös b) metonymiat eli saman aihepiirin sanat ovat A-tyypin sanoja. Vartijaslangin ainoa metonymia on *hapettaminen* ’hengitysteiden tukkiminen’, jolla on yleiskielessä aiheeseen liittyvä, päinvastainen merkitys: ’tehdä happipitoise(mma)ksi’ (KS 2013 s. v. *hapettaa*). Hengitysteiden tukkimisen voidaan ajatella vähentävän happipitoisuutta, kun taas yleiskielen *hapettamisella* lisätään sitä. Molemmat merkitykset kuuluvat kuitenkin sa-

maan aihepiiriin. McDonald's-slangissa metonymioita on 6. Niitä ovat muun muassa *leipoo* 'maustaa hampurilaissämpylöitä' (vrt. sämpylöiden leipominen), *pulla* 'sämpylä' (molemmat jauhoisia leivonnaisia) sekä *soosi* 'kastike tai majoneesi' (sosemainen mauste).

Paronymioita aineistoissamme esiintyy kaikkein vähiten. Vartijaslangin c) paronymioita ovat *marsu* 'mrsa-bakteeri' sekä *Virveli* 'VIRVE-radio'. McDonald's-slangissa on vain 1 paronymia: *Seppo* 'CBO-niminen kanahampurilainen'. *Seppo* (erisnimi), *marsu* (yleiskielessä 'jyrsijä') ja *virveli* (yleiskielessä 'kalastusväline') ovat vain äänteellisesti lähellä tarkoitteitaan, mutta muut seikat eivät yhdistä sanoja toisiinsa.

3.1.2. Sanalle uusi äänneasu (B)

Toisen tyyppin (B) slangisanoja voidaan Nahkolan (1999b: 619) mukaan muodostaa neljällä tavalla: 1) kantasanan ja siitä tehdyn johdoksen alkuosa ovat identtisiä, ja sanan loppuun lisätään slangijohdin. Sanaa voidaan muunnella myös 2) vartalon sisältä, joka tarkoittaa yleensä vokaalin muuttumista. Kolmantena muuntamisen keinona on 3) sanan muuntelu alusta ja sisältä sekä neljäntenä 4) sanan tyypistäminen alusta tai sisältä.

Eräaseen suureen ryhmään vartija- ja McDonald's-slangien sanoja Nahkolan luokittelu ei sovi. Siksi käytämme Lämsän (2013) tekemää jaottelua, jossa edellä mainittuihin ryhmiin on lisätty ryhmä 5. Tässä sanaa on tyypistetty lopusta ja keskeltä, mutta alku ja jokin tai jotkin osa(t) keskeltä ovat kantasanan kanssa yhteneviä. Lisäksi erikseen ovat vielä vartijaslangin sana *pami* < *Diapam* ja McDonald's-slangin *timpo* < *team box*, jotka eivät kuulu edellämainituista viidestä tyyppistä mihinkään, sillä niitä on tyypistetty alusta, mutta lisäksi muunneltu äänteellisesti lopusta. B-tyypin sanojen slangijohtimien osuuksien esittelyssä, luvussa 3.2.2. taulukoissa 4 ja 5, on *pami* ja *timpo* laskettu kuuluvaksi omaan ryhmäänsä (ryhmä 6). McDonald's-slangissa B-tyypin sanoja on 44,8 % ja vartijaslangissa 44,9 %.

1) **Johdinsanat.** Sanoja johdettaessa kantasanan merkitys muuttuu aina jollain tavalla, esimerkiksi kun substantiiviin *mummo* lisätään *-IA*-johdin, saadaan uusi, paikkaa ilmentävä johdos *mummola*. Koska slangijohtimen liittäminen sanan alkuosaan ei muuta sanan merkitystä vaan pelkästään äänneasua, ei kyseessä ole Nahkolan ja Saanilahden (2000: 95–96) mukaan sanojen johtaminen. Tämän vuoksi slangijohtimia voisi kutsua paremminkin kvasijohdimiksi. (KS 2013 s. v. *kvasi-* 'yhdyssanojen alkuosana: näennäinen, näennäis-, muka-'.) Näiltä osin näkemyksemme eroavat edellä mainittujen henkilöiden kanssa toisistaan: kognitiivisen semantiikan näkökulmasta aina, kun sanan äänneasussa tapahtuu muutos, myös sanan merkitys muuttuu (ks. esim. Evans & Green 2006).

Tässä tapauksessa, slangisanoissa, slangijohdin muuttaa sanaa aina hiukan arkisemmaksi tai tunnepitoisemmaksi, kuten sanoissa *defibrillaattori* > *deffa* (arkinen, yleiskielistä sanaa helpommin äännettävä) *keittiö* : *kyökki* (arkinen tai vanhahtava ilmaus). Esimerkkisanat ovat kuitenkin tarkoiteltaan samoja. Myös VISK:n mukaan slangijohdokset muistuttavat affektisia eli asennetta ilmaisevia johdoksia, ja niiden käyttö on usein sävyiltään affektista (VISK § 214). Slangijohtaminen eroaa muusta johtamisesta myös siinä, että se on tyypillisesti lähtösanaa lyhentävää. Näkemyksemme on kuitenkin, että ollakseen tavanomaista johtamista muutoksen tulisi tuoda sanaan enemmän uutta merkitystä, kuten johdoksessa *kirja* + *-sto* > *kirja-sto*.

Pääpiirteittäin slangijohdoksen muodostaminen tapahtuu Saanilahden ja Nahkolan (2000: 108) mukaan kolmivaiheisena prosessina: ensiksi yleiskielen sana katkaistaan, toiseksi sitä modifioidaan esimerkiksi lisäämällä kannan loppuun konsonantteja ja viimeiseksi sanaan lisätään slangijohdin, suffiksi, jolla ei ole sanan merkitystä muokkaavaa merkitystä. Esimerkkeinä vartijaslangin aineistosta ovat *näppäri*, *näpy* < *näpistelijä*, *kinu* < *kiinniotto* sekä *yökkö* < *yöhoitaja tai -valvoja*. McDonald's-slangin slangijohtimellisia sanoja ovat muun muassa *gluttari* < *gluteeniton*, *kenttis* < *kenttäpäällikkö* ja *peksu* < *pekoni*. Erilaisista slangijohtimista kerromme lisää luvussa 3.1.2.

2) **Vartalon sisältä muunnellut sanat.** Toisena muuntelutyypinä on vartalon sisäinen muuntelu, jossa sanansisäistä vokaalia tai joskus myös konsonanttia muunnellaan. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta on yleisslangin *viuna* < *viina*, mutta kummankaan tutkimamme slangin aineistosta ei löytynyt tämän tyyppisiä slangisanoja.

3) **Alusta, sisältä ja lopusta muunnellut sanat.** Slangijohdinta muodostettaessa sanaa voidaan muunnella myös alusta. Tällaisista äänteellisistä muutoksista esimerkkinä vartijaslangista ovat *kesmi* < *gsm* ja *Kerssi* < *Grs-seurantajärjestelmä*, joissa sanaa on slangijohtimen lisäämisen lisäksi muunneltu alusta suomalaisittain helpommaksi ja nopeammaksi lausua. Esimerkiksi suomen kielen sanoille harvinaisen aloituskonsonantti *g* on näissä muuttunut tutummaksi *k*-äänteeksi. McDonald's-slangin aineistossa alusta ja sisältä muunneltuja sanoja on vain 1 aineiston sanoista: *pikki* < *BIC*.

4) **Typistesanat.** Neljäntenä keinona äänteellisten muutosten tekemisestä on sanojen typistäminen eli lyhentäminen. Sanaa voidaan lyhentää joko alusta tai lopusta, kuten vartijaslangin sanoissa *vinyyli* < *vinyylipatukka* ja *häly* < *hälytys*, *vartiointiliikkeen hälytyskeskus*, tai McDonald's-slangin sanoissa *päällikkö* < *vuoropäällikkö* ja *glute* < *gluteeniton*. Sanaa voidaan lyhentää myös alusta ja lopusta, kuten McDonald's-slangin sanassa *premi* < *Chicken Premier* 'iso kanapihvi'. Typisteisiin kuuluvat myös sanan sisältä lyhennetyt tapaukset, kuten *kemmanen* < *kehitysvamma(i)nen*. Tästä tyyplistä esimerkkinä ovat vartijaslangin *teeäsportti* (*tsportti*) < *tuotesuojaportti* ja McDonald's-slangin *deete-brikka* (*dt-brikka*) < *drive through -brikka* 'juomateline kotipaketteihin'.

5) **Sisältä ja lopusta muunnellut sanat.** Viidentenä ryhmänä ovat sanat, joita on muunneltu sekä keskeltä että lopusta. Käytännössä se tarkoittaa aineistoissamme sitä, että kantasanan sisältä ja lopusta on otettu ainesta pois. Sanat käyttäytyvät samalla tavoin **koostesanojen** ja **kirjainlyhenteiden** kanssa. Koostesanat muodostuvat sanayhtymän sanojen osista, ja niiden tavoitteena on helppo ja no-

peasti lausuttava, suomen kielen mukainen sanahahmo (VISK § 170). Kirjainlyhenneet rakentuvat sanayhtymien sanojen alkukirjaimista muodostaen niistä kirjainjonoja (VISK §169).

Esimerkkeinä vartijaslangin 5. ryhmän sanoista ovat sanat *häke* < *häätäkeskus*, *ärvee* (*rv*) < *rangaistusvaatimus* ja *jiäljiivee* (*jljv*) < *järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja*. McDonald's-slangissa tähän ryhmään kuuluvat muun muassa *ovo* < *omavalvontaohjelma*, *quuee* (*QP*) < *Quarter Pounder* (-hampurilainen) ja *fifo* < *first in first out*. Useimmiten viidennen ryhmän tapaukset ovat jälkimmäisten esimerkkien (*ärvee*, *jiäljiivee*, *ovo*, *quuee* ja *fifo*) tapaisia kirjainlyhenteitä.

3.1.3. Uusi sana (C)

Kolmannen päätyypin sanat ovat uusia sanoja, joita kielessä ei ole tähän mennessä ollut. Yleensä ne kuitenkin syntyvät jo olemassa olevia sanoja yhdistämällä tai johtamalla, esimerkkeinä vartijaslangin *mustikkasuu* 'asiakas, jolle on juotettu aktiivihiltä', *perjantai-pipo* 'suojaverkko päässä olevien haavasuojien pitoon', *paskahäly* 'turha hälytys' ja *läht(e)ä hyppyyn* 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta'. McDonald's-slangin uusia sanoja ovat muun muassa *mysseaika* 'aika, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida', *norsunletku* 'vesiletku, joka muistuttaa norsunkärsää', *raksuallas* 'ranskalaisten säilytyspaikka' sekä *pyörittää briikkoja* 'pestä tarjottimia'. Uusia perussanoja, eli sanoja, joita ei ole yhdistetty tai johdettu, slangiin syntyy Nahkolan (1999b: 620) mukaan vain harvoin. McDonald's-slangissa uusien sanojen osuus on 11,5 % ja vartijaslangissa 24,4 %.

3.1.4. Lainattu sana (D)

Vieraista kielistä lainattuja sanoja esiintyy vartijaslangin aineistossa vähiten, vain 8,3 %. Lainattaessa sanan äänneasua yleensä muokataan hieman suomen kieleen sopivaksi, näin myös vartijaslangin esimerkkisanoissa: *tägi* 'seurantajärjestelmän viivakoodi' (engl. *tag* 'merkki'), *kiipäkki* 'vyöllä oleva avainjojo' (engl. *key* 'avain' ja *pack* 'pakkaus, nippu'),

dyykkari 'roskakoreja kaiveleva syrjäytynyt' (ruots. *dyka* 'sukeltaa') sekä *foami* tai *foumi* 'vaahtomainen oc-kaasu' (engl. *foam* 'vaahto'). McDonald'sissa lainasanoja on huomattavasti vartijaslangia enemmän, 29,9 %.

Myös McDonald's-slangin sanat ovat äänneasultaan hieman muokattuja: *skobe* 'kassa-kaappi' (ruots. *skåp* 'kaappi'), *sheikki* (*shake*) 'pirtelö' (engl. *shake*), *duunari* 'työntekijä' (ruots. *dona* 'puuhastella, touhuta' ark.) ja *midi* 'aamu- ja iltavuoron välissä oleva työvuoro' (engl. *mid*-liite 'keski-, puoliväli'). Joissakin tapauksissa sana on siirtynyt muokkamattomana, mutta sana äännetään silti suomen kielen sääntöjen mukaisesti. Näitä tapauksia ovat muun muassa vartijaslangin *dome* '360 astetta pyörivä, zoomattava seurantakamera' (engl. 'kupoli') ja *exitus* (lat. 'vainaja').

3.2. Sanatyyppien osuudet aineistoissa

Slangisanat ovat tyypillisesti substantiiveja (Nahkola & Saanilahti 2000: 111) – niin myös aineistoissamme, joista vartijaslangissa 156 sanasta 144 (92,3 %) on substantiiveja ja McDonald's-slangissa 174 sanasta 148 (85,1 %). Edellä mainitun Nahkolan tyypittelyn mukaan jaoteltuna vartijaslangissa käytetyt sanat jakautuvat päätyypeihin seuraavasti: A-tyyppin sanoja on aineistossa 35 (22,4 %), B-tyyppin sanoja eniten, 70 (44,9 %), C-tyyppin sanoja 38 (24,4 %) ja D-tyyppin sanoja 13 (8,3 %). McDonald's-slangissa A-tyyppin sanoja on 24 (13,8 %), B-tyyppin sanoja 78 (44,8 %), C-tyyppin 20 (11,5 %) ja D-tyyppin sanoja 52 (29,9 %). Seuraavista taulukoista (taulukot 1, 2 ja 3) käy ilmi eri sananmuodostustyyppien määrät prosentteina (%) ja kappalemäärinä (f).

Taulukko 1. Eri sanatyyppien osuus vartija- ja McDonalds-slangin aineistossa.

sanatyyppi	%	f	esim.
A	17,9	59	<i>hypätä, nappi, grilli, mopo</i>
B	44,8	148	<i>anari, jiiäljiivee (jljv), kenttis, rekkuli</i>
C	17,6	58	<i>gorillaraudat, paskahäly, raksukone, pyörittää brikkoja</i>
D	19,7	65	<i>boksi, foumi, boilis, bäk apata</i>
yht.	100	330	

Kahden aineiston yhteenlasketuista sanoista suurin osa on B-tyyppin sanoja, joissa ole-massa olevalle sanalle on annettu uusi äänneasu. Muiden tyyppien (A, C ja D) osuudet näyttäisivät olevan edustukseltaan tasaväkisiä. Vertailun vuoksi esimerkiksi Nahkolan (1999b) tutkimassa koululaisslangiaineistossa on A-tyyppin sanoja selvästi eniten (40,3 %). B- ja C-tyyppin sanojen välillä ei ole selvää hajontaa: ero muodostuu vain kolmesta prosenttiyksiköstä. D-tyyppin sanat eli lainasanat ovat Nahkolan aineistossa selkeästi vä-hiten käytetty sananmuodostuskeino (9,5 %). Kun käsittelemme McDonald's- ja vartijas-langeja ominaan, hajontaa sanatyyppien muodostumisten välillä alkaa syntyä enem-män. Seuraavissa taulukoissa (ks. taulukot 2 ja 3) erittelemme sanatyyppien osuudet slangikohtaisesti. Alaluvuissa 3.2.1.–3.2.4. esittelemme sanatyyppien jakautumisen yk-sityiskohtaisemmin alaryhmiin.

Taulukko 2. Eri sanatyyppit vartijaslangin aineistossa.

sanatyyppi	%	f	esim.
A	22,4	35	<i>hypätä, nappi, summa,</i>
B	44,9	70	<i>anari, deeku, jiiäljiivee (jljv)</i>
C	24,4	38	<i>gorillaraudat, lasimies, paskahäly</i>
D	8,3	13	<i>boksi, foumi, tägi</i>
yht.	100	156	

Taulukko 3. Eri sanatyyppit McDonald's-slangin aineistossa.

sanatyyppi	%	f	esim.
A	13,8	24	<i>grilli, mopo, Ursula</i>
B	44,8	78	<i>kenttis, ovo, rekkuli</i>
C	11,5	20	<i>norsunletku, pyörittää briikkoja, raksukone</i>
D	29,9	52	<i>boilis, bäk apata, skobe</i>
yht.	100	174	

3.2.1. A-tyyppin sanojen osuudet

A-tyyppin sanat voidaan jaotella kolmeen eri ryhmään: a) vertauskuvalliset sanat eli metaforat, b) saman aihepiirin sanat eli metonymiat sekä c) paronymiat, jotka perustuvat satunnaiseen äänteelliseen yhtäläisyyteen. Metaforia on kummassakin aineistossa A-tyyppin sanoista selkeästi eniten. Yhteenlaskettu metaforisten sanojen määrä kaikista 330 sanasta on 49 (14,8 %). McDonald's-slangissa metaforia on 17, kun taas vartijaslangissa niitä on 32. Metonymioita on koko aineistossa 7 (2,1 %), ja paronymioita esiintyy ainoastaan 3 (0,9 %). Metonymioita ja paronymioita molempien aineistojen sanoista on vain murto-osa.

McDonald's-slangissa on yli puolet vähemmän metaforisia sanoja kuin vartijaslangissa. Tämänhetkisten tutkimustulosten valossa oletamme, että McDonald's-slangin suuri lainasanojen osuus on osittain syynä tälle merkittävälle erolle. Metaforisten ilmausten hyödyntäminen sananmuodostuskeinona on uskoaksemme työläämpää, kun lainasanelle ei ole olemassa suomenkielistä vastinetta. McDonald's-slangin sanat tulevat usein englanninkielisistä kampanjoista, ja tarvetta sanojen yleiskielisille käännöksille, saati niistä johdetuille vertauskuville, ei ole. Vartijat puolestaan opiskelevat ja työskentelevät suomen kielellä, minkä vuoksi metaforiset ilmaukset siirtyvät luonnostaan slangiin.

3.2.2. B-tyyppin sanojen osuudet

B-tyyppin sanat ovat olemassa olevia sanoja, joita on muutettu äänteellisesti. Tähän tyyppin sanoja voidaan luokitella kuuteen eri ryhmään (ks. luku 3.1.2.): 1) johtimella muodostetut sanat, 2) vartalon sisältä muunnellut sanat, 3) alusta, sisältä ja lopusta muunnellut sanat, 4) typistesanat, 5) sisältä ja lopusta muunnellut sanat ja 6) alusta typistetyt ja lopusta muunnellut sanat.

Koko aineiston sanoista johtimellisia sanoja on yhteensä 92 (27,9 %). Vartalon sisältä muunneltuja sanoja ei ole kummassakaan aineistossa. Alusta, sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on koko aineistosta 4 (1,2 %). Typistesanoja on yhteensä 19 (5,8 %) ja sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on 32 (9,7 %). Alusta typistettyjä ja lopusta muunneltuja sanoja on koko aineistossa 2 (0,6 %). Vartijaslangissa johtimellisia sanoja on 42 (26,9 %), alusta, sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on 3 (1,9 %), typistettyjä sanoja on 9 (5,8 %), sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on 15 (9,6 %) ja alusta typistettyjen ja lopusta muunneltujen sanojen ryhmään kuuluu sanoista 1 (0,6 %). McDonald's-slangissa johtimellisia sanoja on 49 (28,2 %), alusta, sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on 1 (0,6 %), typistesanoja on 10 (5,7 %), sisältä ja lopusta muunneltuja sanoja on 17 (9,8 %) ja sanoista 1 (0,6 %) kuuluu alusta typistettyjen ja lopusta muunneltujen sanojen ryhmään.

3.2.3. C-tyyppin sanojen osuudet

Uudet sanat ovat sellaisia, joita ei kielessä ole aikaisemmin ollut. Tällaisia sanoja koko aineistostamme on yhteensä 58 (17,6 %). Vartijaslangissa uusia sanoja on 38 (24,4 %). McDonald's-slangissa uusien sanojen osuus on miltei puolet pienempi, niitä on 20 (11,5 %). Molempien slangien uusista sanoista lähes kaikki ovat joko yhdyssanoja tai verbiliit-toja. McDonald's-slangin aineiston kaikissa yhdyssanoissa on joko määrite- tai perusosana englanninkielinen sana. Vartijaslangin sanoista lähes kaikki sanat ovat puolestaan suomenkielisiä. Vartijaslangissa tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *perjantaipipo* 'suoja-verkko päässä olevin haavasuojien pitoon', *ottaa hatkat* 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta' sekä *gorillaraudat* 'isokokoiset käsiraudat'. McDonald's-slangin aineistossa uu-

sia sanoja ovat muun muassa *mennä täydet* 'tuotetta ei ole valmiina, ja se laitetaan valmistumaan rasva-altaaseen', *dressipöytä* 'hampurilaisten maustamispaikka' ja *wrappipöytä* 'hampurilaisten pakkauspöytä'.

McDonald's-slangissa uusia sanoja on yli 10 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vartijaslangissa. Uskoisimme suuren eron johtuvan siitä, että McDonald'sissa uusien asioiden, esineiden ja tuotteiden mukana tulevat englanninkieliset nimet säilyvät. Vierasperäisen nimen rinnalle on kuitenkin otettu suomenkielinen sana ääntämisen helpottamiseksi (vrt. *wrappipöytä* < *wrapping table* 'hampurilaisten pakkauspöytä'). Sijoitimme tämän tyyppiset sanat uusiin sanoihin toisen, suomenkielisen sanan vuoksi.

3.2.4. D-tyyppin sanojen osuudet

Lainasanat ovat vieraasta kielestä suoraan lainattuja sanoja, ja niitä ei ole kieleen aikaisemmin lainattu. Tästä johtuen esimerkiksi McDonald's-slangin sana *happy hour* 'viimeinen tunti töissä' ei kuulu lainasanoihin, vaan se on sijoitettu A-tyyppin sanoihin. Koko aineistomme kaikista sanoista lainattuja sanoja on yhteensä 65 (19,7 %). Tämän tyyppin osuuden keskiarvoa nosti McDonald's-slangin suuri lainasanojen osuus, sillä vartijaslangissa lainasanoja on vain 13 (8,3 %). McDonald's-slangin sanoista lainattuja sanoja on jopa 52 (29,9 %). Lainasanoja on McDonald's-slangissa siten rutkasti enemmän kuin vartijaslangissa.

Tyypillisesti lainatut slangisanat ovat slangisanastoissa sanatyypeistä harvinaisimpia. Esimerkiksi Nahkolan (1999b) koululaisslangiaineistossa lainasanojen osuus on 9,5 %. Lainattujen slangisanojen poikkeuksellisen suuri osuus McDonald'sissa selittyy kenties sillä, että kansainvälisenä ketjuna McDonald's tuo mukanaan paljon sanoja sekä englannista että ruotsista.

Vartijaslangiin on lainattu eniten englanninkielisiä sanoja. Niitä on 9 (69,2 %) D-tyyppin sanoista. Loput lainasanat ovat ruotsista (3 kpl) ja latinasta (1 kpl). Vartijaslangin lainasanoja ovat esimerkiksi *keissi* 'työtehtävä, esim. kiinniotto' (engl. *case* 'tapaus, tilanne')

ja *boksi* 'avainlaatikko' (engl. *box* 'laatikko, rasia'). McDonald's-slangin lainatuista sanoista suurin osa on englanninkielistä lainaa, tällaisia sanoja on yhteensä 44 (84,6 %) D-tyypin sanoista. McDonald's-slangiin on lainattu ruotsin kielestä 7 sanaa, ja lisäksi 1 yhdyssana koostuu sekä ruotsin- että englanninkielisestä osasta. McDonald's-slangin lainasanoja ovat muun muassa *diipata* 'syväpuhdistaa' (engl. *deep* 'syvä, perusteellinen') ja *openi* 'aamuvuoro' (engl. *open* 'avata').

Se, että vartijaslangissa on prosentuaalisesti McDonald's-slangia suurempi osuus ruotsin kielestä lainattuja sanoja, selittyy uskoaksemme sillä, että vartijaslangissa on paljon yleisslangiin kuuluvia sanoja. Yleisslangi on paljolti peräisin vanhasta Stadin kielestä, joka muodostui pääasiassa suomen-, ruotsin- ja venäjänkielisistä sanoista (ks. luku 1.3.) (Penttinen 1984: 8).

3.3. B-tyypin sanojen slangijohtimet

Koska B-tyypin sanojen osuus on aineistoissamme merkittävin, noin 45 % kaikista sanoista, analysoimme erikseen lisäksi B-tyypin suurinta alaryhmää eli johtimellisia sanoja. Tutkimme seuraavaksi, mitä slangijohtimia aineistojemme slangijohdoksissa esiintyy. B-tyypin sanat on jaoteltu edelleen kuuteen eri alaryhmään (ks. taulukko 6), joita ovat: 1. johtimella muodostetut sanat, 2. vartalon sisältä muunnellut sanat, 3. alusta ja sisältä muunnellut sanat, 4. typistesanat, 5. sisältä ja lopusta muokatut sanat ja 6. alusta typistetyt ja lopusta muunnellut sanat. Taulukosta 4 selviää B-tyypin sanojen jakautuminen kuuteen eri alaryhmään (ks. luvut 3.1.2. ja 3.2.2.) ja slangijohtimien osuudet 1. ryhmän johtimellisissä sanoissa.

Taulukossa 4 on esitetty erikseen vartijaslangin B-tyypin sanojen jakautuminen alaryhmiin 1–6. 1. ryhmän sanoja eli johdinsanoja esiintyi vartijaslangin aineistossa 42 kpl, joka on 60 % kaikista B-tyypin sanoista. 2. ryhmän sanoja eli vartalon sisältä muunneltuja sanoja ei ollut lainkaan. 3. ryhmän eli alusta ja sisältä muunneltuja sanoja oli 3 (4,3 %), 4. ryhmän eli typistesanoja oli 9 (12,9 %) ja 5. ryhmän sisältä ja lopusta muokattuja sanoja 15 (21,4 %). Yhden erikoistapauksen, *pami*-sanon ('Diapam') prosenttiosuudeksi

muodostui 1,4 %. Esittelemme sen taulukossa 2 ryhmässä 6. Sanojen määrä on seuraavassa taulukossa (taulukko 4) esitetty prosentteina (%) ja kappalemäärinä (f).

McDonald's-slangissa B-tyyppin sanoja koko aineistosta on 78 (44,8 %). B-tyyppin sanoista 1. ryhmään kuuluu 49 (62,8 %) sanaa, 2. ryhmään kuuluvia sanoja ei ole yhtään aineistossa, 3. ryhmään kuuluu sanoista 1 (1,3 %), 4. ryhmässä sanoja on 10 (12,8 %), 5. ryhmään sanoista kuuluu 17 (21,8 %) ja 6. ryhmässä sanoja on 1 (1,3 %) (ks. taulukko 5).

Taulukko 4. B-tyyppin eri ryhmien ja slangijohtimien osuudet vartijaslangin aineistossa.

B-tyyppi	1					2	3	4	5	6	yht.
		Ari-	U-	is-	muut						
		% 47,6	14,3	7,1	31,0						
		f 20	6	3	13						
%	60					0	4,3	12,9	21,4	1,4	100
f	42					0	3	9	15	1	70

Taulukko 5. B-tyyppin eri ryhmien ja slangijohtimien osuudet McDonald's-slangin aineistossa.

B-tyyppi	1					2	3	4	5	6	yht.
		Ari-	U-	is-	muut						
		% 28,6	22,4	10,2	38,8						
		f 14	11	5	19						
%	62,8					0	1,3	12,8	21,8	1,3	100
f	49					0	1	10	17	1	78

Kuten aiemmin olemme esittäneet, Nahkolan slangisanojen muodostamisen menetelmä perustuu kolmivaiheiseen prosessiin, jossa yleiskielen sana ensin katkaistaan, toiseksi kannanloppuista konsonanttiinesta muokataan äänteellisesti ja lopuksi lisätään uusi sananloppu. Toisessa, muokausvaiheessa, tyypillistä on, että katkaistu sana saa lisäksi geminaatan tai katkaistun sanan jo olemassa oleva klusiili geminoituu eli kahdentuu. Klusiilien geminoitumista ja kannan loppuun erikseen lisättyjä geminaattoja

esiintyykin aineistoissamme slangijohdoksissa taajaan, vartijaslangissa lähes 30 prosen-
tissa slangijohdoksista ja McDonald's-slangissa 15,3 % slangijohdoksista. Vartijaslangin
esimerkkitapauksia ovat muun muassa *ham-puusi* > *ham+pp+i*, *rap-ortti* > *rap+p+ari*
sekä *jär-jestyksenvalvoja* > *jär+kk+äri*, *yö-hoitaja* > *yö+kk+ö*. McDonald's-slangissa klu-
siilien geminoitumista esiintyy muun muassa seuraavissa sanoissa: *arp* > *arp+p+i*, *glut-*
eeniton > *glut+t+ari* ja *GAP-buster-aika* > *gäp+p+iaika*. Esimerkkitapauksissa on esitetty
ensin katkaistun alkuperäissanan katkaisukohta yhdysmerkillä. Muokatun slangisanan
lisäaines (klusiilin geminoituminen tai lisätty geminaatta sekä slangijohdin) on merkitty
plusmerkillä. (Nahkola 1999a: 195–197, 205.)

VISK:n (§ 214) mukaan tärkeimmät slangijohtimet ovat *-Ari*, *-is*, *-kkU* ja *-(k)kA*. Hypotee-
simme mukaisesti vartijaslangin sanoissa esiintyy eniten *Ari*-slangijohtimilla muokattuja
sanoja, mutta muilta osin vartijaslangin sanoissa esiintyvät slangijohtimet eivät vastaa
ennakko-odotuksiamme. Johdinten osuus ilmenee taulukosta 5. *Ari*-johdinta esiintyi 20
sanassa, esimerkiksi *viiltari* 'viiltosuojahanskat', *mankkari* 'magneettikosketin', *poistari*
'poistumistarkastus', *järkkäri* 'järjestyksenvalvoja' ja *Mäkkäri* 'Maglite-taskulamppu'.
McDonald's-slangissa slangijohtimellisista sanoista suurin osa muodostetaan joko *Ari*-
johtimella, kuten *donari* 'donitsi', *pystäri* 'pystykaappi' ja *päivärappari* 'päiväraportti'.
Ari-johtimellisia sanoja aineistossa (B-tyyppi) on 14 (28,6 %). Molempien aineistojen yh-
teenlaskettu *Ari*-johdinten osuus on 34 (20,2 %).

Ennakko-odotuksistamme poiketen yksi yleisimmistä slangijohtimista, *-is*, on vain vähän
edustettuna. Molempien aineistojen kaikista johtimellisista sanoista *is*-johtimellisia sa-
noja on 8 (8,8 %). Vartijaslangin aineistossa *is*-loppuisia sanoja on vain kolme: *Bilis* 'Sub-
utex', *näppis* 'rikosilmoittimen näppäimistö' ja *käyttis* 'käyttölaite, rikosilmoitinlaite'.
McDonald's-slangin aineistossa *-is*-johtimellisia sanoja on viisi: *pystis* 'pystykaappi', *kui-*
vis 'kuivavarasto', *haastis* 'haastattelu', *kenttis* 'kenttäpäällikkö' ja *poikkis* 'ranskanperu-
nakorien teline'.

Sen sijaan yleiseksi johtimeksi molempien slangien aineistoissa muodostui *U*-johdin,
joka pitää sisällään myös VISK:n mukaan tyypillisen *kkU*-johtimen. *U*-johdin esiintyy var-
tijaslangissa kuudessa tapauksessa slangijohdoksista, esimerkkeinä *naksu* 'narkomaani',

kinu 'kiinniotto' ja *näpy* 'näpistelijä'. McDonald's-slangissa *U*-johtimellisia sanoja on 11 (22,4 %), esimerkiksi *nugsu* 'nugetti', *peksu* 'pekoni', *Ortsu* 'pihavarasto' ja *junnu* 'junior-hampurilainen'. *(k)kA*-johdin edustui vartijaslangin aineistossa vain kerran sanassa *herska* 'heroiini'. Laskimme sen siksi vartijaslangissa kuuluvaksi muihin johtimiin, joihin kuuluivat myös esimerkiksi aineistossa harvakseltaan esiintyneet *e-*, *i-* ja *a*-johtimilla muodostetut sanat (esim. *steve* 'vartija', *aspi* 'ASP-merkkinen teleskooppipatukka', 'teleskooppipatukka', 'asiakaspalvelupiste' ja *hoiva* 'hoitokoti'). McDonald's-slangissa on suosituimpien johtimien (*-Ari* ja *-U*) lisäksi myös muita johdintyyppejä: *-a* 5 kpl (10,2 %), *-i* 5 kpl (10,2 %), *-(k)kA* 3 kpl (6,1 %) ja *-kku* 2 kpl (1,1 %).

4. SLANGISANOJEN TUNNETTUUS JA KÄYTTÖ

Toisena tutkimuskysymyksenämme on tutkijiemme ammattislangien sanojen tunnettuus ja käyttö. Selvitimme sanojen tunnettuutta ja käyttöä aineistonkeruulomakkeiden (liitteet 3 ja 4) avulla. Taustatietoina kysyimme informantin sukupuolen ja työsuhteen keston. Tämän lisäksi McDonald's-slangin kyselylomakkeessa kysyimme vastaajan ammatillista asemaa työyhteisössä: esimies, kouluttaja tai ravintolatyöntekijä. Vartijaslangissa emme pidä asemaa merkittävänä tekijänä, koska vartijat työskentelevät useimpien itsenäisesti. Jätimme kysymyksen asemasta siksi pois vartijainformanttien kyselylomakkeesta. McDonald'sissa puolestaan työntekijät työskentelevät isona porukkana, jolloin esimerkiksi esimiehen aseman merkitys korostuu työvuoroissa.

Kyselylomakkeissa esittelimme joukon ammattislangille keskeisiä sanoja: vartijaslangissa 75 sanaa ja McDonald's-slangissa 81 sanaa. Pyysimme vastaajia rastittamaan parhaiten tunnettuutta ja käyttöä kuvaavan vaihtoehdon kullekin sanalle. Vaihtoehdot olivat: en tunne sanaa, tunnen mutta en käytä sanaa ja tunnen ja käytän sanaa. Lisäksi pyysimme informantteja ilmoittamaan, voisivatko he käyttää esimerkkinsanaa kollegoiden, esimiehen ja/tai asiakkaan kuullen. Näiden lisäksi vartijaslangissa yhtenä vaihtoehtona oli sanan käyttäminen toimeksiantaja-asiakkaan kuullen. Vartijoiden toimeksiantaja-asiakkailla tarkoitamme yrityksiä ja niiden henkilökuntaa, jotka ovat ostaneet vartiointipalveluja turvallisuus- tai vartiointiliikkeiltä. McDonald'sissa ei ole ulkopuolisia toimeksiantajia, joten jätimme vaihtoehdon pois McDonald'sin henkilökunnalle osoitetuista kyselylomakkeista. Vartiointialalla asiakkaiksi käsitetään toimenpiteen kohteena olevat henkilöt, toisin sanoen useimpien rikoksista epäillyt tai häiriötä aiheuttavat henkilöt, kun taas McDonald'sissa asiakkailla tarkoitetaan pikaruokaravintolassa asioivia henkilöitä. Seuraavissa alaluvuissa esittelemme saamamme tutkimustulokset ensin slangikohtaisesti ja lopuksi molempia slangeja vertaillen.

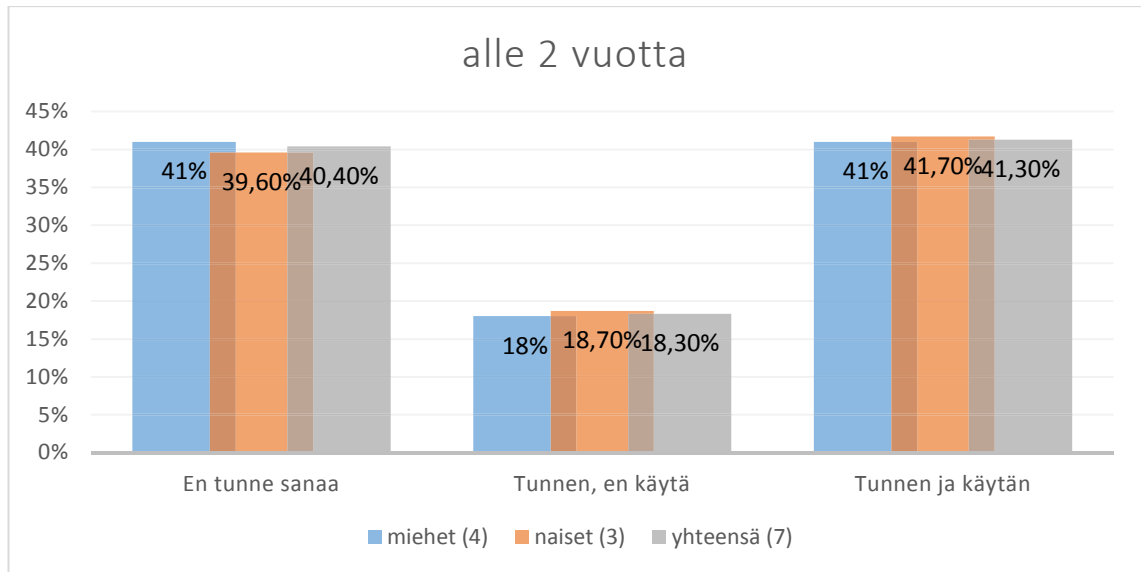
4.1. Vartijaslangin sanojen tunnettuus ja käyttö

4.1.1. Vartijaslangin sanojen tunnettuus

Vartijoiden kyselylomakkeessa (liite 3) oli 75 sanaa, joiden tunnettuutta ja käyttöä kysimme yhteensä 20 vartijalta. Vastaajien joukossa oli 15 miestä ja 5 naista. Informantit olivat vastaushetkellä työskennelleet joko alle 2 vuotta, 2–4 vuotta tai yli 4 vuotta. Seuraava taulukko (taulukko 6) kuvaa sitä, kuinka paljon eripituisen työkokemuksen omaavat mies- tai naisvartijat tunnistavat 75 sanasta ja kuinka käytettyjä sanat ovat heidän keskuudessaan. Tulokset on esitetty ensin keskimääräisenä kappalemääränä (f) ja sitten keskimääräisenä prosenttilukuna. Taulukon jälkeen olevat kuvaajat (kuviot 1–3) esittävät sanojen tunnettuutta ja käyttöä suhteessa työkokemuksen määrään. Tulokset on havainnollistettu kuvaajassa kokonaislukuina ja prosenttilukuina.

Taulukko 6. Vartijaslangin sanojen tunnettuus ja käyttö sukupuolen ja työsuhteen kestön mukaan.

	En tunne sanaa f (%)	Tunnen, en käytä f (%)	Tunnen ja käytän f (%)
m <2 (4)	30,8 (41 %)	13,5 (18 %)	30,8 (41 %)
n <2 (3)	29,7 (39,6 %)	14 (18,7 %)	31,3 (41,7 %)
yht. (7)	30,3 (40,4 %)	13,7 (18,3 %)	31 (41,3 %)
m 2–4 (2)	12,5 (16,7 %)	20,5 (27,3 %)	42 (56 %)
n 2–4 (1)	44 (58,7 %)	23 (30,6 %)	8 (10,7 %)
yht. (3)	23 (30,7 %)	21,3 (28,4 %)	30,7 (40,9 %)
m >4 (9)	14,3 (19,1 %)	19,8 (26,4 %)	40,9 (54,5 %)
n >4 (1)	29 (38,7 %)	18 (24 %)	28 (37,3 %)
yht. (10)	15,8 (21,1 %)	19,6 (26,1 %)	39,6 (52,8 %)
m yht. (15)	18,5 (24,6 %)	18,7(24,9 %)	38,3 (51,1 %)
n yht. (5)	32,4 (43,2 %)	16,6 (22,1 %)	26 (34,7 %)
kaikki yht. (20)	22 (29,3 %)	18,2 (24,2 %)	35,3 (47 %)

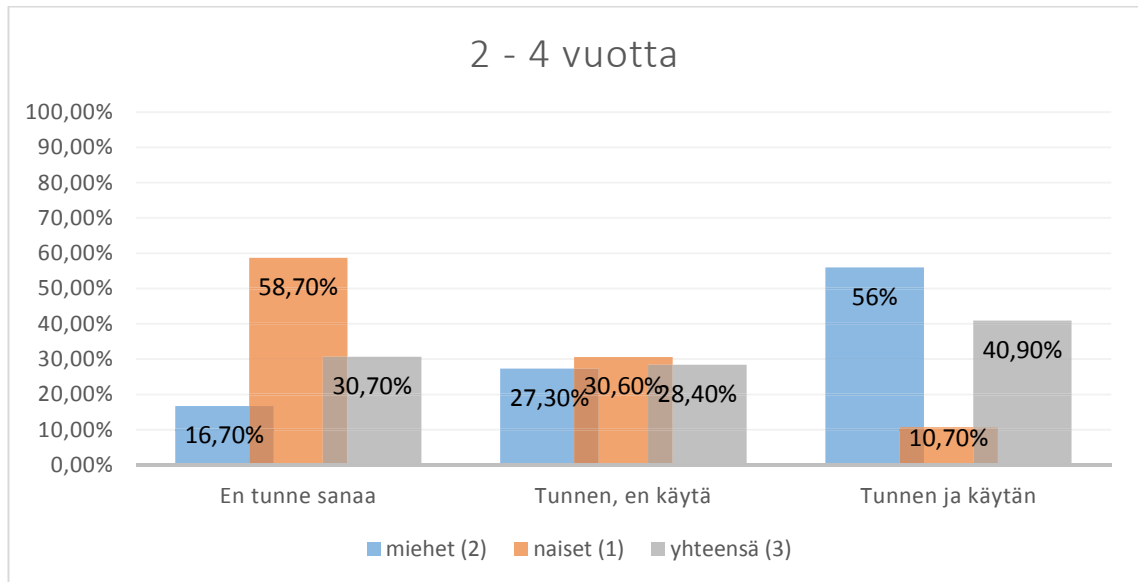
Kuvio 1. Sanojen tunnettuus ja käyttö alle 2 vuotta työskennelleillä vartijoilla.

Alle 2 vuotta työskennelleet vartijat (7 informanttia) eivät tunnista keskimäärin 30,3 (40,4 %) sanaa kyselylomakkeen 75 sanasta. Miesvartijoille (4 informanttia) keskimäärin 30,8 (41 %) sanaa on vieraita. Alle 2 vuotta työskennelleet naiset (3 informanttia) eivät tunnista noin 29,7 (39,6 %) sanaa. Miehillä outoja sanoja on enemmän. Tämä saattaa johtua siitä, että alle 2 vuotta työskennelleet miehet olivat tarkemmin sanottuna työskennelleet vastaushetkellä alle vuoden, ja yksi heistä oli opiskelija. Kaikki naisvastaajat puolestaan olivat työskennelleet jo yli vuoden. Uskoaksemme uran alussa kuukausienkin työkokemus on merkittävää uusien sanojen oppimisen kannalta, sillä alussa opitaan eniten sekä työstä että siinä käytetystä sanastosta, ja kokemuksen lisääntyessä uusien sanojen kuuleminen on harvinaisempaa.

Alle 2 vuotta työskennelleillä miehillä ja naisilla tunnettuja mutta ei käytössä olevia sanoja on keskimäärin 13,7 (18,3 %) 75 sanasta. Miesinformantit tuntevat mutta eivät käytä keskimäärin 13,5 (18 %) sanaa. Naisinformanteilta saadut tulokset ovat vastaavan suuntaisia: tuttujen, ei käytössä olevien sanojen määrä on keskimäärin 14 (18,7 %), vain 0,7 prosenttiyksikköä miehiä enemmän.

Alle 2 vuotta työskennelleille vartijainformanteille tuttuja ja käytössä olevia sanoja on vain niukasti suurin osa (0,9 prosenttiyksikköä tuntemattomia sanoja enemmän). Alle 2 vuotta työskennelleet vastaajat tuntevat ja käyttävät keskimäärin 31 (41,3 %) sanaa.

Miesvastaajat tuntevat ja käyttävät 30,8 (41 %) sanaa. Naiset tuntevat ja käyttävät keskimäärin 31,3 sanaa, eli vain 0,7 prosenttiyksikköä miehiä enemmän.

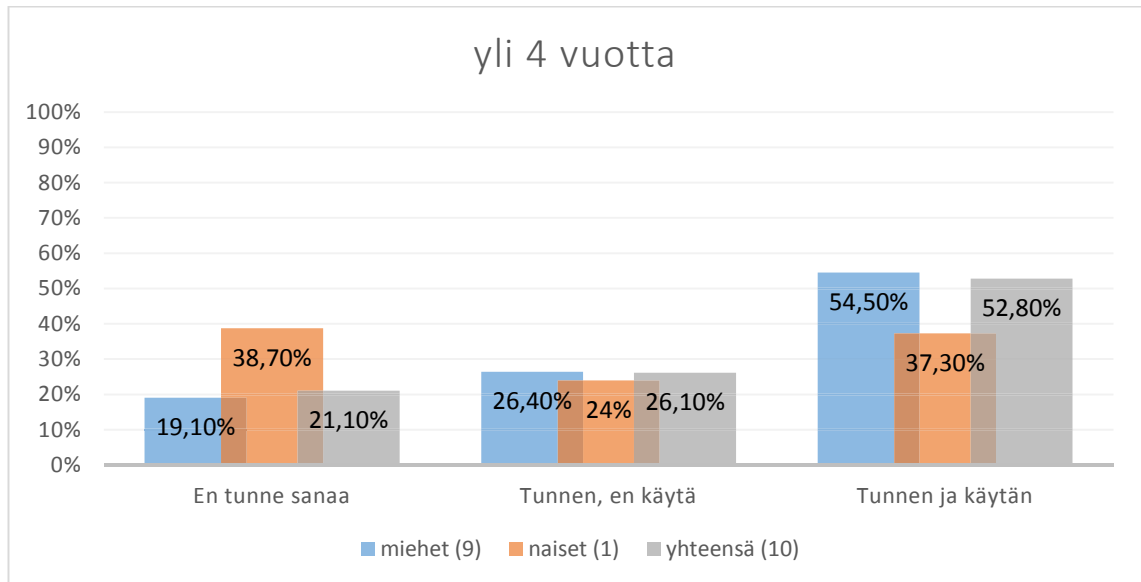

Kuvio 2. Sanojen tunnettuus ja käyttö 2–4 vuotta työskennelleillä vartijoilla.

Outoja sanoja on 2–4 vuotta työskennelleille vastaajille (3 informanttia) keskimäärin 23 (30,7 %) sanaa 75:stä. Miesvartijat (2 informanttia) eivät tunnista 12,5 (16,7 %) sanaa. Naisvartijalle (1 informantti) vieraita sanoja on 44 (58,7 %), mikä on 42 prosenttiyksikköä enemmän kuin miesvastaajilla. 2–4 vuotta työskennelleille mies- ja naisvastaajille tuttuja, ei käytössä olevia sanoja on keskimäärin 21,3 (28,4 %). Miesvartijat tuntevat noin 20,5 (27,3 %) sanaa, mutta eivät käytä niitä. Tuttuja, ei käytössä olevia sanoja on naisvartijalle 23 (30,6 %). Tuttuja ja käytössä olevia slangisanoja on 2–4 vuotta työskennelleiden vastauksissa eniten. Kaikki 3 vastaajaa tuntevat ja käyttävät keskimäärin 30,7 (40,9 %) sanaa. Miesvastaajat ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä noin 42 (56 %) ja naisvastaaja 8 (10,7 %) sanaa. Sukupuolten välistä eroa on näin ollen jopa 45,3 prosenttiyksikköä.

2–4 vuotta työskennelleiden kohdalla on sanojen tunnettuudessa ja käytössä havaittavissa runsaita eroja sukupuolten välillä. Näissä tuloksissa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että 2–4 vuotta työskennelleitä vartijoita on vastaajista vain 3, ja siksi tuloksista

on luettavissa selvästi yksilöiden vastaukset. Jos tuloksia olisi tasoittamassa useammalta vastaajalta saatu keskiarvo, tulokset olisivat paremmin yleistettävissä.

Kuvio 3. Sanojen tunnettuus ja käyttö yli 4 vuotta työskennelleillä vartijoilla.

Yli 4 vuotta työskennelleille (10 informanttia) vieraita sanoja on odotuksen mukaisesti kaikkein vähiten. Yli 4 vuotta työskennelleille outojen sanojen määrä on keskimäärin 15,8 (21,1 %). Kauimmin työskennelleille miesvartijoille (9 informanttia) vieraita sanoja on keskimäärin vain 14,3 (19,1 %). Yli 4 vuotta työskennelleitä naisvartijoita oli vastaajista vain 1. Hänelle vieraita on lomakkeen sanoista 28 (38,7 %). Näin ollen yli 4 vuotta työskennelleet miehet tuntevat 19,6 prosenttiyksikköä enemmän sanoja kuin vastaavan kokemuksen omaava nainen.

Yli 4 vuoden kokemuksen omaaville informanteille tuttuja mutta ei käytössä olevia sanoja on keskimäärin 19,6 (26,1 %) kyselylomakkeen sanoista. Miesvastaajat tuntevat mutta eivät käytä keskimäärin 19,8 (26,4 %) sanaa. Naisvastaajalle tuttuja, ei käytössä olevia sanoja on lähes yhtä suuri osa, 18 (24 %) sanaa. Tuttuja ja myös käytössä olevia sanoja puolestaan on kaikille kauimmin työskennelleille vastaajille keskimäärin 39,6 (52,8 %). Miesvastaajat ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä keskimäärin 40,9 (54,5 %).

Naisvastaaja tuntee ja käyttää 28 (37,3 %) sanaa kyselylomakkeen sanoista. Tämä on 17,2 prosenttiyksikköä miesten tuntemia ja käyttämiä sanoja vähemmän.

Tulokset ovat odotuksenmukaisia niiltä osin, kun niitä voidaan pitää luotettavina. Uusimmat, alle 2 vuotta työskennelleet työntekijät tuntevat vähiten alallaan käytössä olevia slangisanoja ja pisimpään, yli 4 vuotta työskennelleet vastaavasti eniten. 2–4 vuotta ja yli 4 vuotta työskennelleiden väliset erot sanojen tuntemisessa ja käyttämisessä eivät ole suuria, mikä viittaa siihen, että eniten sanoja opitaan juuri ensimmäisten vuosien aikana. Tarkemmin vastauslomakkeita tarkasteltuamme huomasimme, että suurimmat erot sanojen tunnistamisessa ilmenevät vartijoilla alle vuoden ja yli vuoden työskennelleiden keskuudessa. Alle vuoden työskennelleet vartijat eivät tunnista 47,1 % sanoista, mutta vuodesta kahteen vuotta työskennelleille outoja sanoja on enää 29,7 %. Kaikkiaan yli vuoden mutta alle 4 vuotta työskennelleille tuntemattomien sanojen keskimääräinen prosenttiosuus on 33,3 % sanoista. Voi siis olettaa, että alussa uusia sanoja opitaan paljon ja nopeasti, mutta työkokemuksen lisääntyessä uusien sanojen osuus vähenee.

4.1.2. Vartijaslangin sanojen käyttö

Selvitimme vartijoiden kyselylomakkeen (liite 3) avulla myös sitä, keiden kuullen vartijat voisivat käyttää erilaisia slangisanoja. Esittelimme lomakkeella yhteensä 75 sanaa 20 informantille, joista 15 oli miehiä ja 5 naisia. Informantit olivat vastaushetkellä työskennelleet joko alle 2 vuotta, 2–4 vuotta tai yli 4 vuotta. Seuraava taulukko (taulukko 7) kuvaa sitä, kuinka suurta osaa sanoista eripituisen työkokemuksen omaavat mies- tai naisvartijat voisivat käyttää kollegoiden, esimiehen, toimeksiantaja-asiakkaiden ja/tai asiakkaiden kuullen. Luvut on esitetty ensin keskimääräisenä kappalemääränä (f) ja sitten keskimääräisenä prosenttilukuna (%).

Taulukko 7. Vartijaslangin sanojen käyttö työkokemuksen ja sukupuolen mukaan.

	kollegat f (%)	esimies f (%)	toimeksiantaja-as. f (%)	asiakas f (%)
m <2 (4)	37,3 (49,7 %)	25,3 (33,7 %)	10,3 (13,7 %)	4,5 (6 %)
n <2 (3)	44,3 (59,1 %)	34 (45,3 %)	16,6 (22,2 %)	3,7 (4,9 %)
yht. (7)	40,3 (53,7 %)	29 (38,7 %)	13 (17,3 %)	4,1 (5,5 %)
m 2–4 (2)	53 (70,7 %)	42 (56 %)	12 (16 %)	11 (14,7 %)
n 2–4 (1)	31 (41,3 %)	24 (32 %)	19 (25,3 %)	18 (24 %)
yht. (3)	45,7 (60,9 %)	36 (48 %)	14,3 (19,1 %)	13,3 (17,8 %)
m >4 (9)	51,3 (68,4 %)	48,1 (64,1 %)	25,2 (33,6 %)	9,6 (12,7 %)
n >4 (1)	30 (40 %)	30 (40 %)	12 (16 %)	3 (4 %)
yht. (10)	49,2 (65,6 %)	46,3 (61,7 %)	23,9 (31,9 %)	8,9 (11,9 %)
m yht. (15)	47,8 (63,7 %)	41,2 (54,9 %)	19,5 (26 %)	8,4 (11,2 %)
n yht.(5)	38,8 (51,7 %)	31,2 (41,6 %)	16,2 (21,6 %)	6,4 (8,5 %)
kaikki yht. (20)	45,6 (60,8 %)	38,7 (51,6 %)	18,6 (24,8 %)	7,9 (10,5 %)

Alle 2 vuotta työskennelleet vartijat (7 informanttia) voisivat käyttää keskimäärin reilua puolta, 40,3 (53,7 %) sanaa työtovereidensa kuullen. Heistä miehet (4 informanttia) käyttäisivät naisia (3 informanttia) vähemmän slangisanoja kollegoidensa kanssa. Miehet voisivat käyttää 37,3 (49,7 %) sanaa ja naiset 44,3 (59,1 %) sanaa.

Kun työkokemusta kertyy 2–4 vuotta, vartijoiden (3 informanttia) kollegoidensa kanssa käyttämien sanojen määrä nousee 45,7 (60,9 %) sanaan. Naisen (1 informantti) käyttämien sanojen osuus on tässä kohtaa lähes 30 prosenttiyksikköä miesten (2 informanttia) käyttämien sanojen määrää pienempi: miehet voisivat käyttää 53 (70,7 %) sanaa, kun taas naiset käyttäisivät vain 31 (41,3 %) sanaa.

Yli 4 vuotta työskennelleet vartijat (10 informanttia) voisivat käyttää 49,2 (65,6 %) sanaa sanoista kollegoidensa kanssa. Miehet (9 informanttia) ovat jälleen naisia aktiivisempia käyttämään slangia: He voisivat käyttää keskimäärin 51,3 (68,4 %) sanaa. Yli 4 vuotta

tyskennelleitä naisinformantteja on vain 1. Hänen käyttämiensä sanojen osuus on kollegoiden kanssa keskusteltaessa vain 30 (40 %) sanaa.

Alle 2 vuotta työskennelleet vartijat voisivat käyttää esimiehensä kuullen keskimäärin 29 (38,7 %) sanaa. Miehet käyttäisivät sanoista keskimäärin 25,3 (33,7 %) sanaa ja naiset 34 (45,3 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet vartijat voisivat käyttää keskimäärin 36 (48 %) sanaa esimiehensä kuullen. Naiset ovat miehiä harkitsevampia käyttämään slangisanoja esimiehensä kanssa: he käyttäisivät 24 (32 %) sanaa, kun miehet käyttäisivät 42 (56 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleet naiset voisivat käyttää esimiehensä kanssa keskustellessaan keskimäärin 46,3 (61,7 %) sanaa. Miesten käyttämien sanojen osuus on jälleen naisten osuutta suurempi. Miehet ilmoittavat voivansa käyttää keskimäärin 48,1 (64,1 %) sanaa kyselylomakkeella esitetyistä sanoista, kun taas naisvartijat voisivat käyttää niistä vain 30 (40 %) sanaa.

Alle 2 vuotta työskennelleet vartijat ilmoittavat voivansa käyttää toimeksiantaja-asiakkaiden kuullen keskimäärin 13 (17,3 %) sanaa. Miehet ovat naisia varovaisempia slangisanojen käytössä toimeksiantaja-asiakkaidensa kanssa, sillä he ilmoittavat voivansa käyttää ainoastaan 10,3 (13,7 %) sanaa. Naiset puolestaan voisivat käyttää 16,6 (22,2 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet vartijat voisivat käyttää slangisanoja muutamaa prosenttiyksikköä alle 2 vuotta työskennelleitä enemmän. 2–4 vuotta työskennelleet vartijat käyttäisivät keskimäärin 14,3 (19,1 %) sanaa. Heistä miehet voisivat käyttää 12 (16 %) sanaa ja naiset 19 (25,3 %) sanaa. Kauimmin, yli 4 vuotta työskennelleet voisivat ilmoituksensa mukaan käyttää toimeksiantaja-asiakkaidensa kuullen keskimäärin 23,9 (31,9 %) sanaa. Miehet voisivat käyttää jopa 25,2 (33,6 %) sanaa. Naisten käyttämien sanojen määrä on yli puolet miesten lukua pienempi, vain 12 (16 %) sanaa.

Asiakkaan kuullen alle 2 vuotta työskennelleet vartijat voisivat käyttää keskimäärin vain 4,1 (5,5 %) sanaa. Miehet ovat hieman naisia uskaliaampia slangin käyttäjiä alle 2 vuotta työskennelleiden osalta, sillä he voisivat käyttää 4,5 (6 %) sanaa ja naiset vain 3,7 (4,9 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet voisivat käyttää keskimäärin 13,3 (17,8 %) sanaa asiakkaan kuullen. Miesten käyttämien sanojen määrä on 11 (14,7 %) ja naisten 18 (24 %). Yli 4 vuotta työskennelleet voisivat käyttää slangisanoja muutamia prosenttiyksikköjä 2–

4 vuotta työskennelleitä vähemmän. Kauimmin työskennelleet voisivat käyttää keskimäärin 8,9 (11,9 %) sanaa, heistä miehet voisivat käyttää 9,6 (12,7 %) sanaa ja naiset vain 3 (4 %) sanaa.

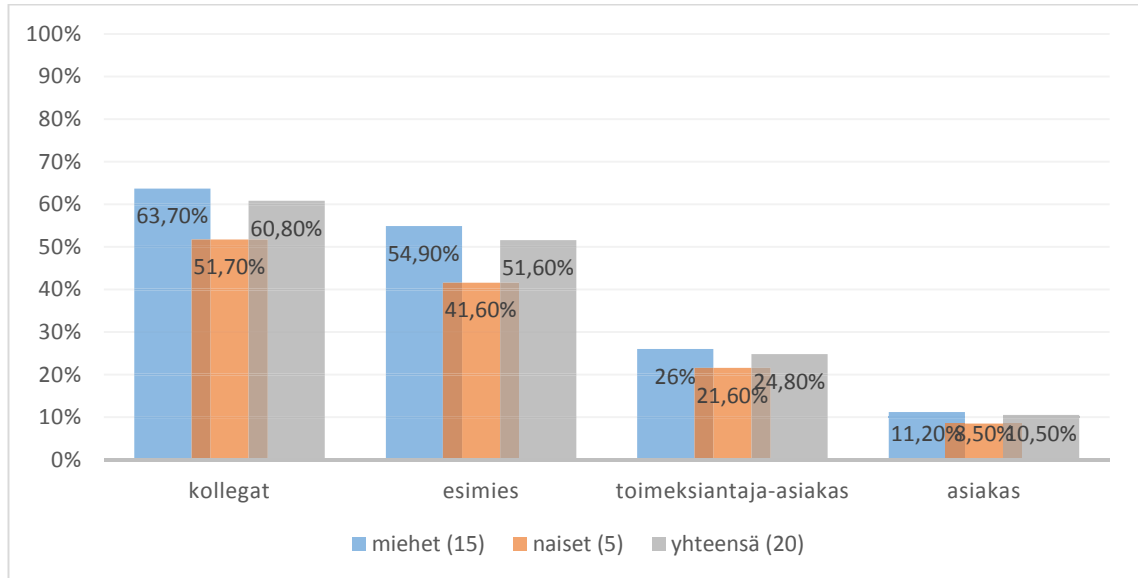
Alle 2 vuotta työskennelleet naiset voisivat käyttää miehiä rohkeammin slangia kollegoiden, esimiehen ja toimeksiantaja-asiakkaan kanssa. Yli 2 vuotta työskennelleiden kohdalla tilanne kääntyy päinvastaiseksi, ja miehet ilmoittavat voivansa käyttää naisia enemmän slangisanoja. Syynä tähän voidaan kenties pitää sitä, että alle 2 vuotta työskennelleet miesvartijat olivat tarkemmin sanottuna työskennelleet vastaushetkellä vasta alle vuoden, kun heidän naiskollegoillaan oli työkokemusta jo yli vuosi. Lisäksi tuloksissa on huomioitava se, että yli 2 vuotta työskennelleitä naisia oli vastaajissa vain 2. Arvoitukseksi jää, käyttäisivätkö naiset slangia miehiä enemmän, mikäli naisinformanteilta saadut tulokset olisivat paremmin yleistettävissä.

Käyttökelpoisten sanojen määrä näyttää kasvavan mitä pitemmälle työsuhteen kestossa mennään. Syynä voidaan pitää ainakin sitä, että mitä tutummaksi työtovereiden kanssa tullaan, sitä helpommaksi käy arkisten ja tuttavallisten slangilmausten käyttäminen. Toisena syynä voi olla se, että slangisanat vakiintuvat yhteisössä ajan myötä normaaliksi ammattikieleksi, eikä yleiskielisiä vastineita sanoille enää tarvita tai edes muisteta.

Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna käytettävien sanojen määrä pienenee. Työyhteisössä lähimpänä olevien kanssa voitaisiin käyttää enemmän sanoja kuin työyhteisön ulkopuolella olevien. Kaikkein eniten sanoja voitaisiin käyttää työtovereiden kuullen, toiseksi eniten esimiesten kuullen. Koska toimeksiantaja-asiakkaat ovat esimiesten jälkeen läheisimpiä yhteistyökumppaneita, heidän kanssaan voitaisiin käyttää kolmanneksi eniten sanoja. Vähiten mahdollista olisi vartijoiden mukaan käyttää sanoja asiakkaiden kuullen. Syynä tähän voidaan pitää kenties sitä, että slangilmauksilla halutaan salata asiakkailta asioita, kuten heihin kohdistuvia epäilyksiä. Asiakkaan kuullen ei ehkä myöskään haluta käyttää halventavia termejä, joita myös vartijaslangiin kuuluu jonkin verran.

Sukupuolittain tarkasteltuna näyttäisi siltä, että kaikkiaan vartijamiehet ovat vartijanaisia rohkeampia slangin käyttäjiä. Vastaajista kuitenkin kolme neljästä oli miehiä, ja se on

syytä ottaa huomioon tuloksia analysoitaessa. Naisia oli vastaajissa ainoastaan 5 (25 %), mikä on tulosten yleistettävyyden kannalta pieni määrä. Seuraava kuvio (kuvio 4) esittää vartijainformanttien sanojen käyttöä suhteessa sukupuoleen.

Kuvio 4. Sanojen käytettyys eri tahojen kanssa sukupuolen mukaan.

Kaikki vartijat (20 informanttia) ilmoittavat vastauslomakkeissa, että voisivat käyttää kollegoidensa kuulleen keskimäärin 45,6 (60,8 %) sanaa. Miehet ovat naisia innokkaampia slangin käyttäjiä: he voisivat käyttää 47,8 (63,7 %) sanaa ja naiset 38,8 (51,7 %) sanaa kollegoidensa kuullen. Esimiesten kuullen vastaajat ilmoittavat voivansa käyttää keskimäärin 38,7 (51,6 %) sanaa. Miesten osuus on tässäkin naisten osuutta suurempi. Miehet voisivat käyttää 41,2 (54,9 %) sanaa esimiehen kuullen, ja naiset yli kymmentä prosenttiyksikköä miehiä vähemmän, 31,2 (41,6 %) sanaa. Toimeksiantaja-asiakkaiden kuullen vartijat voisivat käyttää keskimäärin 18,6 (24,8 %) sanaa. Miesten vastauksista käy ilmi, että he voisivat käyttää toimeksiantajiensa kuulleen 19,5 (26 %) sanaa, ja naiset 16,2 (21,6 %) sanaa. Vähiten slangisanoja vartijoiden suusta saavat kuulla asiakkaat. Heidän kanssaan vartijat voisivat käyttää ainoastaan keskimäärin 7,9 (10,5 %) sanaa kyselylomakkeella esitetyistä sanoista. Miehet käyttäisivät kuitenkin naisia enemmän slangia asiakkaankin kuullen: miesten käyttämien sanojen määrä on keskimäärin 8,4 (11,2 %), kun naiset käyttäisivät vain 6,4 (8,5 %) sanaa.

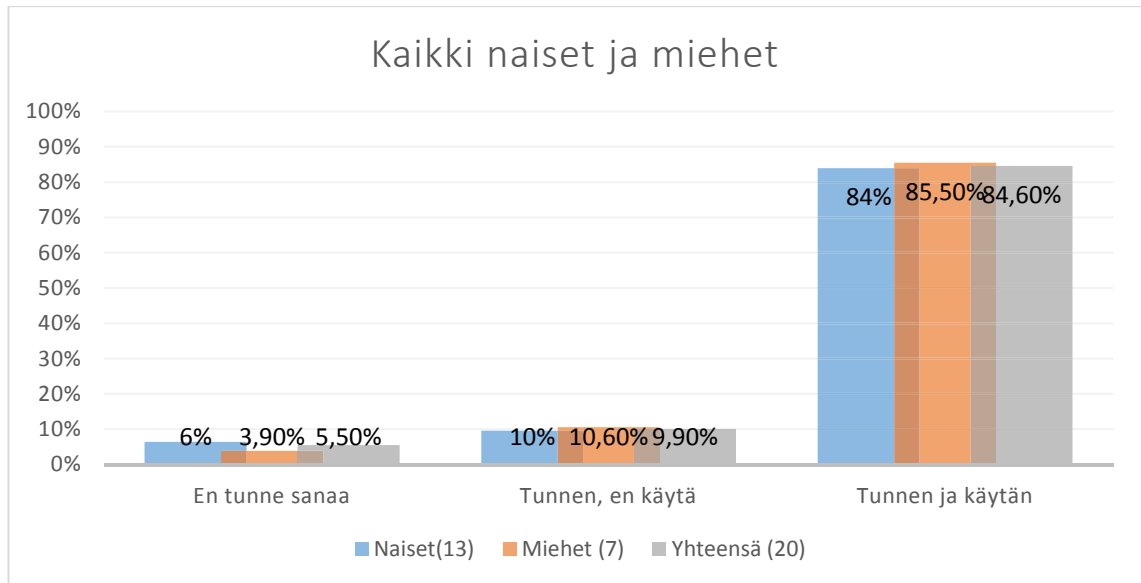
4.2. McDonald's-slangin sanojen tunnettuus ja käyttö

4.2.1. McDonald's-slangisanojen tunnettuus

McDonald's-slangin aineistonkeruulomakkeessa informanteille esiteltiin 81 alaan kuuluvaa slangisanaa. Vastaajia oli 20, joista 13 (65 %) oli naisia ja 7 (35 %) miehiä. Vastauslomakkeessa informantit ilmoittivat, tunsivatko he esitettyjä slangisanoja ja olivatko slangisanat vastaajan käytössä. Vastaajat valitsivat sanaa parhaiten kuvaavan vaihtoehdon kolmesta eri kategoriasta: en tunne sanaa, tunnen mutta en käytä sanaa tai tunnen ja käytän sanaa.

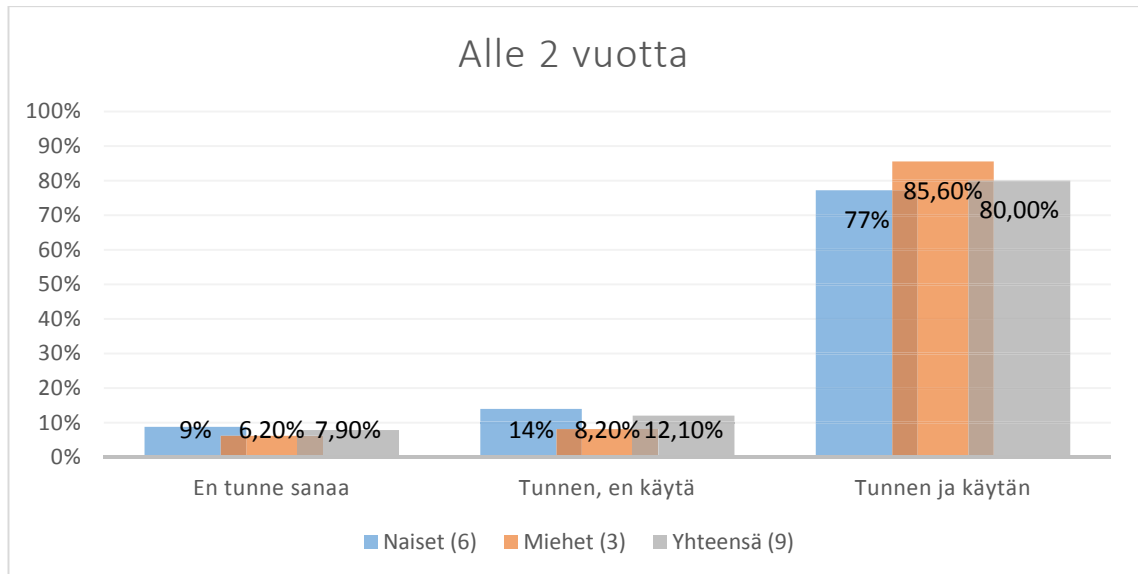
Taulukko 8. McDonald's-slangisanojen tunnettuus ja käyttö sukupuolen ja työsuhteen keston mukaan.

	En tunne sanaa f (%)	Tunnen, en käytä f (%)	Tunnen ja käytän f (%)
n <2 (6)	7,2 (8,8 %)	11,3 (14 %)	62,5 (77,2 %)
m <2 (3)	5 (6,2 %)	6,7 (8,2 %)	69,3 (85,6 %)
yht. <2 (9)	6,4 (7,9 %)	9,8 (12,1 %)	64,8 (80 %)
n 2–4 (5)	4,2 (5,2 %)	5,4 (6,7 %)	71,4 (88,1 %)
m 2–4 (3)	2 (2,5 %)	9,7 (11,9 %)	69,3 (85,6 %)
yht. 2–4 (8)	3,4 (4,2 %)	7 (8,6 %)	70,6 (87,2 %)
n >4 (2)	2 (2,5 %)	3 (3,7 %)	76 (93,8 %)
m >4 (1)	1 (1,2 %)	11 (13,6 %)	69 (85,2 %)
yht. >4 (3)	1,7 (2 %)	5,7 (7 %)	73,7 (90,9 %)
n yht. (13)	5,2 (6,4 %)	7,8 (9,6 %)	68,1 (84 %)
m yht. (7)	3,1 (3,9 %)	8,6 (10,6 %)	69,3 (85,5 %)
kaikki yht. (20)	4,5 (5,5 %)	8 (9,9 %)	68,5 (84,6 %)

Kuvio 5. McDonald's-slangin sanojen tunnettuus sukupuolen mukaan.

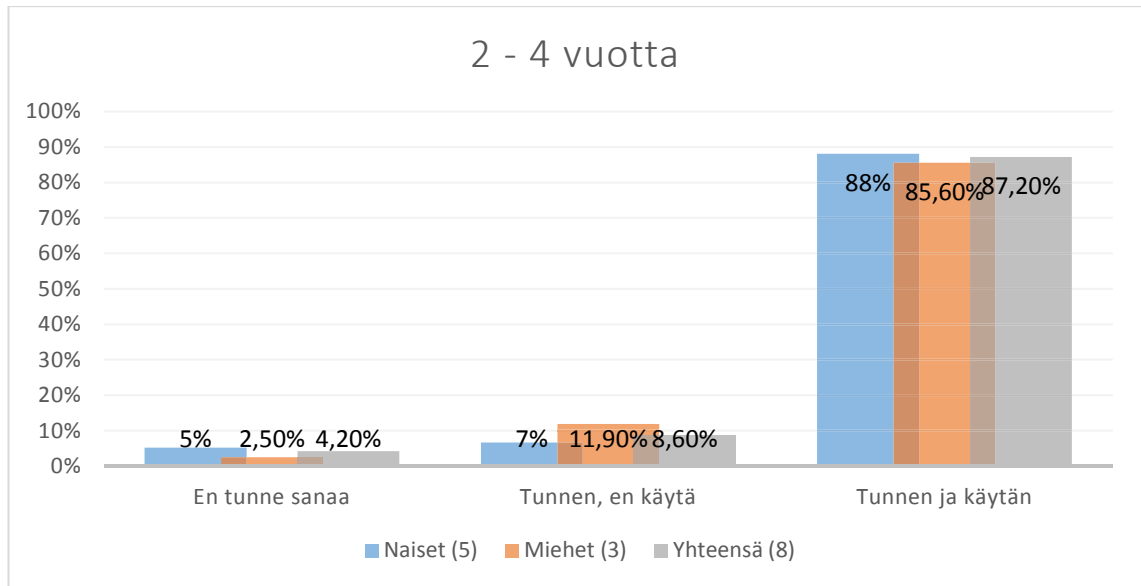
McDonald's-slangin naisvastaajia on 13 (65 %). He eivät tunne keskimäärin 5,2 (6,4 %) sanaa. Naiset tuntevat, mutta eivät käytä 7,8 (9,6 %) sanaa. He tuntevat ja käyttävät 68,1 (84 %) sanaa. Miehiä vastaajina on 7 (35 %). Miesvastaajat ilmoittavat, etteivät tunne 3,1 (3,9 %) sanaa. He tuntevat mutta eivät käytä 8,6 (10,6 %) sanaa. Tunnettuja ja käytössä olevia sanoja miesvastaajilla on 69,3 (85,5 %). Prosentuaalisesti sekä naiset että miehet tuntevat lähes yhtä paljon sanoja: miehet tuntevat sanoja 1,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin naiset. Suurin, 2,5 prosenttiyksikön, ero on tunnettujen sanojen määrässä. Naisten vastauksista käy ilmi, että he tuntevat esimerkkisanastoa vähemmän kuin miehet.

Kuvio 6. Sanojen tunnettuus ja käyttö alle 2 vuotta työskennelleillä.

Naisista 6 (30 %) on työskennellyt McDonald'sissa alle 2 vuotta. Tähän kategoriaan kuuluvat naiset ilmoittavat, etteivät tunne keskimäärin 7,2 (8,8 %) slangisanaa aineiston sanoista. He tuntevat, mutta eivät käytä 11,3 (14 %) sanaa. Naiset tuntevat ja käyttävät 62,5 (77,2 %) sanaa. Miesvastaajista 3 (15 %) on työskennellyt alalla alle 2 vuotta. Miehet ilmoittavat, etteivät tunne 5 (6,2 %) sanaa. He tuntevat, mutta eivät käytä 6,7 (8,2 %) sanaa. Tunnettuja ja käytössä olevia sanoja on 69,3 (85,6 %). Alle 2 vuotta työskennelleitä naisia on 100 % enemmän kuin vastaavan ajan työskennelleitä miehiä: naisia on 6 ja miehiä 3.

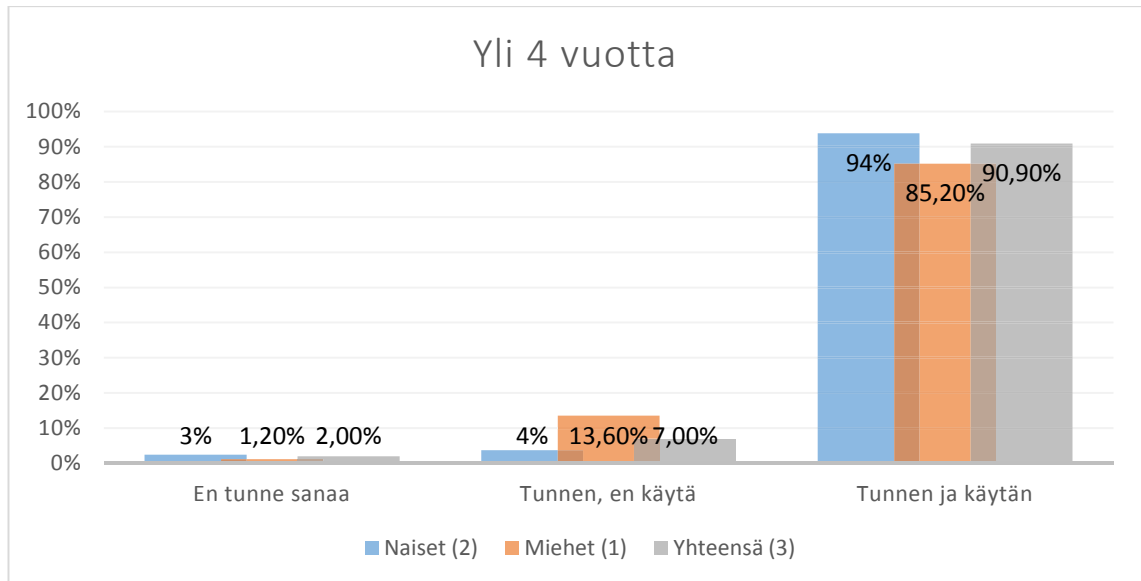
Alle 2 vuotta työskennelleiden naisten ja miesten vastauksissa suurin ero on sanojen tunnettuudessa ja käytössä. Miehet ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä prosentuaalisesti yli 8 prosenttiyksikköä enemmän sanoja kuin naiset. Naisvastaajien vastauksissa puolestaan korostuu tunnen mutta en käytä sanaa -kategoria, johon naiset ilmoittavat enemmän sanoja kuin miehet. Sekä naisten että miesten vastauksista käy ilmi, että he eivät tunne suurin piirtein samaa määrää slangisanoja. Naiset kuitenkin ilmoittavat, etteivät tunne aineistossa esitettyjä sanoja useammin kuin miehet.

Kuvio 7. Sanojen tunnettuus ja käyttö 2–4 vuotta työskennelleillä.

2–4 vuotta työskennelleitä naisia on McDonald’s-slangin vastaajissa 5 (25 %). Naiset, jotka ovat työskennelleet 2–4 vuotta, eivät tunne keskimäärin 4,2 (5,2 %) sanaa. He tuntevat, mutta eivät käytä 5,4 (6,7 %) sanaa. Naiset ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä 71,4 (88,1 %) sanaa. Miehistä 3 (15 %) on työskennellyt 2–4 vuotta. He eivät tunne 2 (2,5 %) aineistossa esiintyvää sanaa. He tuntevat, mutta eivät käytä 9,7 (11,9 %) sanaa. Miehet ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä 69,3 (85,6 %) sanaa.

Naiset ilmoittavat, etteivät tunne slangisanoja prosentuaalisesti puolet enemmän kuin saman kategorian miehet. Miehet puolestaan tuntevat, mutta eivät käytä sanoja yli 5 prosenttiyksikköä enemmän kuin naiset. Kokonaisuudessaan naiset kuitenkin ilmoittavat sekä tuntevansa että käyttävänsä enemmän sanoja kuin miehet. Aineistosta saatavan tiedon mukaan näyttäisi siltä, että naiset joko eivät tunne sanoja tai tuntevat ja käyttävät sanoja. Miehet puolestaan ilmoittavat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä yli puolet enemmän sanoja kuin naiset. Miesten vastauksista käy ilmi, että tuntemattomia sanoja on yli puolet vähemmän kuin naisten vastauksissa.

Kuvio 8. Sanojen tunnettuus ja käyttö yli 4 vuotta työskennelleillä.

Yli 4 vuotta työskennelleitä naisia on 2 (10 %). Naisvastaajat eivät tunne keskimäärin 2 (2,5 %) aineiston sanaa. He tuntevat, mutta eivät käytä 3 (3,7 %) sanaa. Naiset tuntevat ja käyttävät 76 (93,8 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleitä miehiä on 1 (5 %). Miesvastaaja ilmoittaa, että hänen aineistossaan on 1 (1,2 %) sana, jota hän ei tunne. Vastaaja ilmoittaa tuntevansa 11 (13,6 %) sanaa, mutta ne eivät ole hänen käytössään. Aineiston sanoista hän tuntee ja käyttää 69 (85,2 %) sanaa.

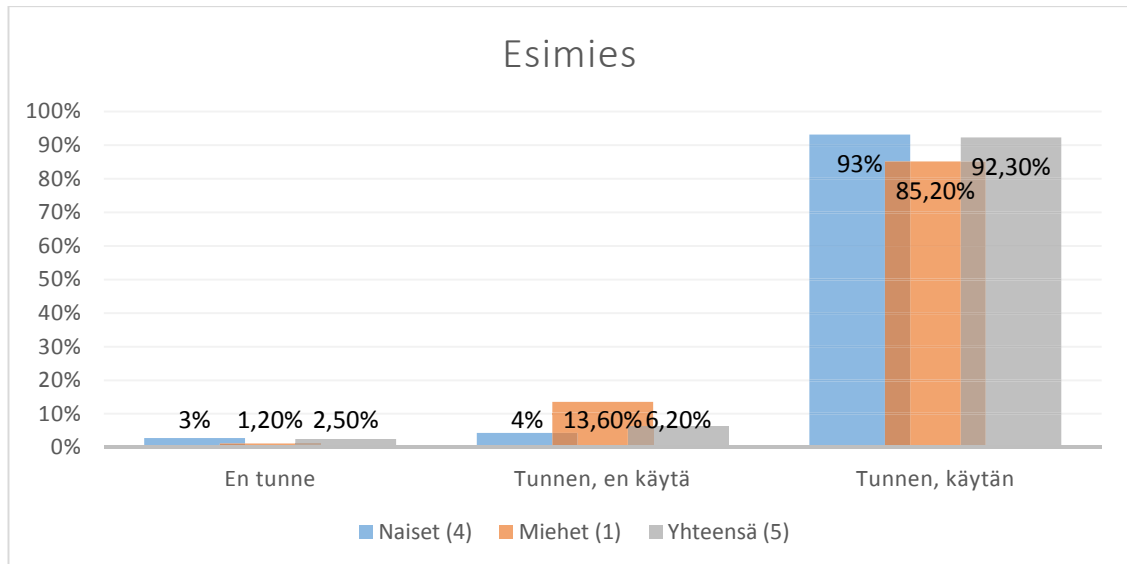
Aineistosta käy ilmi, että työsuhteen kestolla on vaikutus sanojen tunnettuuteen ja sen myötä myös sanojen käyttöön. Alle 2 vuotta työskennelleet naiset ja miehet eivät tunne 6,4 (7,9 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet naiset ja miehet eivät tunne 3,4 (4,2 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleet naiset ja 1 miesvastaaja eivät tunne 1,7 (2 %) sanaa. Työsuhteen keston kasvaessa tunnettujen slangisanojen määrä nousee. Tunnettujen, ei käytössä olevien sanojen määrässä on samanlainen työsuhteen kestosta johtuva kehitys. Alle 2 vuotta työskennelleet naiset ja miehet ilmoittavat tähän kategoriaan 9,8 (12,1 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet naiset ja miehet ilmoittavat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä 7 (8,6 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleet vastaajat ilmoittavat, että he tuntevat, mutta eivät käytä 5,7 (7 %) sanaa. Viimeinen kategoria, eli tunnen ja käytän sanaa, vahvistuu niin ikään työkokemuksen myötä. Alle 2 vuotta työskennelleet vastaajat ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä 64,8 (80 %) sanaa. 2–4 vuotta työskennelleet

naiset ja miehet ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä 70,6 (87,2 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleet vastaajat ilmoittavat keskimäärin 73,7 (90,9 %) sanan olevan tunnettuja ja käytössä.

McDonald's-slangin tutkimuksessa on otettu huomioon myös työpaikan sisäinen hierarkia. Uskomme, että vastaajan ammatillisella asemalla on merkitystä tutkimustuloksissa. Oletamme, että esimiesasemassa työskentelevät henkilöt tuntevat luonnollisesti eniten sanoja. Ravintolatyöntekijöiden vastauksissa korostuu oletuksemme mukaan tuntemattomien sanojen määrä. Uskoaksemme kouluttajan asemassa työskentelevät henkilöt tuntevat vähemmän sanoja kuin esimiehet, mutta enemmän kuin ravintolatyöntekijät.

Taulukko 9. McDonald's-slangin sanojen tunnettuus aseman ja sukupuolen perusteella.

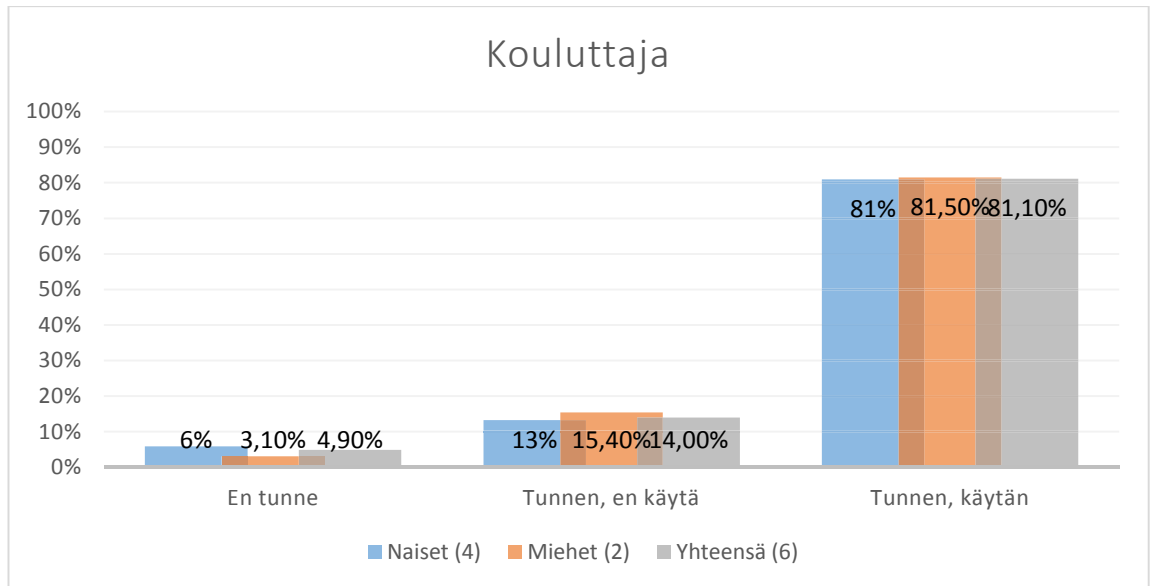
	En tunne sanaa f (%)	Tunnen, en käytä f (%)	Tunnen ja käytän f (%)
esimies n (4)	2,2 (2,8 %)	3,5 (4,3 %)	75,5 (93,2 %)
esimies m (1)	1 (1,2 %)	11 (13,6 %)	69 (85,2 %)
esimies yht. (5)	2 (2,5 %)	5 (6,2 %)	74,2 (92,3 %)
kouluttaja n (4)	4,7 (5,9 %)	10,7 (13,3 %)	65,5 (80,9 %)
kouluttaja m (2)	2,5 (3,1 %)	12,5 (15,4 %)	66 (81,5 %)
kouluttaja yht. (6)	4 (4,9 %)	11,3 (14 %)	65,7 (81,1 %)
työntekijä n (5)	8 (9,9 %)	8,8 (10,9)	64,2 (79,2 %)
työntekijä m (4)	4 (4,9 %)	6 (7,4 %)	71 (87,6 %)
työntekijä yht. (9)	6,2 (7,7 %)	7,5 (9,3 %)	67,2 (83 %)

Kuvio 9. Esimiesaseman ja sukupuolen vaikutus sanojen tunnettuuteen ja käyttöön.

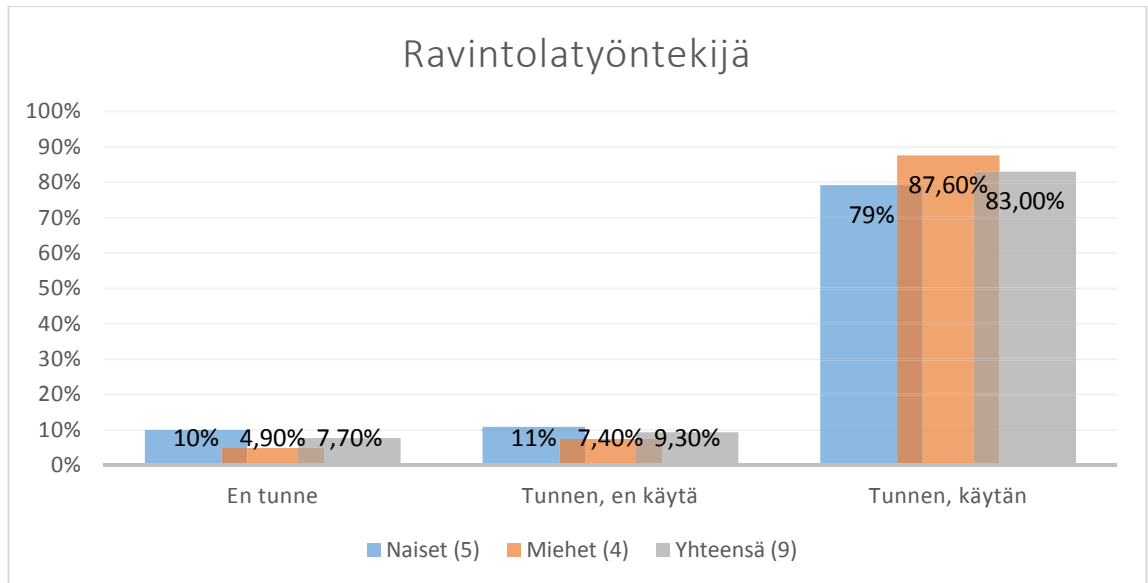
Esimiehiä McDonald's-slangin informanteissa on 5 (25 %), joista naisia on 4 (80 %) ja 1 (20 %) vastaajista on mies. Esimiesnaiset ilmoittavat tuntemattomia sanoja olevan keskimäärin 2,2 (2,8 %) sanaa. He tuntevat, mutta eivät käytä 3,5 (4,3 %) sanaa. Tunnettuja ja käytössä olevia sanoja esimiesnaisilla on 75,5 (93,2 %). Yksittäinen mies, joka työskentelee esimiehenä, ilmoittaa, ettei tunne 1 (1,2 %) sanaa. Hän tuntee, mutta ei käytä 11 (13,6 %) sanaa. Esimiehenä työskentelevä mies ilmoittaa tuntevansa ja käyttävänsä aineiston sanoista 69 (85,2 %) sanaa.

Esimiesnaiset ilmoittavat, etteivät tunne slangisanoja useammin kuin yksittäinen esimiesmies. Silti esimiesnaiset tuntevat ja käyttävät sanastoa enemmän kuin miesesimies, joka ilmoittaa kategoriaan tunnen, mutta en käytä sanaa enemmän sanoja kuin naiset. Analyysistä saatavan tiedon mukaan näyttäisikin siltä, että esimiesnaiset joko tuntevat ja käyttävät tai eivät tunne sanoja, eli sanasto on vakiintunut heidän käyttöönsä paremmin kuin yksittäisen miesesimiehen.

Kuvio 10. Kouluttajan aseman ja sukupuolen vaikutus sanojen tunnettuuteen ja käyttöön.

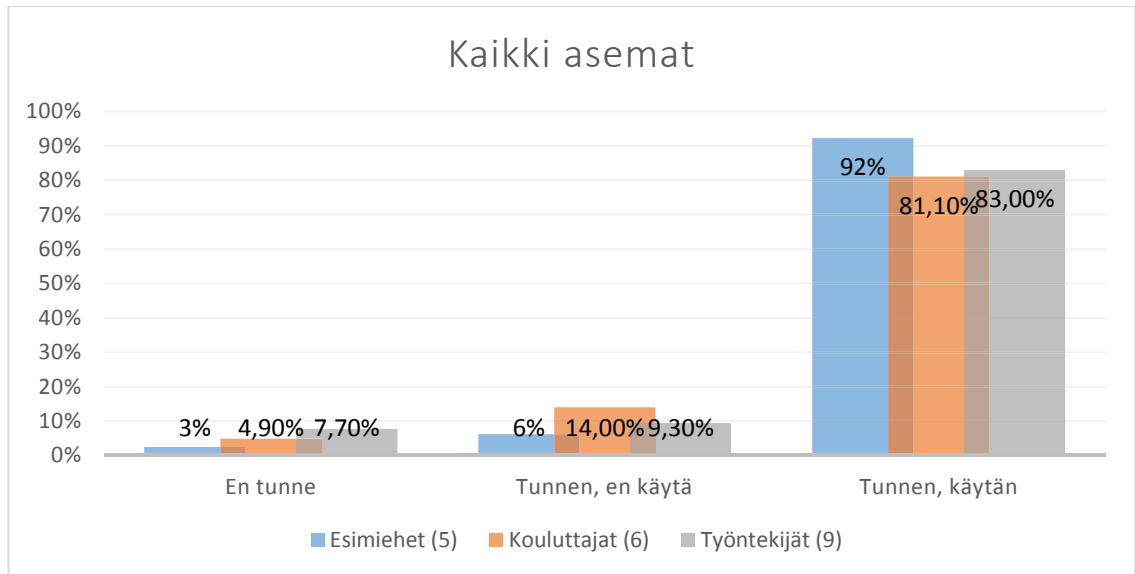
Kouluttajia McDonald's-slangin aineistossa on toiseksi eniten. Heitä on yhteensä 6 (30 %). Naisia on kouluttajina 4 (66,7 %) ja miehiä 2 (33,3 %). Kouluttajina työskentelevät naiset eivät tunne keskimäärin 4,7 (5,9 %) sanaa. Tunnettuja mutta ei käytössä olevia sanoja naiset ilmoittavat sanoista olevan 10,7 (13,3 %). Naiskouluttajat tuntevat ja käyttävät 65,5 (80,9 %) sanaa. Mieskouluttajille tuntemattomia sanoja aineistossa on 2,5 (3,1 %). He tuntevat, mutta eivät ilmoita käyttävänsä 12,5 (15,4 %) sanaa. Tunnettuja ja käytössä olevia sanoja mieskouluttajilla on 66 (81,5 %). Kouluttajien vastauksissa ei ilmennyt suuria eroja analyysia tehdessämme: kaikissa kategorioissa erot olivat vain muutamia prosenttiyksiköitä. Uskoaksemme kategoria tunnen mutta en käytä korostuu vastauksissa sen takia, että kouluttajat tietävät ammatillisen asemansa takia paljon alaan liittyvää sanastoa, mutta osa sanastosta voi olla sellaista, mitä kouluttaja ei tarvitse omassa työssään.

Kuvio 11. Ravintolatyöntekijän aseman ja sukupuolen vaikutus sanojen tunnettuuteen ja käyttöön.

McDonald'sin tutkimukseen osallistuneesta henkilökunnasta ravintolatyöntekijöitä on eniten. Heitä on yhteensä 9 (45 %), joista naisia on 5 (55,5 %) ja miehiä 4 (44,4 %). Naiset eivät tunne 8 (9,9 %) sanaa. He eivät käytä, mutta tuntevat aineiston sanoista keskimäärin 8,8 (10,9 %) sanaa. Tunnettuja ja käytössä olevia sanoja naisilla on 64,2 (79,2 %) sanoista. Miesravintolatyöntekijät ilmoittavat tuntemattomiksi sanoiksi 4 (4,9 %) sanaa. He tuntevat mutta eivät käytä aineiston sanoista 6 (7,4 %) sanaa. Miehet kertovat tuntevansa ja käyttävänsä 71 (87,6 %) sanaa.

Isoimpana erona nais- ja miespuolisten ravintolatyöntekijöiden välillä on tuntemattomien sanojen määrässä: naiset ilmoittavat tuntemattomia sanoja olevan puolet enemmän kuin miehet. Ravintolatyöntekijöiden kategoria on ensimmäinen, jossa naiset ilmoittivat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä enemmän sanoja kuin miehet.

Kuvio 12. Kaikki asemat.

Oletuksemme mukaisesti esimiehet tuntevat ja käyttävät enemmän sanoja kuin kouluttajat ja ravintolatyöntekijät. Tästä johtuen myös tuntemattomien sanojen määrä on pienin esimiehillä. Ravintolatyöntekijöiden vastauksissa tuntemattomia sanoja on prosentuaalisesti kolme kertaa enemmän kuin esimiesten vastauksissa. Kouluttajille vieraita sanoja on kaksi kertaa niin paljon kuin esimiehille. Aineistosta käy siten ilmi, että tuntemattomien sanojen määrä vähenee sitä mukaa, kun uralla edetään. Kaikissa vastauskategorioissa naiset ilmoittavat tuntemattomia sanoja miehiä enemmän.

Odotuksiamme vastasi myös tutkimustulos, jonka mukaan esimiehet ilmoittavat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä sanoja vähemmän kuin verrokkiryhmät. Yllättävää aineiston analyysissa on se, että kouluttajat ilmoittavat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä eniten sanoja. Kouluttajien vastausten ero ravintolatyöntekijöiden vastauksiin voi johtua esimerkiksi sellaisesta syystä, että kouluttajat tietävät paljon esimiesten käyttämää sanastoa, mutta eivät luonnollisestikaan tarvitse sitä omassa työssään. Ainoastaan ravintolatyöntekijänaiset ilmoittivat tuntevansa, mutta eivät käyttävänsä enemmän sanoja kuin saman kategorian miehet.

Mielenkiintoista on myös se, että kouluttajat ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä vähiten sanoja. Odotuksiamme mukaisesti ravintolatyöntekijät olisivat ilmoittaneet tunte-

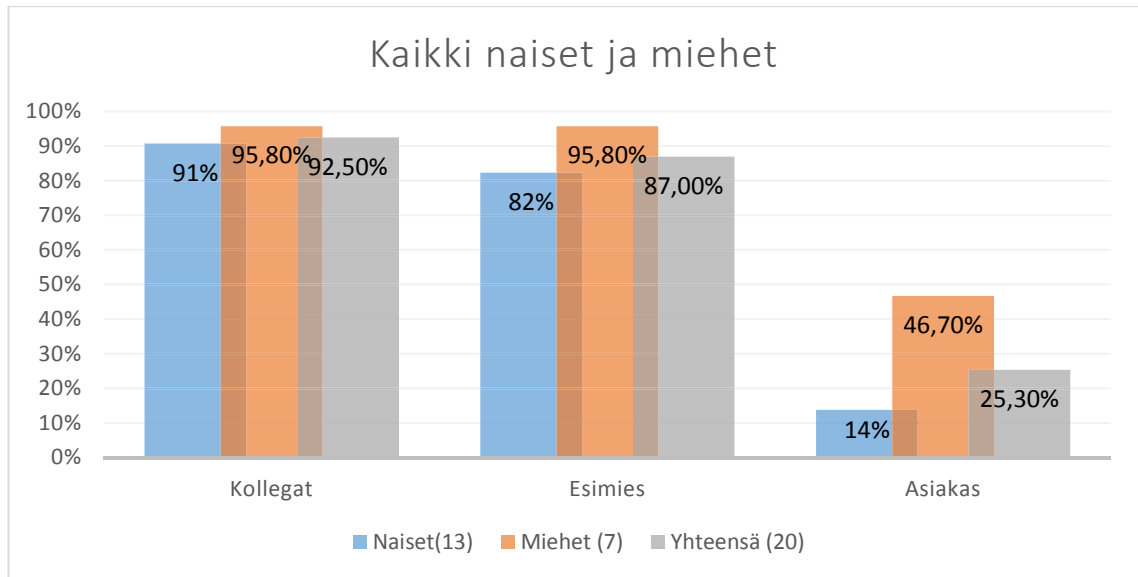
vansa ja käyttävänsä vähiten slangisanastoa. Naisten vastauksissa asema korreloi tunnettuuden ja käytön kanssa, sillä esimiesnaiset tuntevat enemmän sanoja kuin kouluttajat, ja ravintolatyöntekijät tuntevat vähemmän sanoja kuin kouluttajat. Miespuoliset ravintolatyöntekijät ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä prosentuaalisesti enemmän sanoja kuin yksittäinen mies, joka toimii esimiehenä.

4.2.2. McDonald's-slangisanojen käyttö

Esittelemme tässä luvussa tutkimustuloksemme siitä, keiden kuullen McDonald'sin informantit voisivat käyttää erilaisia slangisanoja. Taulukko kuvaa sitä, kuinka suurta osaa sanoista eripituisen työkokemuksen omaavat informantit voisivat käyttää kollegoiden, esimiehen ja/tai asiakkaiden kuullen.

Taulukko 10. McDonald's-slangisanojen käyttö työkokemuksen ja sukupuolen mukaan.

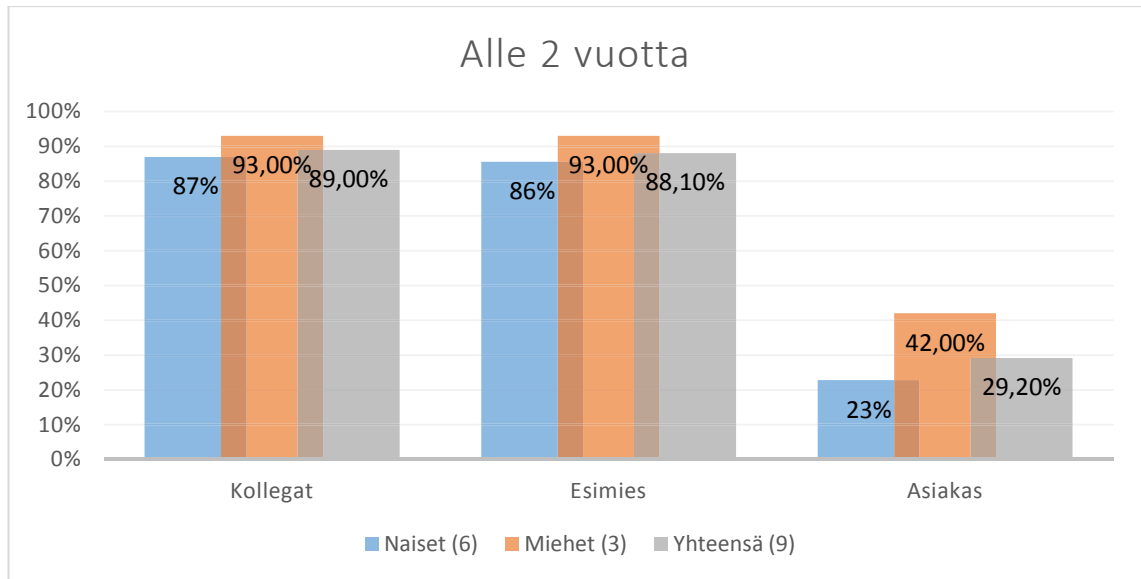
	kollegat f (%)	esimies f (%)	asiakas f (%)
n <2 (6)	70,5 (87 %)	69,3 (85,6 %)	18,5 (22,8 %)
m <2 (3)	75,3 (93 %)	75,3 (93 %)	34 (42 %)
yht. <2 (9)	72,1 (89 %)	71,3 (88,1 %)	23,7 (29,2 %)
n 2–4 (5)	75,4 (93,1 %)	75,2 (92,8 %)	3,6 (4,4 %)
m 2–4 (3)	79 (97,5 %)	79 (97,5 %)	50,7 (62,5 %)
yht. 2–4 (8)	76,7 (84,2 %)	76,6 (84,1 %)	21,2 (26,2 %)
n >4 (2)	78 (96,3 %)	75,5 (93,2 %)	8 (9,9 %)
m >4 (1)	80 (98,8 %)	80 (98,8 %)	11 (13,6 %)
yht. >4 (3)	78,7 (97,1 %)	77 (95,1 %)	9 (11,1 %)
n yht. (13)	73,5 (90,8 %)	66,7 (82,3 %)	11,1 (13,8 %)
m yht. (7)	77,6 (95,8 %)	77,6 (95,8 %)	37,8 (46,7 %)
yht. (20)	74,9 (92,5 %)	70,5 (87 %)	20,5 (25,3 %)

Kuvio 13. McDonald's-slangisanojen käyttö sukupuolen mukaan.

McDonald's-slangin vastaajista 13 (65 %) on naisia. Naisvastaajat ilmoittavat käyttävänsä kollegoiden kanssa keskimäärin 73,5 (90,8 %) sanaa, esimiehen kuullen he voisivat käyttää 66,7 (82,3 %) sanaa ja asiakkaan kuullen 11,1 (13,8 %) sanaa. Miehiä kyselyyn vastanneista on 7 (35 %). Miehet voisivat käyttää kollegoiden kanssa 77,6 (95,8 %) sanaa, esimiehen kanssa niin ikään 77,6 (95,8 %) sanaa ja asiakkaan kuullen 37,8 (46,7 %) sanaa.

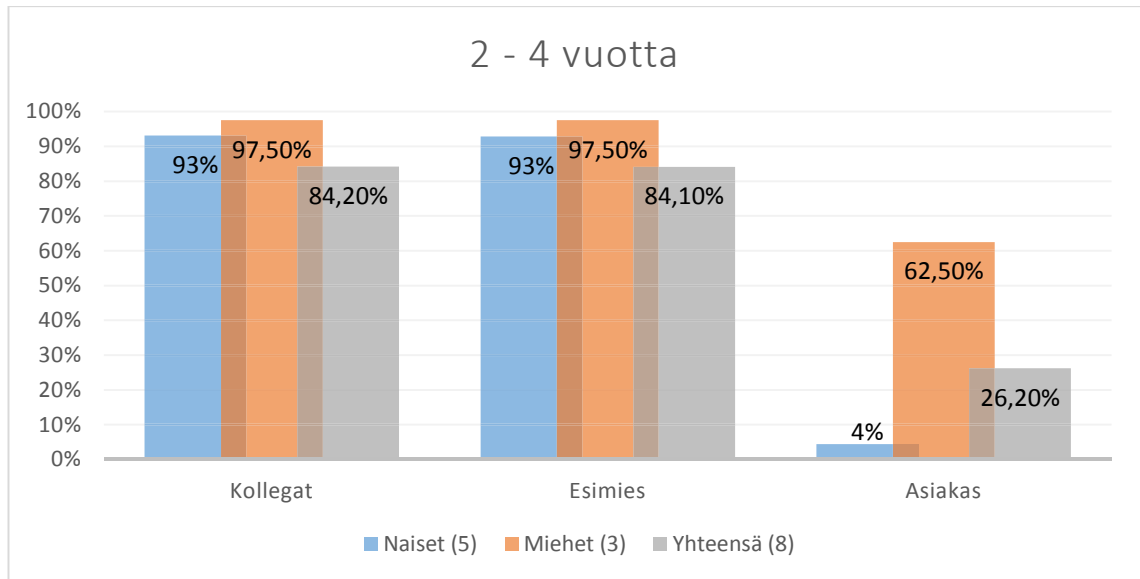
Aineistosta käy ilmi, että sekä naiset että miehet käyttävät kollegoiden kuullen prosentuaalisesti melkein yhtä paljon sanoja. Esimiehen kuullen naiset käyttävät vähemmän sanoja kuin miehet. Aineistosta saadun tiedon perusteella sanojen käyttämiseen ei vaikuta kummallakaan sukupuolella se, onko kyseessä kollega vai esimies. Isoimpana erona naisten ja miesten käyttämissä sanoissa on siinä, käytetäänkö sanoja asiakkaan kuullen. Miehet ilmoittavat käyttävänsä yli kolme kertaa enemmän slangisanoja asiakkaan kuullen kuin naiset. Naisten vastauksissa korostuu, ettei läheskään kaikkia sanoja käytetä asiakkaan kuullen, ainoastaan keskimäärin 11,1 (13,8 %) sanaa. Miesten vastauksissa puolestaan asiakkaan kuullen käytettäviä sanoja on 37,8 (46,7 %), mikä on noin puolet niiden sanojen määrästä, joita miehet ilmoittavat käyttävänsä kollegoiden tai esimiehen kuullen.

Kuvio 14. Slangisanojen käyttö alle 2 vuotta työskennelleillä.

Naisista 6 (46,1 %) on työskennellyt McDonald’issa alle 2 vuotta. Kollegoiden ja esimiehen kuullen käytettävien sanojen määrässä ei esiinny merkittävää eroa. Alle 2 vuotta työskennelleet naiset ilmoittavat käyttävänsä kollegoiden kuullen 70,5 (87 %) sanaa ja esimiehen kuullen 69,3 (85,6 %) sanaa. Asiakkaan kuullen he käyttävät 18,5 (22,8 %) sanaa, mikä on vajaa neljäsosa kollegoiden tai esimiehen kuullen käytettävien sanojen määrästä. Miesvastaajista 3 (42,8 %) on työskennellyt alalla alle 2 vuotta. Eroa kollegoiden ja esimiehen kuullen käytettävien sanojen määrässä ei ole, sillä miesvastaajat ilmoittavat käyttävänsä molempien kuullen 75,3 (93 %) sanaa. Asiakkaan kuullen alle 2 vuotta työskennelleet miehet kertovat käyttävänsä 34 (42 %) sanaa.

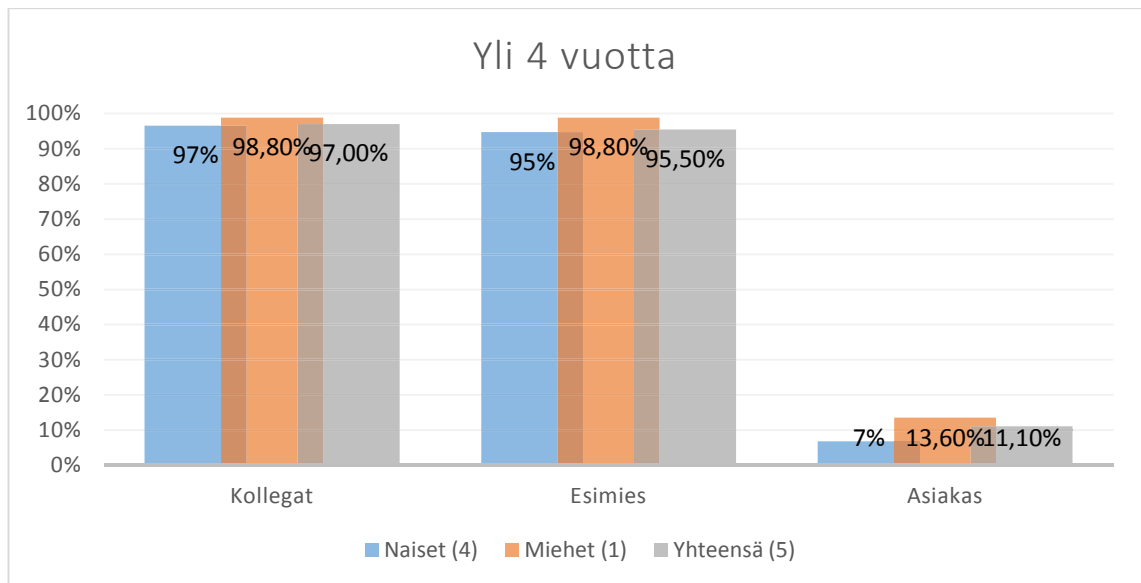
Alle 2 vuotta työskennelleiden naisten ja miesten vastauksissa suurin ero on asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrässä. Miehet ilmoittavat käyttävänsä prosentuaalisesti melkein puolet enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin saman kategorian naiset. Lisäksi naiset käyttävät esimiehen kuullen vähemmän sanoja kuin kollegoiden kuullen. Miehet puolestaan käyttävät sekä kollegoiden että esimiehen kuullen yhtä paljon sanoja.

Kuvio 15. Slangisanojen käyttö 2–4 vuotta työskennelleillä.

2–4 vuotta työskennelleitä naisia McDonald’s-slangin aineistossa on 5 (25 %). Naiset käyttävät kollegoiden kuullen keskimäärin 75,4 (93,1 %) sanaa, esimiehen kuullen 75,2 (92,8 %) sanaa ja asiakkaan kuullen 3,6 (4,4 %) sanaa. Isoin ero tämän kategorian naisten vastauksissa on asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrässä. Miehistä 2–4 vuotta on työskennellyt 3 (15 %). He ilmoittavat käyttävänsä sekä kollegoiden että esimiehen kuullen 79 (97,5 %) sanaa. Asiakkaan kuullen miehet käyttävät 50,7 (62,5 %) sanaa.

McDonald’sissa 2–4 vuotta työskennelleiden naisten ja miesten vastauksissa korostuu isoimpana erona asiakkaan kuullen käytettävien sanojen osuus. Naiset kertovat käyttävänsä 3,6 (4,4 %) sanaa ja miehet 50,7 (62,5 %) sanaa asiakkaan kuullen. Miehet käyttävät siten asiakkaan kuullen yli 14 kertaa enemmän sanoja kuin saman kategorian naiset. Mielenkiintoisen miesten vastauksista tekee myös se, että 2–4 vuotta työskennelleet miehet käyttävät asiakkaan kuullen enemmän sanoja kuin alle 2 vuotta työskennelleet miehet, jotka puolestaan ilmoittavat käyttävänsä 34 (42 %) sanaa. Saamamme tutkimustulos ei vastaa ennako-oletustamme, jonka mukaan työsuhteen pidentyessä asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrä vähenee.

Kuvio 16. Slangisanojen käyttö yli 4 vuotta työskennelleillä.

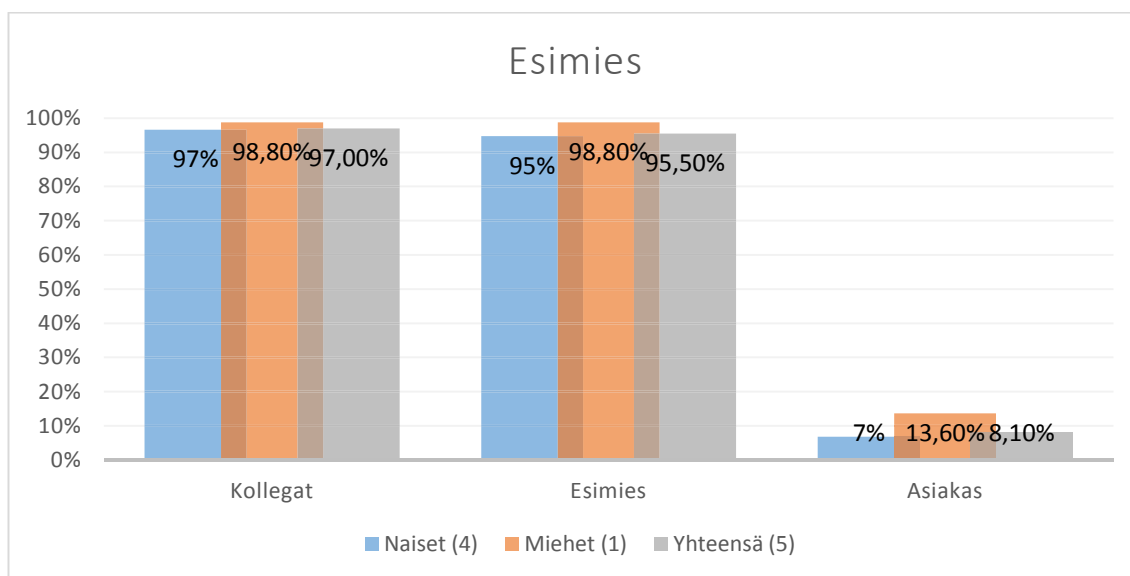
Yli 4 vuotta työskennelleitä naisia on 2 (10 %). Kollegoiden kuullen naiset käyttävät keskimäärin 78 (96,3 %) sanaa, esimiehen kuullen 75,5 (93,2 %) sanaa ja asiakkaan kuullen 8 (9,9 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleitä miehiä on 1 (5 %). Miesvastaaja ilmoitti käyttävänsä 80 (98,8 %) sanaa sekä kollegoiden että esimiehen kuullen. Asiakkaan kuullen hän kertoi käyttävänsä 11 (13,6 %) sanaa. Yli 4 vuotta työskennelleiden naisten ja miesten vastauksista ei nouse esiin merkittäviä eroja.

Lisäksi aineistosta käy ilmi, että työsuhteen kestolla näyttäisi olevan vaikutusta etenkin asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrään. Ennakko-oletuksemme mukaisesti työsuhteen keston kasvaessa asiakkaan kanssa käytettävien sanojen määrä vähenee. 2 vuotta työskennelleitä naisia ja miehiä on vastaajissa yhteensä 9 (45 %). He käyttävät 23,7 (29,2 %) sanaa asiakkaan kuullen. 2–4 vuotta työskennelleitä naisia ja miehiä on 8 (40 %). He käyttävät 21,2 (26,2 %) sanaa asiakkaan kuullen. Yli 4 vuotta työskennelleitä naisia ja miehiä aineistossa on 3 (15 %). He käyttävät asiakkaan kuullen 9 (11,1 %) sanaa. Alle 2 vuotta ja 2–4 vuotta työskennelleet käyttävät melkein yhtä paljon sanoja asiakkaan kuullen. Yli 4 vuotta työskennelleet puolestaan käyttävät yli kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin kahden muun kategorian edustajat. Naisten vastauksista käy ilmi, että jokaisessa kategoriassa naiset ilmoittivat käyttävänsä

esimiehen kuullen vähemmän sanoja kuin kollegoiden kuullen. Miehet puolestaan kertoivat käyttävänsä sekä esimiehen että kollegoiden kuullen yhtä paljon sanoja.

Taulukko 11. McDonald's-slangisanojen käyttö aseman ja sukupuolen mukaan.

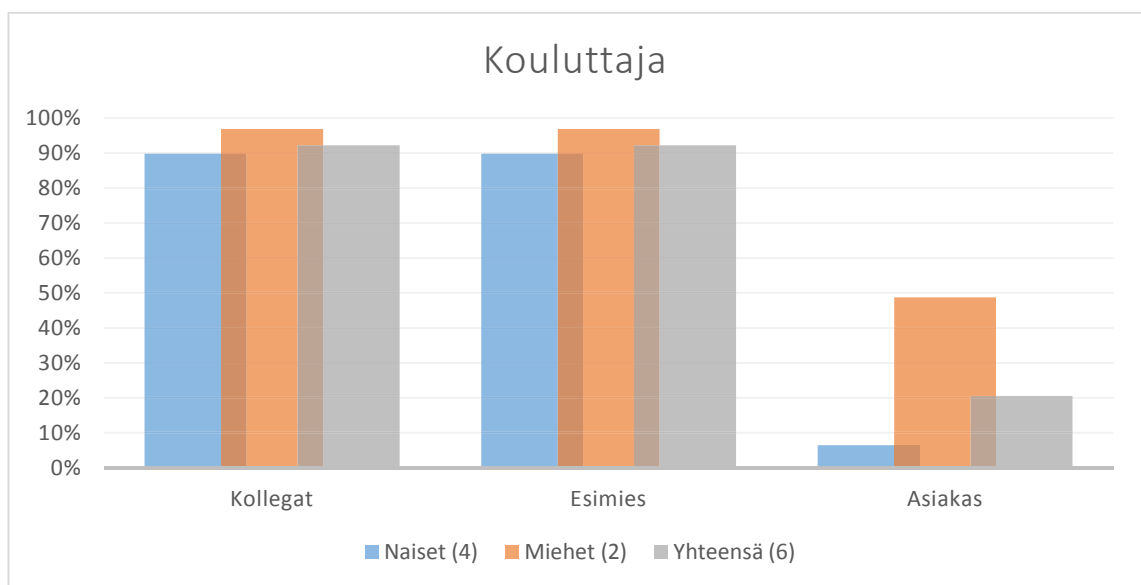
	kollegat f (%)	esimies f (%)	asiakas f (%)
esimies n (4)	78,2 (96,6 %)	76,7 (94,7 %)	5,5 (6,8 %)
esimies m (1)	80 (98,8 %)	80 (98,8 %)	11 (13,6 %)
esimies yht. (5)	78,6 (97 %)	77,4 (95,5 %)	6,6 (8,1 %)
kouluttaja n (4)	72,7 (89,8 %)	72,7 (89,8 %)	5,2 (6,5 %)
kouluttaja m (2)	78,5 (96,9 %)	78,5 (96,9 %)	39,5 (48,8 %)
kouluttaja yht. (6)	74,7 (92,2 %)	74,7 (92,2 %)	16,7 (20,6 %)
työntekijä n (5)	70,4 (86,9 %)	69 (85,2 %)	20,4 (25,2 %)
työntekijä m (4)	76,5 (94,4 %)	76,5 (94,4 %)	43,7 (54 %)
työntekijä yht. (9)	73,1 (90,3 %)	72,3 (89,3 %)	30,8 (38 %)

Kuvio 17. Esimiesaseman vaikutus sanojen käyttöön.

McDonald'sin kyselylomakkeeseen vastasi 5 (25 %) esimiestä. Heistä naisia on 4 (80 %) ja miehiä 1 (20 %). Esimiesnaiset käyttävät miltei yhtä paljon sanoja sekä kollegoiden että esimiehen kuullen. Kollegoiden kanssa naiset ilmoittavat käyttävänsä 78,2 (96,6 %)

sanaa ja esimiehen kuullen muutamaa prosenttiyksikköä vähemmän, 76,7 (94,7 %) sanaa. Asiakkaan kuullen esimiehenä työskentelevät naiset käyttävät puolestaan 5,5 (6,8 %) sanaa, mikä on vajaa neljästoista osa kollegoiden ja esimiehen kuullen käytettävistä sanoista. Esimiehenä työskentelevä mies ilmoitti käyttävänsä samaa sanamäärää sekä kollegoiden että esimiehen kuullen: molempien kanssa hän käyttää 80 (98,8 %) sanaa. Asiakkaan kuullen hän puolestaan käyttää 11 (13,6 %) sanaa, mikä on peräti 2 kertaa niin paljon kuin naisiesimiehillä.

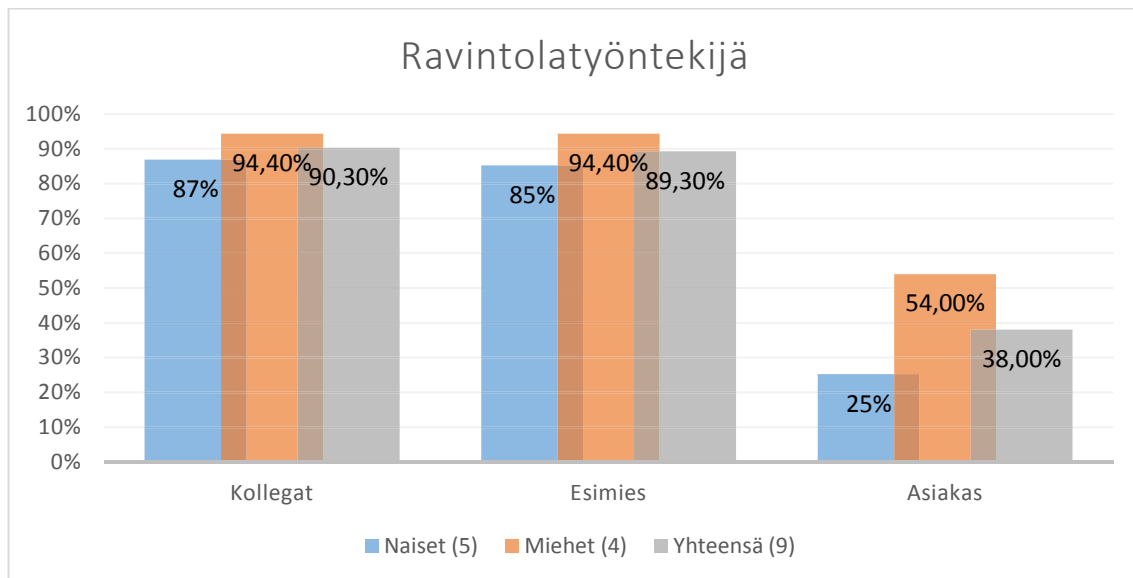

Kuvio 18. Kouluttaja-aseman vaikutus slangisanojen käyttöön.

Kouluttajia kyselyyn vastanneista on 6 (30 %), ja heistä naisia on 4 (66,7 %) ja miehiä 2 (33,3 %). Sekä naiset että miehet ilmoittivat molemmat käyttävänsä kollegoiden ja esimiehen kuullen yhtä paljon sanoja: naiset käyttävät keskimäärin 72,7 (89,8 %) sanaa ja miehet 78,5 (96,9 %) sanaa. Kouluttajina työskentelevät naiset käyttävät asiakkaan kuullen 5,2 (6,5 %) sanaa. Miespuoliset kouluttajat kertoivat käyttävänsä asiakkaan kuullen peräti 39,5 (48,8 %) sanaa.

Mieskouluttajat käyttävät keskimäärin enemmän sanoja kollegoiden ja esimiehen kuullen kuin naiset, vaikka molemmat ilmoittavatkin käyttävänsä yhtä paljon sanoja. Miehet kertoivat käyttävänsä miltei puolta aineiston sanoista asiakkaan kanssa, kun taas naiset

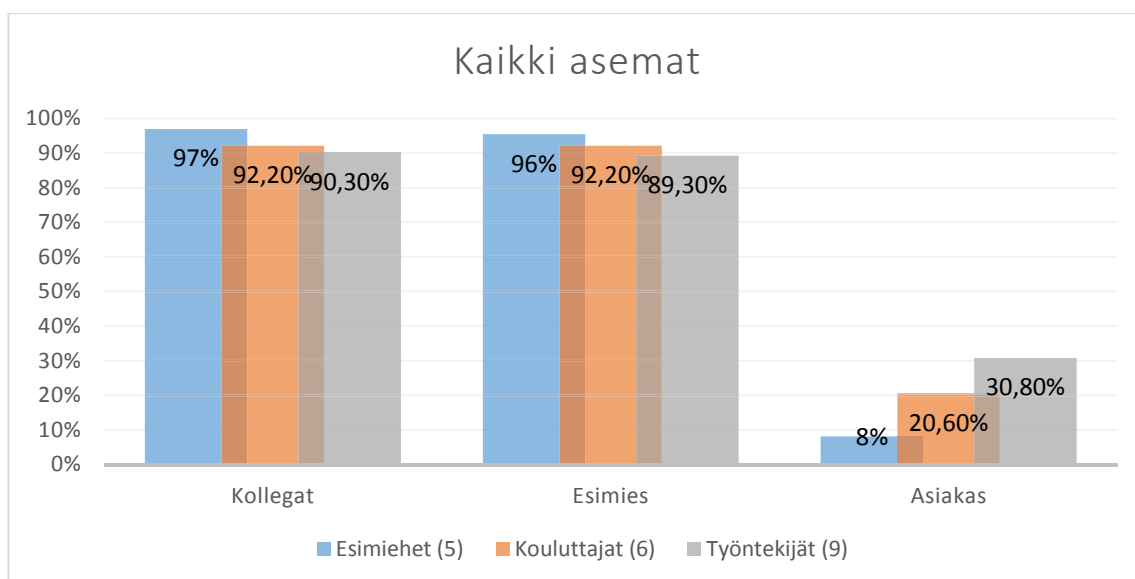
käyttävät vain 5,2 (6,5 %) sanaa. Miehet käyttävät siten 7,5 kertaa enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin naiset.

Kuvio 19. Ravintolatyöntekijän aseman vaikutus slangisanojen käyttöön.

Kaikista vastanneista ravintolatyöntekijöitä on 9 (45 %). Heistä naisia on 5 (55,5 %) ja miehiä on 4 (44,4 %). Naiset ilmoittivat käyttävänsä tässäkin kategoriassa kollegoiden ja esimiehen kuullen melkein yhtä paljon sanoja. He käyttävät kollegoiden kanssa 70,4 (86,9 %) sanaa ja esimiehen kuullen 69 (85,2 %) sanaa. Asiakkaan kuullen naiset käyttävät 20,4 (25,2 %) sanaa. Miesvastaajat ilmoittivat käyttävänsä saman verran sanoja niin kollegoiden kuin esimiehenkin kanssa: 76,5 (94,4 %) sanaa. Asiakkaan kuullen miehet käyttävät keskimäärin 43,7 (54 %) sanaa.

Miesvastaajat käyttävät kaikkien sidosryhmien kanssa systemaattisesti enemmän sanoja kuin naiset. Esimiehen kuullen miehet ilmoittivat käyttävänsä sanoja vajaa 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin naiset. Myös kollegoiden kuullen miesvastaajat käyttävät noin 7 prosenttiyksikköä enemmän sanoja kuin saman ryhmän naiset. Asiakkaan kuullen miehet käyttävät yli puolet enemmän slangisanoja kuin naiset.

Kuvio 20. Kaikki asemat.

Tarkkailtaessa työntekijöitä asemittain on havaittavissa selkeä yhteys työkokemuksen ja sanaston käyttämisen tai vastaavasti sanaston käyttämättömyyden korreloinnissa. Eniten sanoja informanttien mukaan käytetään kollegoiden kanssa. Jonkin verran vähemmän sanoja informantit käyttävät esimiehen kuullen. Esimiehet käyttävät kollegoiden ja esimiesten kuullen eniten slangisanoja. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että esimiehet tuntevat eniten alansa ammattisanastoa. Seuraavaksi eniten slangisanastoa kollegoiden ja esimiesten kuullen käyttävät kouluttajat. Vähiten slangisanoja työyhteisön kesken käyttävät ravintolatyöntekijät.

Päinvastainen aseman aiheuttama slangisanojen käytön määrä näkyy asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrän vähenemisessä. Esimiehet käyttävät vähiten sanoja asiakkaan kuullen. Yli puolet enemmän sanoja asiakkaan kuullen käyttävät kouluttajat. Ravintolatyöntekijät puolestaan käyttävät miltei puolet enemmän sanoja kuin kouluttajat asiakkaan kuullen. Tämä tarkoittaa sitä, että ravintolatyöntekijät käyttävät vajaa 5 kertaa enemmän sanoja kuin esimiehet käyttävät asiakkaan kuullen. Tutkimustuloksemme vahvistaa siten sen, että asema eli työrooli (ja siten myös usein työkokemus) ovat yhteydessä käytetyn slangisanaston määrään. Esimiehet ovat useimmiten pitkän työkokemuksen omaavia, joten he kenties huomaavat helpommin esimerkiksi sen, ettei asiakkaan kuullen voi käyttää kaikkea työhön liittyvää sanastoa.

Miehet käyttävät jokaisessa kategoriassa enemmän sanoja kuin naiset. Isoimmat erot naisten ja miesten vastauksien välillä ovat asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrässä. Uskoaksemme tämä selittyy osin sillä, että miehet kertoivat käyttävänsä slangisanastoa muun muassa viihtyvyyden lisäämiseksi. Naiset eivät maininneet samankaltaista syytä slangisanojen käyttämiselle.

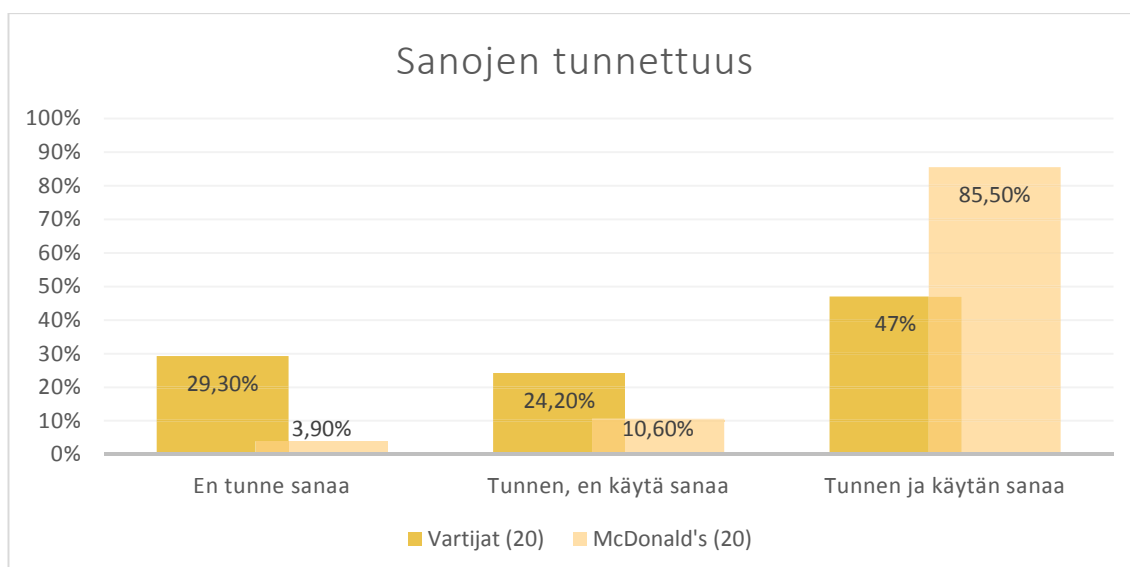
4.3. Vertailua slangien välillä

4.3.1. Slangisanojen tunnettuus vartija- ja McDonald's-slangeissa

Tutkimuksessamme havaitsimme useita eroavaisuuksia vartija- ja McDonald's-slangien välillä. Tässä luvussa esittelemme eroja, jotka liittyvät kahden eri ammattiryhmän tunnistamien slangisanojen määriin, sekä siihen, kuinka laajasti ne kyseisissä työyhteisöissä ovat käytössä. Taulukko 12 ilmaisee vartijoiden ja pikaruokaravintolan työntekijöiden tunnistamat ja käyttämät sanat keskimääräisinä kappalemäärinä (f) sekä prosentteina (%). Taulukoiden jälkeen olevassa kuviossa (kuvio 21) havainnollistamme rinnakkain kummankin tutkimamme työyhteisön sanojen tunnettuutta.

Taulukko 12. Vartija- ja McDonald's-slangien sanojen tunnettuus ja käyttö f (%).

	en tunne sanaa	tunnen, en käytä	tunnen ja käytän
VARTIJAT			
m (15)	18,5 (24,6 %)	18,7(24,9 %)	38,3 (51,1 %)
n (5)	32,4 (43,2 %)	16,6 (22,1 %)	26 (34,7 %)
kaikki (20)	22 (29,3 %)	18,2 (24,2 %)	35,3 (47 %)
MCDONALD'S			
n (13)	5,2 (6,4 %)	7,8 (9,6 %)	68,1 (84 %)
m (7)	3,1 (3,9 %)	8,6 (10,6 %)	69,3 (85,5 %)
kaikki (20)	4,5 (5,5 %)	8 (9,9 %)	68,5 (84,6 %)

Kuvio 21. Vartija- ja McDonald's-slangien sanojen tunnettuus ja käyttö.

Vartija- ja McDonald's-slangien vertailussa voimme havaita, että McDonald'sissa tunnistetaan ja käytetään slangisanastoa huomattavasti vartijoiden slangisanoja enemmän. Vartijainformantille tuntemattomien sanojen määrä on prosentuaalisesti keskimäärin lähes kolmannes, 22 (29,3 %) sanaa kaikista sanoista, kun McDonald'sin työntekijälle vieraita sanoja on keskimäärin vain 4,5 (5,5 %) sanaa kyselylomakkeen kaikista sanoista. Vieraita sanoja McDonald'sissa työskenteleville on näin ollen 23,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vartijoille. Vartijoille tuttuja mutta ei käytössä olevia sanoja on keskimäärin 18,2 (24,2 %) ja McDonald'sin työntekijöille 8 (9,9 %). Luvut osoittavat, että mikäli sana on informantille tuttu, se on myös käytössä useammin McDonald'sin työntekijöiden kuin vartijoiden sanastossa. Tuttuja ja informanttien käytössä olevia sanoja on vartijoilla keskimäärin 35,3 (47 %) sanaa. McDonald'sin työntekijöillä niitä on 68,5 (84,6 %) kaikista sanoista, mikä on 37,6 prosenttiyksikköä vartijoiden lukua enemmän.

4.3.1.1. Sukupuolen vaikutus sanojen tunnettuuteen

Vartijoiden miesinformantit ilmoittivat heille vieraita sanoja olevan keskimäärin 24,6 % sanoista. Naisinformantit tunnistavat sanoja miehiä vähemmän. Heille vieraita on 43,2 % sanoista. McDonald'sissa sukupuolten välinen ero sanojen tunnistamisessa on saman-

suuntainen: miehille vieraita sanoja on 3,9 % sanoista, kun naiset ilmoittavat tuntemattomien sanojen määräksi keskimäärin 6,4 %. Kummassakin työyhteisössä miehet siis tuntevat sanoja naisia enemmän. Vartijamiehet tuntevat, mutta eivät käytä 24,9 % sanoista, ja vartijanaiset tuntevat, mutta eivät käytä vain hieman miehiä vähemmän sanoja (22,1 %). Jälleen McDonald'sin työyhteisön tulokset ovat sukupuolia verrattaessa samansuuntaiset: miehet tunnistavat, mutta eivät ilmoita käyttävänsä 10,6 % sanoista, ja naisilla saman kategorian sanojen osuus on 9,6 %, eli vain prosenttiyksikön miehiä vähemmän. Vartijamiehet ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä reilua puolta, 51,1 %, kyselylomakkeen sanoista. Naisten tuntemien ja käyttämien sanojen osuus on huomattavasti pienempi, vain 34,7 %. McDonald'sissa puolestaan sukupuolten väliset erot ovat aiempien tulosten suuntaiset. Miehet ilmoittavat tunnistavansa ja käyttävänsä 85,5 % sanoista, ja naisten tunnistamien ja käyttämien sanojen määrä on vain hieman miehiä vähemmän, 84 % sanoista.

Tutkimuksemme mukaan sukupuoli ei ole erottava tekijä slangisanojen tunnistamisessa ja käytössä tutkimiemme ammattiryhmien välillä, sillä nais- ja miesinformanteilta saamamme tutkimustulokset ovat kummassakin työyhteisössä samansuuntaiset. Molemmissa työyhteisöissä miehet tunnistavat ja käyttävät enemmän työyhteisönsä slangisanoja kuin naiset. Tutkimustulos on mielenkiintoinen senkin vuoksi, että vartijoissa miesvastaajia on 15. McDonald'sissa miesvastaajia puolestaan on 7, eli 46,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vartijamiehiä. Vartijanaisten ja -miesten vastauksissa on prosentuaalisesti isommat eroavaisuudet kuin McDonald'sin nais- ja miestyöntekijöiden vastauksissa.

4.3.1.2. Työkokemuksen vaikutus sanojen tunnettuuteen

Alle 2 vuotta työskennelleet McDonald'sin työntekijät eivät tunne 7,9 % sanoista, kun vastaava luku vartijoilla on jopa 40,4 %. Ero ammattiryhmien välillä on siis 32,5 prosenttiyksikköä. Alle 2 vuotta työskennelleet vartijat tunnistavat ja käyttävät 41,3 % slangisanoista, kun taas yhtä kauan työskennelleet McDonald'sin työntekijät tunnistavat ja käyttävät jo lähes kaksinkertaista määrää, 80 % kyselylomakkeen sanoista.

2–4 vuotta työskennelleillä McDonald'sin työntekijöillä vieraita sanoja sanastosta on 4,2 %, kun yhtä kauan työskennelleillä vartijoilla vierasta sanastoa on yhä 30,7 %, siis 26,5 % vertailuryhmäänsä enemmän. McDonald'sin informantit tuntevat ja käyttävät tässä vaiheessa uraansa 87,2 % sanoista. Vartijoiden tuntema ja käyttämä sanasto on 2–4 vuotta työkokemusta omaavilla 40,9 %, eli jopa vähemmän kuin heitä vähemmän aikaa työskennelleillä vartijoilla ja yli 2 kertaa vähemmän kuin vertailun kohteena olevilla McDonald'sin työntekijöillä.

Yli 4 vuotta työskennelleillä McDonald'sin työntekijöillä vieraita sanoja on enää 2 % kaikista sanoista, kun vartijoille vieraan sanaston määrä on pudonnut puolestaan 21,1 %:iin. McDonald'sin työntekijät tuntevat näin ollen yli 4 vuotta työskennellyään 19,1 prosenttiyksikköä enemmän sanoja kuin yhtä kauan työskennelleet vartijat. Tuttuja ja käytössä olevia sanoja puolestaan on yli 4 vuotta työskennelleillä McDonald'sin työntekijöillä 90,9 %, ja vartijoille tuttuja ja käytössä olevia sanoja on hieman yli puolet sanoista, 52,8 %. Eroa ammattiryhmien välillä on tässä kohtaa 38,1 prosenttiyksikköä.

McDonald'sissa sanat, jotka ovat tuttuja, mutta eivät käytössä, ovat vain hieman yleisempiä kuin täysin tuntemattomat sanat. Analyysistä saatavan tiedon perusteella näyttäisi siltä, että useimmiten, jos sana tunnetaan, sitä myös käytetään. Alle 2 vuotta työskennelleet tuntevat, mutta eivät käytä 12,1 % sanoista. 2–4 vuotta työskennelleillä vastaava luku on 8,6 %. Yli 4 vuotta työskennelleillä vastaava luku on 7 %. Tutkimuksen mukaan tutut, ei käytössä olevat sanat vähenevät työkokemuksen myötä. Vartijat näyttävät säästelevän sanojaan useammin. Tunnettuja mutta ei käytössä olevia sanoja on alle 2 vuotta työskennelleillä 18,3 %, mikä on 6,2 prosenttiyksikköä McDonald'sin vastaavaa lukua enemmän. 2–4 vuotta työskennelleillä tuttujen, ei käytössä olevien sanojen määrä on 28,4 %, lähes 20 prosenttiyksikköä McDonald'sin vastaavaa lukua enemmän. Yli 4 vuotta työskennelleet vartijat tuntevat, mutta eivät käytä 26,1 % sanoista, mikä on McDonald'sin vastaavaan lukuun verrattuna 19,1 prosenttiyksikköä enemmän. Vartiointialan uudet työntekijät näyttäisivät välttävän tuntemiensa sanojen käyttöä vähemmän kuin pitkän kokemuksen omaavat työntekijät. Kaikkein eniten tuttuja, ei käytössä olevia sanoja on 2–4 vuotta työskennelleillä.

McDonald'sissa työskentelevien naisten vastauksista käy ilmi, että työkokemuksen kasvaessa myös sanojen tunnettuus ja käyttö kasvavat tasaisesti. Vartijanaisilla puolestaan työkokemus ei korreloi tunnettujen ja käytössä olevien sanojen kanssa. Miesten vastauksissa yhtä selkeää eroa ei ole. McDonald'sissa työskentelevillä miehillä sanojen tunnettuus kasvaa työkokemuksen karttuessa.

Tunnettujen mutta ei käytössä olevien sanojen määrä kasvaa McDonald'sin miesinformanttien vastauksissa työkokemuksen myötä. Samansuuntainen ilmiö on myös miesvartijoiden vastauksissa: yli 4 vuotta työskennelleet ilmoittavat tuntevansa ja käyttävänsä jonkin verran vähemmän slangisanoja kuin 2–4 vuotta työskennelleet mieskollegat. Uskoaksemme sanojen tunnettuus ja käyttämättömyys kasvavat työkokemuksen myötä siksi, että työkokemus kasvattaa omaa ammatti-identiteettiä ja tietoisuutta siitä, mitä sanoja voi käyttää esimerkiksi asiakkaan kanssa kommunikoimiseen.

McDonald'sissa työskentelevillä sanaston tuntemus ja sen käyttö yleistyvät tasaisesti työkokemuksen lisääntymisen myötä. Sitä mukaa, kun uusia sanoja opitaan, ne tulevat yleensä myös käyttöön. Vartijoiden kohdalla sanaston tuntemus ja käyttö eivät yhtä selkeästi viittaa siihen, että sanat tulisivat käyttöön työkokemuksen myötä. Yli 2 vuotta työskennelleet vartijat käyttävät vähemmän tuntemia sanoja kuin alle 2 vuotta työskennelleet vartijat. Tämä voi kertoa sanaston luonteesta: McDonald'sissa käytetään pääasiassa työvälineisiin ja tuotenimiin liittyviä, yleensä varsin neutraaleja termejä, kun taas vartijoiden sanastoon kuuluu enemmän työtapahtumiin ja henkilöihin viittaavia, joskus halventaviakin termejä. Voi olla, että kokemuksen myötä vartijat alkavat välttää tiettyjen sanojen käyttöä niiden sävyn tai merkityksen vuoksi.

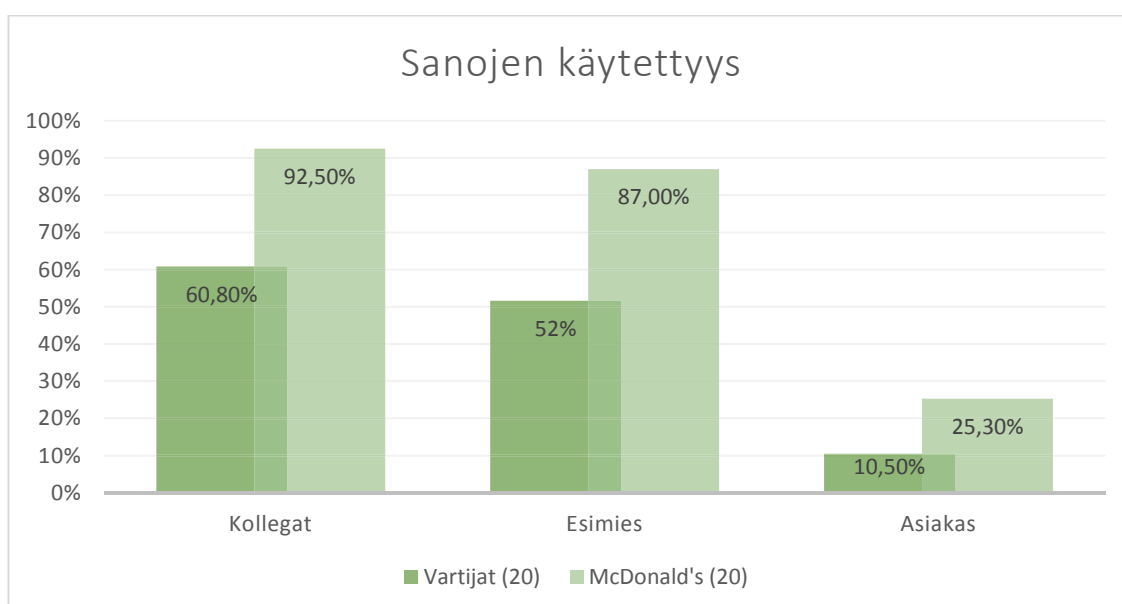
Tutkimuksemme tulos vastaa hypoteesiamme, jonka mukaan eri työpisteissä ja useimmiten itsenäisesti työskentelevät vartijat tunnistavat ja käyttävät vähemmän slangisanoja kuin yhdessä työpisteessä työskentelevä McDonald'sin työyhteisö. Tuntemattomien sanojen määrä myös vähenee vartijoiden slangissa hitaammin työkokemuksen lisääntyessä kuin McDonald'sissa, mikä kertoo tiiviin yhteisön nopeasta yhteisen kielen omaksumisesta verrattuna hajanaisen työyhteisön kielen omaksumiseen.

4.3.2. Slangisanojen käytettyys vartija- ja McDonald's-slangissa

Tässä luvussa kerromme eroavaisuuksista, joita havaitsimme vartijoiden ja McDonald'sin työyhteisöiden välillä sanojen käytetyydessä. Vertailemme sitä, kuinka suurta osaa sanastosta eri työyhteisöissä käytetään tai voitaisiin käyttää eri henkilöiden kanssa kommunikoitaessa. Seuraavassa taulukossa (taulukko 13) esitämme työyhteisöittäin, kuinka suurta osaa sanastosta miehet ja naiset käyttävät tai voisivat käyttää kollegoiden, esimiehen sekä asiakkaiden kuullen. Taulukoiden jälkeen olevassa kuviossa (kuvio 22) havainnollistamme rinnakkain kummankin tutkimamme työyhteisön sanojen käyttöä.

Taulukko 13. Vartija- ja McDonald's-slangien sanojen käytettyys sukupuolen mukaan.

	kollegat f (%)	esimies f (%)	asiakas f (%)
Vartijat			
m (15)	47,8 (63,7 %)	41,2 (54,9 %)	8,4 (11,2 %)
n (5)	38,8 (51,7 %)	31,2 (41,6 %)	6,4 (8,5 %)
kaikki (20)	45,6 (60,8 %)	38,7 (51,6 %)	7,9 (10,5 %)
McDonald's			
n (13)	73,5 (90,8 %)	66,7 (82,3 %)	11,1 (13,8 %)
m (7)	77,6 (95,8 %)	77,6 (95,8 %)	37,8 (46,7 %)
kaikki (20)	74,9 (92,5 %)	70,5 (87 %)	20,5 (25,3 %)

Kuvio 22. Vartija- ja McDonald's-slangien sanojen käytettyys.

4.3.2.1. Sukupuolen vaikutus sanojen käytettyyteen

Sekä vartijat että McDonald'sin henkilökunta käyttävät työssään palvelualan ammattisanastoa. Työyhteisöissä on miltei päinvastaiset sukupuolijakaumat. Vartijoina työskentelevistä informanteista naisia on 5 (25 %). McDonald'sin henkilökunnan informanteista naisia on puolestaan 13 (65 %). Vartijoista miehiä on 15 (75 %), ja McDonald'sissa miehiä työskentelee 7 (35 %). McDonald'sissa naisia työskentelee siis 2,6 kertaa enemmän kuin vartiointialalla. Miesten osuus sukupuolijakaumasta on suurempi vartiointialalla kuin pikaruokaravintola-alalla: miehiä on vartijoissa 2,1 kertaa enemmän kuin McDonald'sissa.

Naisten vastauksista käy ilmi, että naisvartijat käyttävät sekä kollegoiden, esimiehen että asiakkaan kuullen prosentuaalisesti huomattavasti vähemmän sanoja kuin McDonald'sissa työskentelevät naiset. Naisvartijat käyttävät kollegoiden kanssa keskimäärin 38,8 (51,7 %) sanaa, kun taas McDonald'sin naistyöntekijät ilmoittavat käyttävänsä kollegan kuullen keskimäärin 73,5 (90,8 %) sanaa. Pikaruokaravintolassa työskentelevät naiset käyttävät siten keskimäärin 1,7 kertaa enemmän sanoja kollegoiden kuullen kuin naisvartijat. Esimiehen kuullen naisvartijat käyttävät keskimäärin 31,2 (41,6 %) sanaa, ja McDonald'sissa naiset puolestaan käyttävät esimiehen kuullen keskimäärin 66,7 (82,3 %) sanaa: pikaruokaravintolassa työskentelevät naiset ilmoittavat käyttävänsä siten prosentuaalisesti miltei 2 kertaa enemmän sanoja esimiehen kuullen kuin vartijoina työskentelevät naiset. Vartijanaiset ilmoittavat käyttävänsä asiakkaan kuullen keskimäärin 6,4 (8,5 %) sanaa. McDonald'sin naistyöntekijät puolestaan kertovat voivansa käyttää asiakkaan kuullen 11,1 (13,8 %) sanaa. Pikaruokaravintolan naisvastaajat ilmoittavat käyttävänsä keskimäärin 1,6 kertaa enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin naisvartijat.

Sekä vartiointialan että pikaruokaravintola-alan naiset ilmoittavat käyttävänsä eniten sanoja kollegoiden kuullen. Molempien ammattiryhmien naiset käyttävät noin 10 prosenttiyksikköä vähemmän sanoja esimiehen kuullen kuin kollegoiden kuullen. Molempien naisryhmien vastauksissa korostui asiakkaan kuullen käytettävien sanojen määrä,

joka esimerkiksi on noin 6. osa kollegoiden kuullen käytettävien sanojen prosentuaalisesta määrästä.

Miesinformanttien vastauksista käy ilmi, että vartijamiehet käyttävät sidosryhmien kanssa systemaattisesti ja prosentuaalisesti vähemmän sanoja kuin McDonald'sissa työskentelevät miehet. Vartijoina työskentelevät miehet käyttävät kollegoiden kuullen keskimäärin 47,8 (63,7 %) sanaa. McDonald'sissa työskentelevät miehet puolestaan ilmoittavat käyttävänsä kollegoiden kuullen 77,6 (95,8 %) sanaa. Pikaruokaravintolan miestyöntekijät käyttävät siten 1,5 kertaa enemmän sanoja kollegoiden kuullen kuin vartiointialalla työskentelevät miehet. Esimiehen kuullen miesvartijat käyttävät keskimäärin 41,2 (54,9 %) sanaa, kun taas McDonald'sissa työskentelevät miehet käyttävät esimiehen kuullen keskimäärin 77,6 (95,8 %) sanaa. Vartiointialalla miehet käyttävät siten 1,7 kertaa vähemmän sanoja esimiehen kuullen kuin pikaruokaravintola-alalla työskentelevät miehet. Vartijamiehet käyttävät asiakkaan kuullen keskimäärin 8,4 (11,2 %) sanaa. McDonald'sin miesvastaajat puolestaan ilmoittavat käyttävänsä 37,8 (46,7 %) sanaa asiakkaan kuullen, mikä on 4,7 kertaa enemmän kuin miesvartijoiden ilmoittamat sanamäärät.

Niin ikään myös molempien ammattiryhmien miesvastaajat ilmoittavat käyttävänsä eniten sanoja kollegoiden kuullen. Isoimpana erona miesten vastauksissa on esimiehen kuullen käytettävien sanojen prosenttiosuuksissa: analyysistä saatavan tiedon mukaan McDonald'sissa työskentelevät miehet käyttävät yli 40 prosenttiyksikköä enemmän sanoja esimiehen kuullen kuin vartijoina työskentelevät miehet. McDonald'sin miestyöntekijät ilmoittavat käyttävänsä sekä kollegoiden että esimiehen kanssa yhtä paljon sanoja. Miesvartijat puolestaan käyttävät enemmän sanoja kollegoiden kuullen kuin esimiehen kuullen. Toisena isona erona on asiakkaan kuullen käytettävien sanojen prosenttiosuuksissa. Pikaruokaravintolassa työskentelevät miehet ilmoittavat käyttävänsä keskimäärin yli 35 prosenttiyksikköä enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin vartiointialan miestyöntekijät.

Vaikka ammattiryhmien sukupuolijakaumat ovat miltei päinvastaisia, emme usko sen vaikuttaneen tuloksiin tutkittaessa sanojen käyttöä eri sidosryhmien kanssa, sillä sekä

naisten että miesten vastauksissa vastaajamäärästä riippumatta McDonald'sin henkilökunta ilmoittaa käyttävänsä kollegoiden, esimiehen ja asiakkaan kuullen keskimäärin enemmän sanoja kuin vartiointialan henkilökunta. Naisten vastauksissa erot käytettyden suhteen ovat samantyyppisiä riippumatta siitä, keiden kanssa sanoja käytetään. Miesten vastauksissa puolestaan korostuu esimiehen ja asiakkaan kuullen käytettävien sanamäärien prosenttiosuuksien eroavaisuus ammattiryhmien välillä.

4.3.2.2. Työkokemuksen vaikutus slangisanojen käytettyteen

Sukupuolen vaikutuksen lisäksi olemme kiinnostuneita siitä, miten työkokemus vaikuttaa slangisanojen käytettyteen. Vartija- ja McDonald's-slangit eroavat paitsi sukupuolijakaumaltaan myös työkokemusrakenteeltaan. Vartijoilla suurimman ryhmän muodostavat yli 4 vuotta työskennelleet, joita vastaajista on 10 (50 %). McDonald'sissa työskentelee eniten alle 2 vuotta työskennelleitä, joita on yhteensä 9 (45 %). Vartijoita, jotka ovat työskennelleet alle 2 vuotta, on vastaajista 7 (35 %). Pikaruokaravintola-alalla toiseksi eniten on sellaisia työntekijöitä, jotka ovat työskennelleet 2–4 vuotta. Heitä vastaajista on 8 (40 %). Molemmissa työyhteisöissä yksi työkokemuksen perusteella muodostettu ryhmä on selvästi pienempi kuin muut ryhmät. Vartijainformanteissa on vähiten 2–4 vuotta työskennelleitä henkilöitä, joita on 3 (15 %). McDonald'sin henkilökunnasta yli 4 vuotta työskennelleitä on vähiten, heitä vastaajista on niin ikään 3 (15 %).

Alle 2 vuotta työskennelleitä naisvartijoita on vastaajista 3 (15 %), ja McDonald'sissa saman työkokemuksen omaavia naisia on 6 (30 %). McDonald'sissa työskentelevät naiset käyttävät huomattavasti enemmän slangisanoja kollegoiden, esimiehen ja asiakkaan kuullen kuin naisvartijat. Suurimmat erot ovat esimiehen ja asiakkaan kuullen käytettävien slangisanojen määrässä. Pikaruokaravintola-alalla työskentelevät naiset käyttävät yli 40 prosenttisyksikköä enemmän slangisanoja esimiehen kuullen kuin vartiointialalla työskentelevät naiset. Asiakkaan kuullen McDonald'sissa työskentelevät naiset käyttävät 4,6 kertaa enemmän sanoja kuin naisvartijat.

Miehiä, jotka ovat työskennelleet alle 2 vuotta, on vartijoista 4 (20 %), ja pikaruokaravintolassa alle 2 vuotta työskennelleitä on 3 (15 %). Miesten vastauksissa korostuu niin ikään se, että McDonald'sissa työskentelevät miehet käyttävät eri sidosryhmien kuullen enemmän slangisanoja kuin miesvartijat. Prosentuaalisesti suurin ero on esimiehen kuullen käytettävissä sanoissa, joita pikaruokaravintola-alan miestyöntekijät käyttävät keskimäärin 75,3 (93 %), ja miesvartijat ilmoittavat käyttävänsä 25,3 (33,7 %) sanaa esimiehen kuullen. McDonald'sissa työskentelevät miehet käyttävät jopa 7 kertaa enemmän slangisanoja asiakkaan kuullen kuin miesvartijat.

Alle 2 vuotta työskennelleiden vartijoiden ja McDonald'sin henkilökunnan käyttämissä slangisanoissa on työpaikkakohtaisia eroja: McDonald'sissa sukupuolella ei ole juurikaan merkitystä kollegoiden ja esimiehen kuullen käytettävien sanojen määrässä, kun taas vartiointialalla naiset käyttävät noin 10 prosenttiyksikköä miehiä enemmän sanoja kollegoiden ja esimiehen kuullen. Sekä miesvartijoiden että pikaruokaravintolan miestyöntekijöiden vastauksissa korostuu se, että he käyttävät naisia enemmän sanoja asiakkaan kuullen.

2–4 vuotta työskennelleitä naisvartijoita on 1 (5 %) ja McDonald'sissa heitä on 5 (25 %). Analyysistä käy ilmi, että McDonald'sissa työskentelevät naiset käyttävät sekä kollegoiden että esimiehen kuullen enemmän slangisanoja: McDonald'sissa naiset käyttävät 50–60 prosenttiyksikköä enemmän slangisanoja kuin naisvartija. Vastauksista nousee esiin myös mielenkiintoinen yksityiskohta. Naisvartija ilmoittaa käyttävänsä asiakkaan kuullen 18 (24 %) sanaa, kun taas McDonald'sin naistryöntekijät kertovat käyttävänsä vain 3,6 (4,4 %) sanaa asiakkaan kuullen. Yksittäinen naisvartija käyttää siten miltei 20 prosenttiyksikköä enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin pikaruokaravintola-alan saman vastaajakategorian naistryöntekijät.

Vartiointialalla 2–4 vuotta työskennelleitä miehiä on 2 (10 %). McDonald'sissa heitä on 3 (15 %). Myös miesten kohdalla McDonald'sin työntekijät käyttävät enemmän slangisanoja kollegan, esimiehen ja asiakkaan kuullen kuin vartijat. Suurimpana erona on asiakkaan kuullen käytettävien slangisanojen määrässä: vartijamiehet ilmoittavat käyttä-

vänsä 11 (14,7 %) sanaa, ja McDonald'sin henkilökunta puolestaan voisi käyttää asiakkaan kuullen 50,7 (62,5 %) sanaa. Pikaruokaravintola-alan miestyöntekijät käyttävät siten vajaa 50 prosenttiyksikköä enemmän sanoja asiakkaan kuullen kuin miesvartijat.

Yli 4 vuotta vartiointialan työssä olleita naisia on 1 (5 %), ja McDonald'sissa pisimmän työkokemuksen omaavia naisia on 2 (10 %). McDonald'sin naistyöntekijät käyttävät enemmän slangisanoja kollegoiden, esimiehen ja asiakkaan kuullen kuin naisvartija. Suurimpana erona on kollegoiden kuullen käytettävien sanojen määrässä. McDonald'sin naistyöntekijät käyttävät yli 50 prosenttiyksikköä enemmän sanoja kollegoiden kuullen kuin naisvartija.

Miesvartijoita, jotka ovat työskennelleet yli 4 vuotta, on vastaajista 9 (45 %). McDonald'sissa puolestaan työskentelee vain 1 (5 %) mies, joka on työskennellyt yli 4 vuotta. Vaikka miesvartijoita on tässä vastaajakategoriassa enemmän, he käyttävät silti vähemmän slangisanoja kuin yksittäinen McDonald'sin miestyöntekijä. Suurimpia eroja aineistossa ovat esimiehen ja asiakkaan kuullen käytettävien slangisanojen määrissä. McDonald'sin miestyöntekijä käyttää yli 50 prosenttiyksikköä enemmän sanoja esimiehen kuullen kuin miesvartijat. Tutkimustuloksista käy ilmi myös se, että miesvartijat ja pikaruokaravintola-alan työntekijä käyttävät miltei yhtä paljon sanoja asiakkaan kuullen: vartijat käyttävät 9,6 (12,7 %) sanaa asiakkaan kuullen, ja McDonald'sin työntekijä käyttää 11 (13,6 %) sanaa asiakkaan kuullen.

Molemmissa tutkittavissa työyhteisöissä slangisanojen käytön määrä pysyy samana tai vähenee systemaattisesti puhuttaessa kollegan, esimiehen tai asiakkaan kanssa. McDonald's-työyhteisön miesten muodostamissa työkokemuskategorioissa sanojen määrä pysyy samana puhuttaessa kollegoiden tai esimiehen kuullen. Vartijaslangissa puolestaan yli 4 vuotta työskennellyt naisvastaaja ilmoittaa käyttävänsä sanoja yhtä paljon kollegoiden ja esimiehen kuullen. McDonald's-slangissa sanojen määrä asiakkaan kuullen vähenee työkokemuksen kasvaessa. Ainoastaan 2–4 vuotta työskennelleet pikaruokaravintola-alan miehet ilmoittavat käyttävänsä peräti 50,7 (62,5 %) sanaa asiakkaan kuullen. Vartijaslangissa puolestaan alle 2 vuotta työskennelleet käyttävät vähiten sanoja

asiakkaan kuullen, ja eniten sanoja asiakkaan kuullen käyttävät 2–4 vuotta työskennelleet vartijat.

Vartijaslangissa yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikkien vastaajakategorioiden informantit käyttävät huomattavasti vähemmän sanoja esimiehen kanssa kuin kollegoiden kanssa. McDonald's-slangin käyttäjillä eroa kollegoiden ja esimiehen kanssa käytettävien sanojen määrässä ei ole tai se on hyvin pieni. McDonald's-slangissa sekä naisilla että miehillä työkokemuksen kasvaessa myös sanojen tunnettuus kasvaa, mikä näkyy vastauksissa siinä, että kollegoiden ja esimiehen kanssa käytettävien sanojen määrä kasvaa lineaarisesti työkokemuksen kasvaessa. Vartijaslangissa samansuuntaista kehitystä naisten ja miesten vastauksista ei ole havaittavissa. Vartijoista naiset, jotka ovat työskennelleet alle 2 vuotta käyttävät enemmän sanoja kollegoiden kuullen kuin kauemmin työskennelleet naisvartijat. Miesvartijoista puolestaan 2–4 vuotta työskennelleet käyttävät eniten sanoja kollegoiden kuullen.

5. SLANGIEN KÄYTTÄJIEN KÄSITYKSIÄ SLANGEISTAAN

Viimeisenä tutkimuskysymyksenämme on käsitykset, joita informanteilla itsellään on slangistaan. Selvitimme slangikäsitteitä seuraavien avoimien kysymysten avulla: 1. Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat? ja 2. Miksi työpaikallasi käytetään slangia? Ensimmäisen kysymyksen avulla pyrimme selvittämään, miten tavallinen slangin käyttäjä hahmottaa slangisanojen rakentumista ja alkuperää sekä millaisia ilmauksia hän käyttää havainnoistaan. Toisen kysymyksen avulla tutkimme, mitä syitä informantit havaitsevat ammattislangin käyttämiseen. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi avoimet kysymykset, sillä emme halunneet ohjailla informantteja heidän vastauksissaan. Vaihtoehtokysymykset olisivat voineet johdatella vastaajia liikaa, jolloin tutkimustulokset olisivat voineet vääristyä. Avoimilla kysymyksillä saimme totuudenmukaisen kuvan siitä, mitä maallikot ajattelevat käyttämästään kielestä.

5.1. Vartijoiden havaintoja

5.1.1. Käsitteitä slangisanojen muodostumisesta

Slangisanojen muodostamisen keinoja pohti kyselylomakkeessa 15 (75 %) miestä sekä 5 (25 %) naista. Seuraavasta taulukosta (taulukko 14) ilmenee, mitä keinoja slangisanojen muodostumiselle informantit itse havaitsevat ja ottavat esille kyselylomakkeissa.

Vartijoiden vastauslomakkeista erottuu yhteensä viisi erilaista tapaa kysyessämme, millä tavoin slangisanat heidän mielestään muodostuvat. Olemme ryhmitelleet vartijoiden samantyyppiset vastaukset ja nimenneet ne seuraavanlaisesti: sanojen lyhentäminen, sanojen äänteellinen muokkaaminen, muista kielistä lainaaminen, merkityksen siirto sekä muista slangeista lainaaminen. Vartijat ilmaisivat sanojen lyhentämistä esimerkiksi seuraavasti: - - *mukamas "lyhenne" = D | varmaan halutaan puhua lyhyemmin* - - | *oikeiden sanojen lyhenteistä*. Vastaukset tavoista, jotka olemme ryhmitelleet sanojen äänteelliseksi muokkaamiseksi, olivat esimerkiksi seuraavat: - - *sana on taivutettu*

helpommin puhuttavaksi | - - *sanasta muutettu*. Muista kielistä lainaamista vartijat kuvasivat esimerkiksi näin: *Ruotsin/englanninkielestä muunnoksia kansankielelle* | - - *ulkomaa kieli, stevari = steward*. Merkityksen siirto -ryhmän vastauksista esimerkkinä on *Tulee jostaki toisesta sanasta tai asiasta joka näyttää tai liittyy siihen tarkoitteeseen*. Muista slangeista lainaaminen on aineistossa ilmaistu lauseella *Osa varmaan juontaa myös rosvojen ja poliisien slangista*. Joissakin vastauslomakkeissa kysymykseen sananmuodostamiskeinoista on kirjoitettu vastaukseksi useita muitakin huomioita. Nämä on jätetty taulukon 14 ulkopuolelle ja niitä on käsitelty erikseen luvussa 5.3.

Taulukko 14. Vartijaslangin informanttien käsitykset sananmuodostuskeinoista.

Muodostamiskeino	Naiset (5)	Miehet (15)	Yhteensä (20)
Lyhentäminen	5	11	16
Äänteellinen muokkaaminen	1	5	6
Muista kielistä lainaaminen	0	2	2
Merkityksen siirto	1	1	2
Muista slangeista lainaaminen	0	1	1
Yhteensä	9	22	31

Taulukosta 14 käy ilmi, että vartijoiden mielestä slangisanat muodostuvat useimmiten lyhentämällä alkuperäistä sanaa. Yhteensä 16 (80 %) vastaajaa mainitsee lyhentämisen slangisanojen muodostamisen keinona. Miesvastaajista lyhentämisen mainitsee 11 (73,3 %) vastaajaa ja naisista kaikki 5. Huomiot siitä, että slangisanoja muodostetaan lyhentämällä ovat esimerkiksi seuraavanlaisia: *Monet on lyhenteitä ja monet muodostuvat varmaan siks kun tapahtumailmotukset kirjoitetaan lyhyesti* - - | *Oikeiden sanojen lyhenteistä* - - | *Ne ovat lähinnä lyhennelmiä jotka jäävät elämään työkuulttuuriin eri muodoissaan*.

Toiseksi suurimmaksi slangisanojen muodostumisen keinoksi vartijat mainitsivat sen, että sanoja muokataan helpommin lausuttaviksi. Vastaajista 6 (30 %) mainitsee tämän vastauksissaan, heistä miehiä on 5 ja naisia 1: - - *sana on taivutettu helpommin puhut-*

tavaksi. | - - muutetaan helpommin sanottaviksi. Osassa vastauksista helpompaan lausuttavuuteen on sisällytetty jo edellä mainittu lyhentäminen, joten osa vastaajista siis mieltää lyhyemmän sanan olevan helpommin lausuttavissa. Saattaa olla, että vartijat tulkitsevat lyhenteiksi myös äänteellisesti muokattuja johtimellisia sanoja (kuten *kiinniotto* > *kinu* ja *Maglite-taskulamppu* > *Mäkkäri*), vaikka slangisanojen tyypittelyssä määrittelemme lyhenteiksi lähinnä ty pisteet (kuten *hälytyskeskus*, *hälytys* > *häly*) sekä kirjain- ja koostesanat (kuten *järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja* > *jiiäljiivee (jljv)* ja *hätäkeskus* > *häke*) (ks. luku 3.1.2.).

2 (10 %) miestä mainitsee osan slangisanoista tulevan muista kielistä. Vastaajien tekemät havainnot ovat seuraavat: *Ruotsin/englanninkielestä muunnoksia kansankielelle.* | - - *ulkomaan kieli, stevari = steward.* 1 (10 %) mies- ja 1 (10 %) naisvastaaja arvelevat slangisanojen muodostuvan toisinaan merkityksen siirtämisellä. Tällöin slangisanaa muodostettaessa hyödynnetään jo olemassa olevaa sanaa tai sanoja uudessa yhteydessä: *Tulee jostaki toisesta sanasta tai asiasta joka näyttää tai liittyy siihen tarkoitteeseen.* Laskimme myös vanhoista aineksista kootun uuden sanan kuuluvan tähän kategoriaan: *Esim. gorillaraudat sanassa on humoristinen, mutta osuvasti kuvaava konsepti koska gorillaraudat tarkoittaa käsirautoja jotka sopivat suurikokoisiin ranteisiin jne.* 1 (5 %) vastaaja uskoo myös muiden slangien olevan osallisena vartijoiden slangin muodostumiseen: *Osa varmaan juontaa myös rosvojen ja poliisien slangista.*

Vartijamiehet keksivät vastauslomakkeisiinsa keksimäärin 1,5 sananmuodostuskeinoa. Naisinformantit puolestaan esittelevät vastauksissaan keskimäärin 1,8 sananmuodostuskeinoa. Ainoastaan yhden miesvastaajan kohdalla vastauskohta on tyhjä. Toisaalta kahden miesvastaajan vastauslomakkeesta erottuu kolme erilaista sananmuodostuskeinoa kummaltakin. Naiset puolestaan ovat keksineet 1–2 sananmuodostamiskeinoa vastaajaa kohden. Vastausten määrä kertoo siitä, että oma slang kiinnostaa ja sitä halutaan pohtia syvällisemmin.

Vartijamiesten työkokemuksella näyttäisi olevan selvä yhteys siihen, kuinka monta sananmuodostuskeinoa he huomaavat. Alle 2 vuotta työskennelleet keksivät keskimäärin 0,8 keinoa, 2–4 vuotta työskennelleet 1 keinon ja yli 4 vuotta työskennelleet jopa 1,6

sanamuodostuskeinoa. Lyhyen aikaa työskennelleet vartijanaiset puolestaan keksivät enemmän keinoja kuin heitä kauemmin työskennelleet naiskollegansa. Alle 2 vuotta työskennelleet naiset keksivät 1,3 keinoa, kun taas yli 2 vuotta työskennelleet naiset keskimäärin 1 keinin.

5.1.2. Havaintoja slangin käyttämisen syistä

Seuraavassa taulukossa (taulukko 15) esittelemme vartijoiden omia näkemyksiä siitä, mitä he pitävät syinä slangin käyttämiseen työpaikallaan. Vartijoiden pohdinnat siitä, miksi heidän työpaikallaan käytetään slangia, poikivat yhteensä 4 erityyppistä syytä työpaikkaslangin käyttämiselle. Olemme nimenneet ne seuraavasti: kommunikoinnin sujuvuus, kiertoilmaus sanalle, itsestäänselvä osa ammattia sekä yhteishenki työyhteisössä. Esimerkkejä kommunikoinnin sujuvuus -tyyppisistä vastauksista ovat *Haettu helppoja ja nopeita sanoja monimutkaisten tilalle - - ja Helpottamaan asiointia kollegoiden kanssa*. Kiertoilmausta tai koodikieltä syyksi epäilevät ilmaisivat asian esimerkiksi näin: - - *haluttu pystyä kommunikoimaan siten etteivät esim. ulkopuoliset tiedä täysin tai ollenkaan mistä on kyse* | - - *ettei sivulliset kuunteliat saa selvyyttä puhumisista*. Osan mukaan slangin käyttäminen on itsestäänselvää. He kuvailivat ajatuksiaan esimerkiksi seuraavasti: *kuuluu alaan* | *Jo koulussa näitä lyhenteitä käytettiin → osa jää omaan sanastoon*. Tasavertaisuutta tai yhteishenkeä syynä pitäneet muotoilivat vastauksensa esimerkiksi näin: - - *eikä ole liian virallista* | *luonnollisempi tapa puhua kollegan kanssa*.

Taulukko 15. Vartijaslangin informanttien käsityksiä työpaikkaslangin käyttämisestä.

Syitä slangin käyttöön	Naiset (5)	Miehet (15)	Yhteensä
Sujuvuus	3	11	14
Kiertoilmaus/koodikieli	3	6	9
Itsestäänselvyys/kuuluu alaan	2	2	4
Tasavertaisuus/yhteishenki	0	3	3
Yhteensä	8	22	30

Miesvastaajien lomakkeissa ehdotetaan keskimäärin 1,5 syytä slangin käyttämiseen. Naiset ovat vain hieman tuotteliaampia ja tuottavat vastauksissaan keskimäärin 1,6 syytä käyttää slangia. Jokainen vastaajista on maininnut vähintään yhden syyn vastauslomakkeessa. Parhaimmillaan syitä luetellaan kaksi.

Työkokemuksella ei ole selvästi havaittavaa merkitystä siihen, kuinka paljon vartijamiehet keksivät syitä slangin käyttämiseen. Yli 4 vuotta työskennelleet miehet tuottavat vastauksissaan keskimäärin 1,6 sanaa ja muiden vastaajakategorioiden miehet 1,5 sanaa. Naisvartijoista eniten syitä slangin käyttämiseen luettelevat ne, jotka ovat työskennelleet alle 2 vuotta (keskimäärin 1,7 syytä). Loput naisvastaajat ilmoittavat vastauksissaan yhden syyn.

Vartijoiden mukaan tärkein syy slangin käyttämiseen on kommunikoinnin sujuvuus. Sujan kanssakäymisen he kuvaavat olevan nopeaa ja helppoa. Vastaajista 70 % eli 11 miestä ja 3 naista vastaa, että heidän työpaikallaan käytetään slangia sujuvuuden takaamiseksi: *Nopeissa tilanteissa käteviä puhua lyhyesti. | Haettu nopeita ja helppoja sanoja monimutkaisten tilalle. | Arkisemmat sanat puhekielessä helpompi käyttää. | Keskustelu on silloin sujuvampaa - -*. Vastaajat ovat useimmiten mieltäneet lyhennettyjen sanojen olevan helppoja ja nopeita, sillä 11 (55 %) vastauslomakkeessa tärkeimmän sananmuodostumiskeinon ollessa lyhentäminen on motiiviksi slangin käyttöön mainittu sujuvuus.

Toiseksi tärkeimpänä syynä slangin käyttöön vartijat pitävät sitä, että he voivat slangisanastoa käyttämällä tarvittaessa salata asioita muilta. Vastaajista 45 % eli 6 miestä ja 3 naista arvelee ulkopuolisten hämäämisen olevan syynä slangin käyttöön. Useissa vastauksissa mainitaankin slangin olevan eräänlaista työyhteisön sisäistä koodikieltä: *Helppottaa ilmaisua esim. kun ns. "ulkopuolisten ei tarvitse kuulla kaikkea" vartijoiden keskenään puhuttavia työasioita. Ts. koodikieltä. | - - halutaan ettei asiakas ymmärtäisi asiaa.*

20 % vastaajista, eli 2 miestä ja 2 naista, pitävät slangia itsestäänselvänä osana työtään ja koko turvallisuusalaa. On mahdollista, että sanoja on omaksuttu koulutuksen, työhar-

joittelun ja työn ohessa opettajilta, kollegoilta, esimiehiltä ja muilta yhteistyökumppaneilta. Muita, yleiskielisiä tai virallisia nimityksiä asioille ei kenties edes tunneta: *Jo koulussa näitä lyhenteitä käytettiin → osa jää omaan sanastoon. | Varmaan vaan jonkinlainen tapa?! | Kuuluu alaan. | Käytetään. Ja opetetaan jos ei tiedetä mitä slangisana tarkoittaa.*

15 % eli 3 vastaajista uskoo yhteishengen, tasavertaisuuden ja luontevuuden kollegoiden välillä säilyvän tai paranevan slangia käyttämällä. Erityisesti miehet arvostavat kollegoiden välistä luontevuutta, sillä kaikki 3 (15 %) vastaajaa ovat miehiä: *Luonnollisempi tapa puhua kollegan kanssa. | - - eikä ole liian virallista.*

5.1.3. Muita vartijoiden tekemiä huomioita slangista

Kysyttäessä sitä, miten slangisanat vastaajan mielestä muodostuvat, vartijat tekivät slangistaan myös seuraavanlaisia huomioita: 2 (10 %) vastaajista arvelee, että eniten käytössä olevat sanat saavat eniten slangivastineita. Erään vastaajan mukaan vartijoiden lisäksi myös asiakkaat ovat mukana slangisanaston luomistyössä: *Sekä asiakkaat, että ite vartijat keksii slangia.* 1 (5 %) vastaajan mukaan slangisanojen muodostuminen on spontaania: *Joku joskus heittänyt ilmoille.* 4 (20 %) vastaajista mainitsi vastauksissaan lisäksi sen, että slangisanastoa keksitään ja sitä muodostuu koodikieleksi. - - *”koodikielen tekemistä”.* | - - *monet muodostuvat - - ettei normi tallaja välttämättä ymmärrä.* Vastajat eivät erittele, miten sanastoa tehdään tai miten sanat muodostuvat, joten käsittelemme edellä mainittuja huomioita mieluummin vastauksina kysymykseen siitä, miksi vartijat käyttävät slangisanoja työssään (ks. luku 5.3.).

5.2. McDonald'sin informanttien havaintoja

5.2.1. Käsitteitä slangisanojen muodostumisesta

Taulukko 16. McDonald's-slangin sananmuodostuskeinot informanttien mukaan.

Muodostamiskeino	Naiset (13)	Miehet (7)	Yhteensä (20)
Lyhentäminen	9	4	13
Lainasanat	10	2	12
Murteista lainaaminen	1		1
Äänteellinen muokkaaminen	1	2	3
Merkityksen siirto		3	3
Uusi sana	1		1
Yhteensä	22	11	33

McDonald's-slangin kyselylomakkeeseen vastasi 13 naista (65 %) ja 7 miestä (35 %). McDonald's-slangin kaksi isointa sananmuodostuskeinoa naisten mukaan ovat sanojen lyhentäminen ja lainasanat. Naisten vastauksissa sanojen lyhentäminen mainitaan 9 (40,9 %) kertaa. McDonald's-slangin informantit kuvailevat lyhentämiseksi ni-määmmäme sananmuodostuskeinoa esimerkiksi seuraavanlaisesti: *pitempiä sanoja lyhennetään lyhyemmiksi, asiat pyritään siis sanomaan nopeammin*. Lainasanat mainitaan 10 (45,4 %) kertaa: *pääosin englannin kielisistä sanoista*. Näiden lisäksi 1 (7,7 %) naisvastaaja mainitsee murteet sananmuodostuskeinona: *englanninkielisistä sanoista, murteista, lyhenteitä, jne*. Eräs nainen kertoo lausumisen helppouden olevan syynä slangisanojen muodostumiseen: *Lyhennetään sanoja ja käännetään englannista suomeksi tai lausutaan niitä kuin suomen kielen sanoja, pikkuhiljaa ne vakiintuvat työntekijöiden joukossa*.

Miesten vastauksissa sananmuodostuskeinoksi mainitaan useimmiten sanojen lyhentäminen. Sen mainitsee vastaajista 4 (57,1 %). 3 (42,8 %) miesvastaajista mainitsee merki-

tyksen siirron sananmuodostuskeinoksi. Miehistä 2 (28,6 %) kertoo sanojen muodostuvan lainasanojen kautta. 2 (28,6 %) vastanneista miehistä mainitsee lausumisen helppouden olevan syynä sanojen muodostumiseen.

Sananmuodostuskeinot ovat pääasiallisesti samankaltaisia sekä naisten että miesten vastauksissa. Eräiden naisten mainitsevat murteet ja uudet sanat sananmuodostuskeinoina eivät edustu miesten vastauksissa. Merkityksen siirto puolestaan esiintyy vain miesten vastauksissa.

Naisista 2 (15,4 %) mainitsee kolme erilaista sananmuodostuskeinoa. 5 (38,5 %) naista mainitsee kaksi sananmuodostuskeinoa. 6 (46,1 %) naisista mainitsee yhden keinon muodostaa sanoja. Yhden keinon mainitsevista naisista lähes kaikki mieltävät englannin kielen olevan pääkeinona muodostettaessa sanoja: *englannin 'suomettaminen' | englanninkieliset sanat vääntyy ihmisten suussa | pääosin englannin kielisistä sanoista | englanninkielestä*. Naiset, jotka eivät mainitse lainasanoja sananmuodostuskeinona, kertovat, että slangisanat muodostuvat joko lyhentämällä tai keksimällä kokonaan uusi sana: *pitempiä sanoja lyhennetään lyhyemmiksi, asiat pyritään siis sanomaan nopeammin | joku keksii (alkaa käyttämään) asiasta uuden sanan -> kuulostaa hyvältä/sopivalta -> sana tarttuu muihin ja vakiintuu*. Kaikki naiset, jotka mainitsevat kaksi syytä slangisanojen muodostumiseen, kertovat, että keinoina käytetään joko englannin kieltä tai sanojen lyhentämistä: *Muista kielistä ja lyhenteistä | Sanojen lyhenteistä, englannin kielisistä sanoista | englanninkielisistä sanoista ja suomenkielen sanoista lyhennyksiä | englannin kieli, lyhennykset*.

Naisista, jotka mainitsevat kolme erilaista keinoa muodostaa sanoja, kaikki kertovat sanojen muodostuvan lyhentämällä. Kaksi vastaajista mainitsee lainalähtöisyyden, yksi vastaajista mainitsee murteet ja yksi vastaajista mainitsee lausumisen helppouden: *Suomen- ja englanninkielisten sanojen lyhenteistä, nopeammin lausuttavia ja lyhyempiä kuin suomenkieliset vastineet | Lyhennetään sanoja ja käännetään englannista suomeksi tai lausutaan niitä kuin suomen kielen sanoja, pikkuhiljaa ne vakiintuvat työntekijöiden joukossa | englanninkielisistä sanoista, murteista, lyhenteitä, jne.*

Miesvastaajista 4 (57,1 %) mainitsee kaksi erilaista sananmuodostuskeinoa, ja 3 (42,9 %) vastaajista mainitsee yhden tavan muodostaa sanoja. Yhden keinon vastauksissa mainitaan syyksi joko lainalähtöisyys tai sanojen lyhentäminen: *Yhteisessä käytössä, lyhenteet | Eri kielten (ruotsin) johdannaisia*. Lisäksi 1 (14,3 %) vastaaja mainitsee asioilla olevan lempinimiä: *englanninkielisistä termeistä pääosin, 'lempinimet'*. Yhtä miestä lukuun ottamatta kaikki miehet, jotka mainitsevat kaksi erilaista sananmuodostuskeinoa, kertovat sanojen lyhentämisen olevan yksi keino muodostaa sanoja. 3 (42,8 %) vastaajista mainitsee vastauksissaan merkityksen siirron, ja 2 (28,6 %) vastaaja mainitsee lausumisen helppouden olevan slangin syntymisen taustalla: *Oikeat sanat on tylsiä ja pitkiä | Lyhenteitä tai helpommin lausuttavat | Halutaan vääntää sanoista lyhyempiä ja mielekkämpiä | Oikeista sanoista väännettyjä (pleini = plain) tai kuvaavia sanoja (boyfriend = teline)*.

Naiset kertovat lainasanojen ja sanojen lyhentämisen olevan pääkeinoina slangisanojen muodostumisessa. Myös miehet mainitsevat sanojen lyhentämisen useimmin, mutta lainasanat mainitsee vain 2 (28,6 %) miestä. Miesten vastauksista nousee esiin myös mielekkyyden merkitys, mutta naisten vastauksissa sitä ei mainita kertaakaan. Sekä naiset että miehet pitävät yhtenä slangisanojen muodostamisen keinona lausumisen helppoutta. Naisten vastauksissa nousevat esiin myös murteet ja uudet sanat sananmuodostuskeinoina. Oletuksenamme oli, että naiset olisivat maininneet enemmän slangisanojen muodostuskeinoja kuin miehet. Analyysistä käy kuitenkin ilmi, että naiset ja miehet tuottavat yhtä henkilöä kohden molemmat alle 2 sanaa: naiset 1,8 sanaa ja miehet 1,6 sanaa.

Naisista 6 (46,1 %) on työskennellyt McDonald'sissa alle 2 vuotta, 5 (38,5 %) naisista on työskennellyt 2–4 vuotta ja yli 4 vuotta on työskennellyt 2 naista (15,4 %). Naisista 4 on esimiehiä (30,8 %), 4 (30,8 %) naista työskentelee kouluttajina ja 5 (38,5 %) naisista on ravintolatyöntekijöitä. 3 (42,8 %) miestä on työskennellyt McDonald'sissa alle 2 vuotta, niin ikään 3 (42,8 %) miestä on työskennellyt 2–4 vuotta ja 1 (14,3 %) vastanneista miehistä on työskennellyt yli 4 vuotta. Miehistä 1 (14,3 %) on esimies, 2 (28,6 %) miehistä on kouluttajia ja loput 4 (57,1 %) miesvastaajaa on ravintolatyöntekijöinä.

Työsuhteen kestolla, asemalla ja sukupuolella ei näyttäisi analyysin mukaan olevan suurta vaikutusta tutkimustuloksiin. 2 (15,4 %) naista kertoo 3 erilaista sananmuodostuskeinoa, ja heistä toinen on työskennellyt alle 2 vuotta ja toinen vastaajista on työskennellyt 2–4 vuotta. 3 vastausta jättäneistä vastaajista on sekä ravintolatyöntekijä että esimies. 2 sananmuodostuskeinoa mainitsevista naisista neljä viidestä on joko esimiehiä tai kouluttajia. Kuudesta yhden vastauksen vastaajasta 2 (15,4 %) on esimiestasolla työskenteleviä naisia, joilla on 2–4 vuoden sekä yli 4 vuoden työkokemus. 3 (23,1 %) yhden vastauksen vastaajaa on työskennellyt alle 2 vuotta, ja heistä 2 (15,4 %) toimii kouluttajina. Miehistä suurimman kategorian eli kahden erilaisen sananmuodostuskeinon mainitsee 4 (57,1 %) vastaajaa. Heistä 3 (75 %) on työskennellyt alle 2 vuotta ja 1(14,3 %) heistä on työskennellyt 2–4 vuotta. Kahden vastauksen jättäneistä miesvastaajista 1 (14,3 %) kertoo olevansa kouluttaja, ja 3 (42,8 %) heistä työskentelee ravintolatyöntekijöinä. Miehistä yhden vastauksen kertovista kaikki 3 (42,8 %) ovat työskennelleet joko 2–4 vuotta tai yli 4 vuotta, ja he ovat ammatilliselta asemaltaan esimies, kouluttaja ja ravintolatyöntekijä. Sekä nais- että miesesimiehet, jotka mainitsivat yhden sananmuodostuskeinon, ovat kaikki työskennelleet yli 4 vuotta.

5.2.2. Havaintoja slangin käyttämisen syistä

Taulukko 17. McDonald'sin informanttien käsityksiä työpaikkaslangin käyttämisestä.

Syitä slangin käyttöön	Naiset	Miehet	Yhteensä
Nopea, tehokas, helppo kommunikointi	11	7	18
Yhteinen kieli	4	0	4
Yhteenkuuluvuus	2	1	3
Suomenkielinen vastinettomuus	1	0	1
Yritys ulkomaalainen	1	0	1
Mielekkyyys		2	2
Pitkät perinteet		1	1
En osaa sanoa	1	0	1
Yhteensä	20	11	31

McDonald'sissa työskentelevistä naisista suurin osa eli 11 (84,6 %) naista mainitsee nopean, tehokkaan tai helpon kommunikoinnin olevan syynä, miksi heidän työpaikallaan käytetään slangia. Toiseksi eniten naiset mieltävät yhteisen kielen olevan slangin käytön taustalla. Sen mainitsee 4 (30,8 %) naista. 2 (15,4 %) naisvastaajaa mainitsee yhteenkuuluvuuden tunteen slangin käyttämisen syyksi. Yksittäisinä syinä McDonald's-slangin käyttämiseen naiset mainitsevat yrityksen ulkomaalaisen taustan sekä sen, ettei suomenkielisiä vastineita sanoille aina ole. 1 (7,7 %) naisvastaajista ei maininnut yhtään syytä työpaikkaslangin käyttämiseen. Kuten naisilla, myös miesten vastauksissa mainitaan useimmin nopea, tehokas tai helppo kommunikointi. Miehistä sen mainitsee 6 (85,7 %) vastaajaa. 2 (28,6 %) miehistä mainitsee mielekkyyden olevan slangin käyttämisen taustalla. 1 vastaajista kertoo, että slangia käytetään siksi, koska sen käyttämisellä on pitkät perinteet.

Naisista 1 (7,7 %) mainitsee 4 erilaista syytä, miksi McDonald's-slangia käytetään: *Helpottaa ja nopeuttaa työntekoa, yhtenäistää työkieltä, luo yhteenkuuluvuuden tunnetta.* 1 (7,7 %) naisvastaaja mainitsee kolme syytä työpaikkaslangin käyttämiseen: *Se tekee meidän työpaikasta "meidän". Helpottaakseen työntekoa, kun asioille on yhteinen, sovittu nimike.* 3 (23,1 %) naista mainitsee kaksi erilaista syytä: *Lyhyempiä sanoja, eli nopeampi ja tehokkaampi kommunikoida | Että kaikilla on 'yhteinen kieli' ja koska McDonald's ei ole suomalainen yritys niin englannin kielisille sanoille on suomenkielisiä slangisanoja | Helposti muodostuvat sanat -> joko lyhenteitä tai englannin kielestä yksinkertaisempi sana suomalaisille. Todella nopeasti uudet työntekijät oppivat slangisanat.*

7 (53,8 %) naisista mainitsee yhden syyn työpaikkaslangin käyttämiseen. Heistä 5 (71,4 %) kertoo slangin helpottavan, nopeuttavan tai tekevän kommunikoinnista sulavaa: *Se helpottaa kommunikointia | Samoja sanoja käytetään paljon, joten niille keksitään 'lempinimiä' jotta kommunikointi olisi sulavaa | Nopeuttaaksemme kommunikointia | helpompia kommunikoida kun löytyy "tehokkaat" ja ytimekkäät sanat | Helpompia kommunikoida.* Lisäksi yksi seitsemästä vastaajasta mainitsee yhteisen työkielen: *Kaikille yhtei-*

*nen kommunikointikieli, myös maailmanlaajuisesti 😊. 1 (7,7 %) yhden vastauksen vastaajista mainitsee slangin olevan tottumiskysymys: *Tottumiskysymys, ei ymmärrä samoja sanoja enää suomeksi.**

Miehistä 4 (57,1 %) mainitsee 1 syyän slangin käyttämiseen. Heistä 3 (75 %) kertoo slangin nopeuttavan tai helpottavan kommunikointia: *Helpottaa kommunikointia | On sanoja, jotka on helpompi ja nopeampi lausua käyttämällä slangia. | Nopeampaa kommunikointia.* 1 (14,3 %) vastaajista kertoo, että slangia käytetään perinteen vuoksi: *Jo ikäaika on vanha totuttu tapa.* 3 (42,8 %) miestä mainitsee 2 syytä työpaikkaslangin käyttämiseen. 2 (28,6 %) vastaajaa mainitsee mielekkyyden, ja lisäksi toinen heistä kokee slangin kustannustehokkaaksi ajankäytön kannalta: *Helpompi ja hausempi puhua | Ajan säästämiseksi sekä mielekkyyden takia.* Eräs miesvastaaja mainitsee nopeuden lisäksi yhteisöllisyyden slangin käytön syyksi, joskin hieman epäilevästi: *nopeampaa, yhteisöllisyys?*

5.2.3. Havaintoja

Sekä naiset että miehet käyttävät slangia pääasiassa nopeuttamaan ja helpottamaan kommunikointia. Lisäksi molempien vastauksissa mainitaan yhteenkuuluvuuden tunne. Muita yhteisiä syitä naiset ja miehet eivät näe työpaikkaslangin käyttämiseen. Naiset eivät mainitse kertaakaan slangin mielekkyyttä ja hauskuutta. Miesten vastauksista käy ilmi, että miehet pitävät työpaikkaslangia tehokkuuden lisäksi myös hauskana ja mielenkiintoisena tapana puhua. Toisin kuin naiset, miehet eivät mainitse kertaakaan esimerkiksi yhteisen kielen merkitystä työpaikkaslangin käytössä. Miehet eivät mainitse englanninkielisen lainalähtöisyyden merkitystä kertaakaan vastauksissaan, kun taas naiset mainitsevat sen kaksi kertaa eri yhteyksissä. Yksi miehistä mainitsee McDonald's-slangin pitkät perinteet, ja yksi naisista kertoo slangin olevan helposti ja nopeasti opittavissa.

Sukupuolesta johtuvien erojen sijaan työsuhteen kesto ja asema näyttäisivät tuottavan tutkimustulosten kannalta merkittävän eron vastaajien keskuudessa. Sukupuolen suhteen oletimme, että naiset olisivat olleet miehiä produktiivisempia, mutta esimerkiksi

yhden syyn mainitsevia informantteja on prosentuaalisesti lähes saman verran sekä naisissa että miehissä. Analyysistä saatavien tulosten mukaan naiset tuottavat 1,5 syytä slangin käyttämiseen ja miehet puolestaan 1,4 syytä yhtä vastaajaa kohden. Oletuksemme oli, että useamman vuoden työskennelleet olisivat osanneet mainita useita syitä työpaikkaslangin käyttämiseen. Lisäksi oletimme, että ainakin esimiesasemassa olevat henkilöt olisivat kiinnittäneet vastauksissaan huomiota myös asiakkaan näkökulmaan, eli käytetäänkö slangia siksi, ettei asiakas esimerkiksi ymmärrä, mitä työntekijät puhuvat. Näin ei kuitenkaan ollut, sillä naisten eikä miesten vastauksissa otettu huomioon salaamis- tai suojelemisnäkökulmaa. Naisista vastaaja, joka mainitsi neljä erilaista syytä työpaikkaslangin käyttämiseen, on 2–4 vuotta työskennellyt esimies. Naisista 7 (53,8 %) kertoo 1 syyn slangin käyttämiseen, ja heistä 2 (28,6 %) on esimiehiä, joilla on työkokemusta 2–4 vuotta tai yli 4 vuotta. Naisista vastaaja, joka ei osannut mainita syitä, on alle 2 vuotta työskennellyt ravintolatyöntekijä.

Miesten vastauksissa sekä slangisanojen muodostumisessa että työpaikkaslangin käyttämisen syissä korostuu se, että vastaajat, jotka mainitsevat slangisanojen muodostumiselle kaksi syytä mainitsevat myös työpaikkaslangin käyttämiseen kaksi syytä. Myös yhden vastauksen jättäneistä miehistä kaikki mainitsevat yhden syyn työpaikkaslangin käyttämiseen. Naisten tuloksista käy ilmi, että seitsemän naista mainitsee yhden tavan muodostaa slangisanoja, ja heistä viisi mainitsee myös vain yhden syyn työpaikkaslangin käyttämiseen.

5.3. Eroja ja yhtäläisyyksiä eri työyhteisöjen havainnoissa

5.3.1. Informanttien käsityksiä slangisanojen muodostamisen keinoista

Luokittelimme vartijoiden havaitsemat sananmuodostuskeinot viiteen eri kategoriaan ja McDonald's-slangissa kategorioita on kuusi. Molempien slangien käyttäjät mainitsevat vastauksissaan ilmiöt, jotka olemme nimenneet lyhentämiseksi, äänteelliseksi muokkamiseksi, lainaamiseksi sekä merkityksen siirroksi. Näiden lisäksi vartijainformantit ajattelevat slangisanojen tulevan muista slangeista, kun taas McDonald'sin työntekijäinformantit eivät mainitse vastauksissaan sitä kertaakaan. McDonald's-slangin vastausanalyysistä käy puolestaan ilmi, että osa käytössä olevista slangisanoista on vastaajien mukaan kokonaan uusia sanoja, eli niitä ei ole aiemmin suomen kielessä tai slangeissa ollut. Vartijoiden vastauksissa ei mainita uusia sanoja sananmuodostuskeinona.

Vartijoiden ja McDonald'sin työntekijöiden havainnot omista slangeistaan ovat samansuuntaisia kuin tutkijoiden havaitsemat sananmuodostuskeinot. Vartijat arvelevat, että slangisanat muodostuvat pääasiassa sanoja lyhentämällä tai muuttamalla sanoja helpommin lausuttaviksi. Vartijoista 16 (80 %) mainitsee vastauksissaan lyhentämisen ja 6 (30 %) lausumisen helpottamisen sananmuodostuskeinoksi. Sekä sanojen lyhentäminen että lausumisen helpottaminen ovat olemassa olevien sanojen äänteellistä muokkaamista, mikä myös tutkimuksemme mukaan on useimmiten vartijaslangin sanojen muodostamisen keinona (tutkimuksemme mukaan 44,9 % vartijaslangin sanoista, ks. luku 3.2.2.).

Myös useimmat McDonald'sin työntekijät ilmoittavat lyhentämisen sananmuodostuskeinoksi, ja lainaaminen mainitaan lähes yhtä usein slangisanaston lähteenä. Vastaajista 13 (65 %) mainitsee sanojen lyhentämisen, ja 12 (60 %) vastaajaa mainitsee lainaamisen sananmuodostuskeinoksi. Tutkimuksemme mukaan McDonald's-slangi muodostuukin pääasiassa näin muodostetuista sanoista: lyhentämällä muodostettuja sanoja on 44,8 % ja lainattuja sanoja on 29,9 % kaikista aineiston sanoista (ks. luku 3.2.2.). Informanttien analyysi on siis näiltä osin varsin osuva ja paikkansapitävä.

Sukupuolittain tarkasteltuna vartijoiden ja McDonald'sin työntekijöiden vastaukset eivät eroa merkittävästi toisistaan. Sekä naisvartijat että McDonald'sin naistyöntekijät mainitsivat kaikki vähintään yhden keinon muodostaa sanoja. Miesten kohdalla yksi vartija jätti vastaamatta sananmuodostuskysymykseen, kun taas McDonald'sissa työskentelevät miehet mainitsivat kaikki naisten tavoin vähintään yhden sananmuodostuskeinon. Vartijaslangin kaikki informantit (20 henkilöä) ilmoittivat keskimäärin 1,5 ja McDonald'sin työntekijät (20 henkilöä) 1,6 sananmuodostuskeinoa vastaajaa kohden. Vartijaslangin 5 (25 %) naisvastaajaa ilmoitti vastauksissaan keskimäärin 1,8 sananmuodostuskeinoa, ja McDonald'sin 13 (65 %) naisvastaajaa mainitsi 1,7 sananmuodostuskeinoa. Vartijamiehet (15 informanttia eli 75 %) puolestaan mainitsivat keskimäärin 1,5 keinoa. McDonald'sissa työskentelevät miehet mainitsivat hieman vartijamiehiä enemmän sananmuodostuskeinoja: McDonald'sin miestyöntekijät (7 informanttia eli 35 %) ilmoittivat keskimäärin 1,6 keinoa muodostaa slangisanoja. Ero ammattiryhmien ja sukupuolen välillä ei kuitenkaan ole merkittävä, sillä sekä naisvartijat että McDonald'sin miestyöntekijät mainitsivat keskimäärin vain 0,1 sananmuodostuskeinoa enemmän kuin verrokki-työyhteisön naiset tai miehet.

Tarkasteltaessa keskimääräisiä ilmoitettuja sananmuodostuskeinoja informanttiemme tuottamat sanamäärät ovat varsin samansuuruisia molemmissa ammattiryhmissä. Miehet havaitsivat naisia vähemmän sananmuodostuskeinoja kummassakin työyhteisössä, mutta eroa naisten ja miesten ilmoittamissa sanamäärissä on keskimäärin vain 0,2 sanaa. Sukupuoli näyttäisi kuitenkin olevan työympäristöä merkittävämpi seikka sanojen tuottamisen kannalta.

Molempien tutkittavien ammattiryhmien vastauksista käy ilmi, että lainatuttujen slangisanojen mielletään olevan lähtöisin joko englannin tai ruotsin kielestä. Eräs vartijainformantti arvelee, että slangisanat ovat *Ruotsin/englanninkielestä muunnoksia kansankielelle*. McDonald'sin informantin mukaan sanat ovat *Eri kielten (ruotsin) johdannaisia*. McDonald'sin informanttien vastauksissa korostuu kuitenkin enemmän englanninkielinen lainalähtöisyys kuin ruotsinkieliset lainasanat.

Ammattislangit koetaan myös keinoksi viihdyttää. Vartijoista sekä yksi nainen että yksi mies mainitsee merkityksen siirron keinoksi muodostaa slangisanoja. Merkityksen siirrolla tarkoitamme sanaa, joka on otettu käyttöön uudessa yhteydessä esimerkiksi metaforisesti (Nahkola 1999b: 619, 621). Merkityksen siirto edellyttää yleensä sitä, että tarkoitteilla on jonkinlainen yhteys toisiinsa esimerkiksi ulkonäkönsä vuoksi. Merkityksen siirrot kuvaavat tarkoitteitaan usein humoristisella kiertoilmauksella. McDonald'sin henkilökunnasta ainoastaan miehet mainitsevat merkityksen siirron sananmuodostuksen keinona. McDonald'sin henkilökunnan vastauksissa se edustuu yhden kerran useammin kuin vartijoiden vastauksissa.

Tuloksesta tekee mielenkiintoisen se, että McDonald'sin miestyöntekijöiden vastauksissa merkityksen siirto mainitaan useammin kuin vartijamiesten vastauksissa, vaikka vartijamiehiä on yli puolet (53,3 %) enemmän kuin pikaruokaravintolassa työskenteleviä miehiä. Vaikka ero ei ole merkittävä, pidämme tulosta yllättävänä siksi, että esimerkiksi miesvaltaisissa vankilaslangissa ja sotilaslangissa käytetään runsaasti humoristisia merkityksen siirtoja. Näistä slangeista paljon sanastoaan lainanneessa vartijaslangissa voisi-kin siksi olettaa olevan enemmän merkityksen siirtoja kuin pikaruokaravintolan slangissa. Tutkimuksemme mukaan A-tyyppin sanoja, joihin merkityksen siirrot kuuluvat, onkin vartijoilla 22,4 % ja McDonald'sissa 13,8 % sanoista (ks. luku 3.2.1.). Näyttäisi siltä, että informantit eivät itse huomaa käyttävänsä niitä tai eivät osaa nimetä ilmiötä. Oletamme tutkimustuloksen johtuvan siitä, että pikaruokaravintola-alalla kommunikointi ei ole yhtä virallista kuin vartijoilla, jotka käyttävät ammattislangiaan usein myös salaamistarkoitukseen. Humorististen merkityksen siirtojen käyttäminen on näin ollen kenties luontevampaa McDonald'sissa kuin vartiointialalla.

Lausumisen helpottamisella molempien ryhmien informantit tarkoittavat ilmeisesti sitä, että sanaa muokataan esimerkiksi äänteellisesti siten, että se on helppo lausua. Oletuksemme perustuu informanttien antamiin vastauksiin: *Oikeista sanoista väännettyjä (pleini = plain) tai kuvaavia sanoja (boyfriend = teline)*. Osa McDonald'sin henkilökunnasta mainitsee lausumisen helppouden myös lainasanojen rinnalla: - - *englannista suomeksi tai lausutaan niitä kuin suomen kielen sanoja* - -. Eräs vartijainformantti mainitsee slangia syntyvän paitsi työntekijöiden myös asiakkaiden käyttämänä: *Sekä asiakkaat,*

että ite vartijat keksii slangia. Vastaavanlaista havaintoa McDonald'sin henkilökunnan vastauksista ei käy ilmi. Tämä voi mahdollisesti johtua siitä, että vartijat ovat monien asiakkaidensa kanssa tekemisissä useammin ja pitemmän aikaa kerralla. Asiakkaat tulevat näin tutuiksi ja kontaktit syvenevät. McDonald'sin työntekijöiden vuorovaikutus asiakkaan kanssa kestää korkeintaan minuutteja, eikä sinä aikana ehditä useimmiten kommunikoida muusta kuin tilauksen sisällöstä.

Lyhentämällä syntyneet sanat koetaan molemmissa ammattiryhmissä muun muassa nopeuttavaksi ja tehokkaaksi keinoksi kommunikoida. Molemmissa ammattiryhmissä naiset ilmoittavat useammin lyhentämisen sanamuodostukeinoksi kuin miehet. Sitä vastoin lausumisen helpottamisen mainitsee kummassakin ammattiryhmässä useammin mies kuin nainen. Poikkeuksen tekee lainaamisen ilmoittaminen sanamuodostuskeinoksi: Vartijaslangissa naiset eivät mainitse sitä kertaakaan, mutta miesten vastauksissa se edustuu 2 kertaa. McDonald'sissa puolestaan naiset mainitsevat lainaamisen jopa 2,7 kertaa useammin kuin miehet. Prosentuaalisesti naiset mainitsevat vartijaslangissa merkityksen siirron sanamuodostukeinona useammin kuin miehet. McDonald'sissa puolestaan naiset eivät mainitse sitä kertaakaan, ja miesten vastausten perusteella se miellellään merkittäväksi keinoksi muodostaa sanoja, sillä jopa 3 (42,8 %) miehistä mainitsee sen vastauksessaan.

McDonald'sin informantit eivät mainitse lainkaan vastauksissaan sitä, että slangisanoja tulee muista slangeista. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että McDonald'sin slangi on lähes yksinomaan käytössä vain kyseisessä työyhteisössä, eivätkä sanat ole peräisin muista ammattislangeista. Yleisslangin sanoja McDonald'sissa käytetään vain harvoin tavanomaisimpien asioiden nimityksissä, kuten *hampurilainen* > *hamppari*. Sitä vastoin vartijoiden käyttämä slangisanasto ei ole aivan uniikkia. Sitä esiintyy yleisslangin lisäksi muun muassa poliisien, sotilaiden ja vankien slangeissa (ks. luku 2.2.).

Yhteensä 12 (60 %) McDonald'sin työntekijää ilmoittaa, että slangisanoja tulee lainoina vieraista kielistä. Kaikkiaan molempien ammattiryhmien informantit mainitsevat kuitenkin vain harvoin sen, että slangisanat ovat peräisin muista slangeista tai murteista. Tämä saattaa johtua siitä, että kysymyksenasettelu ohjasi vastaajia enemmänkin pohtimaan

slangisanojen muodostumista, eli miten sanat rakentuvat, eikä sitä, mistä sanat tulevat tai mistä ne ovat peräisin. Kysymyksen *Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat?* olisi voinut kenties voinut muotoilla toisin, esimerkiksi: Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat tai mistä ne tulevat? Kysymyksen avulla olisimme voineet saada kattavamman kuvan siitä, millaisista aineksista informantit olettavat slangisanojen rakentuvan.

Vartijoiden vastauksissa työkokemuksella näyttäisi olevan yhteys mainittujen sananmuodostuskeinojen määrään. Vartijamiehillä sanamuodostuskeinojen määrä kasvaa suhteessa työkokemusvuosiin nähden. Naisvartijoilla puolestaan lyhyen työkokemuksen omaavat vartijat mainitsevat useamman keinon muodostaa sanoja kuin kauemman aikaa työskennelleet kollegat. McDonald's-slangin informanttien vastauksissa ei ole havaittavissa samantapaista kaavaa, sillä sekä yhden, kahden että kolmen sananmuodostuskeinon mainitsevissa on jokaisesta työkokemuskategoriosta vastaajia niin naisissa kuin miehissäkin. Esimerkiksi kolme erilaista sananmuodostuskeinoa mainitsevaa naista (2 kpl) ovat ammatilliselta asemaltaan ja työkokemusvuosiensa puolesta eri kategorioissa: toinen on alle 2 vuotta työskennellyt ja toinen on 2–4 vuotta työskennellyt. Erot ammattiryhmien välillä johtuvat uskoaksemme siitä, että McDonald'sin tiiviin työyhteisön vuoksi uudet työntekijät oppivat ammattiryhmänsä slangisanaston nopeammin kuin pääasiassa itsenäisesti työskentelevät vartijat. Tästä syystä McDonald'sissa vastaajien työkokemus ei näyttäisi korreloivan sananmuodostuskeinojen määrän kanssa.

5.3.2. Informanttien havaintoja slangin käytön syistä

Toisena avoimena kysymyksenä selvitimme syitä työpaikkaslangin käyttämiseen. Erittelimme seuraavassa havintojamme McDonald's- ja vartijaslangien informanttien havaitsemista syistä slangin käyttämiseen. Vartijainformanttien vastaukset olemme jakaneet neljään erilaiseen kategoriaan. McDonald's-slangin informanttien vastauksista puolestaan erottuu kahdeksan erilaista kategoriaa.

Tutkimiemme slangien informantit ovat molemmat asiakaspalvelualalla työskenteleviä henkilöitä. Molempien vastaajajoukkojen vastauksissa korostuu tehokas ja nopea kommunikointi työpaikkaslangin käytön syynä. Uskoisimme, että molemmat asiakaspalveluammattiryhmät mieltävät työnsä nopeatempoiseksi ja paikoin hektiseksi, jolloin sanojen lyhentäminen esimerkiksi kommunikoinnin tehostamiseksi nousee keskeiseen asemaan. Sekä vartijat että McDonald'sin henkilökunta mainitsevat molemmat, että sanoja lyhentämällä kommunikoinnista tulee muun muassa nopeaa, tehokasta ja helppoa.

Sekä vartijat että McDonald'sin työntekijät näyttävät pitävän sujuvaa kommunikointia tärkeimpänä syynä slangin käyttämiseen. Sen sijaan poikkeavaa ammattiryhmien vastauksissa on se, että vartijoista miesinformantit mainitsevat slangin käyttämisen syyksi yhteishengen ja kollegoiden välisen luontevuuden, kun taas vastaavanlainen havainto McDonaldsin informanteilta tulee pääosin naispuolisilta vastaajilta. He mainitsevat slangin käyttämisen syyksi yhteenkuuluvuuden tunteen. McDonald'sin vastauslomakkeista käy ilmi, että sujuvuuden jälkeen merkittävimpänä syynä slangin käytölle informantit pitävät kielellisiä seikkoja: ammattikunnan yhteisen kielen merkitys ja suomenkielisten vastineiden puuttuminen korostuvat. Slangia käytetään näin ollen ymmärtämisen takaamiseksi. Sitä vastoin vartijoiden vastauksissa korostuu ennemminkin se, että slangia käyttämällä halutaan vaikeuttaa sanojen ymmärtämistä.

Kuten olemme edellä jo aiemmin todenneet, vartijat työskentelevät pääsääntöisesti itsenäisesti ja McDonald'sin henkilökunta tekee töitä tiiviinä työyhteisönä. Uskoaksemme pikaruokaravintolassa työskentelevät mainitsevatkin siksi ammattislangin käyttämisen syiksi yhteisen kielen ja yhteenkuuluvuuden tunteen jopa 7 kertaa. Vartijat puolestaan perustelevat slangin käyttämistään yhteishengen ja kollegoiden välisen tasavertaisuuden näkökulmasta ainoastaan 3 kertaa. Itsenäisen työskentelyn ja ammattiin kuuluvan salaamiskulttuurin vuoksi vartijat mainitsevatkin syiksi useammin kiertoilmaisut ja koodikielen käyttämisen (9 kertaa), kun taas McDonald'sin henkilökunnan vastauksissa tätä ei mainittu kertaakaan. Pikaruoka-alalla yhteenkuuluvuus ja vartiointialalla koodikielen käyttäminen kuvaavat hyvin töiden erilaista luonnetta ja työyhteisöiden toisistaan eroavaa rakennetta.

Analyysistä käy ilmi, että molempien työyhteisöjen informanteista osa mainitsee slangin käytön syyksi alaan kuuluvan sanaston tai pitkät perinteet. Vartijat ja pikaruokaravintolan työntekijät näkevät siten slangin käytön itsestäänselvänä osana työtään ja juontavan juurensa pitkän ajan takaa, eli slangisanasto siirtyy ikään kuin perintönä vanhoilta työntekijöiltä uusille työntekijöille. Lisäksi osa informanteista kertoo työpaikkaslangin käytön syyksi sen, että uusien työntekijöiden on helppoa ja nopeaa omaksua työyhteisön yhteinen kieli.

Ainoastaan McDonald's-slangin informanteista yksi vastaaja ei maininnut minkäänlaista syytä työpaikkaslangin käyttämiseen. Vartijoista kaikki mainitsevat vähintään yhden syyn. Tämä voi johtua siitä, että McDonald's-slangin vastaamatta jättänyt informantti kertoo työskennelleensä alle 2 vuotta, eli hän voi olla niin uusi työntekijä, ettei ole vielä sisäistänyt, miksi McDonald'sissa käytetään slangia. Kyseinen informantti vastasi kuitenkin kysymykseen slangisanojen muodostumisesta, mikä ei puolestaan välttämättä vaadi ammatillista kokemusta. Siitä, miten yleisslangin sanat muodostuvat, on kenen tahansa helppo päätellä, miten slangisanat yleensä muodostuvat.

6. PÄÄTÄNTÖ

Pro gradu -tutkielmassamme tarkastelimme kahta erilaista palvelualan ammattislangia: vartijoiden käyttämää slangia ja McDonald'sin työpaikkaslangia. Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää kahden erilaisen työyhteisön slangisanaston muodostumista sekä sen tunnettuutta ja käyttöä työyhteisöissä. Lisäksi selvitimme slangin käyttäjien havaintoja siitä, miten slangi heidän mielestään muodostuu ja miksi slangia käytetään. Tutkimusaineiston keräsimme kahdessa vaiheessa kyselylomakkeiden, haastatteluiden sekä osallistuvan havainnoinnin avulla. Tällaista kahta työpaikkaslangia vertailevaa tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Seuraavassa esittelemme tutkimuksemme päälinjoja ja merkittävimpiä havaintoja.

Vartija- ja McDonald's-slangin slangisanojen muodostuminen noudattelee jo aiemminkin tutkittujen slangien piirteitä (vrt. Nahkola 1999b). Suurimmaksi osaksi slangisanat ovat substantiiveja: McDonald's-slangissa 85,1 % sanoista ja vartijaslangissa jopa 92,3 % sanoista. Aineistomme perusteella näyttäisi siltä, että myös tutkimissamme slangeissa slangisanoilla useammin nimetään asioita, esineitä ja henkilöitä sen sijaan, että niillä kuvattaisiin tekemistä tai ominaisuuksia.

Kuten Penttinen jo vuonna 1984 totesi, slangisanat muodostuvat pääasiassa neljällä tavalla: vanhoja, olemassa olevia sanoja otetaan uusissa yhteyksissä käyttöön, olemassa olevia sanoja muokataan äänteellisesti, muodostetaan kokonaan uusia sanoja tai lainataan sanoja vieraista kielistä. Slangisanojen muodostuskeinoista sanojen äänteellinen muokkaaminen on kummassakin tutkimassamme slangissa selvästi tyypillisin. Isoin ero tutkimiemme ammattislangien sananmuodostuskeinojen välillä on lainasanojen osuus aineistoissa. McDonald's-slangissa lainasanat ovat toiseksi suurin sanatyyppi, kun taas vartijaslangissa se on pienin tyyppi. Tyypillisesti lainasanat ovat slangisanojen muodostumiskeinona vähemmistöosassa (vrt. Nahkola 1999b).

Tutkimustuloksemme McDonald'sin lainasanojen suuresta osuudesta johtuu kenties siitä, että pikaruokaravintolassa käytettävä kieli on pääosin peräisin englanninkielisestä

konseptista. Tuotteiden ja asioiden nimet siirtyvät luontevasti joko sellaisenaan tai hie-
man muokattuina slangisanastoon. HavaitSIMME MYÖS, että vartijaslangissa ruotsista
lainattujen sanojen prosentuaalinen osuus on suurempi kuin McDonald's-slangissa.
Tämä johtuu kenties siitä, että vartijaslangissa on paljon yleisslangin sanoja, jotka ovat
lainautuneet esimerkiksi ruotsin- ja venäjänkielisistä sanoista. Lainasanojen suuri osuus
on olettaaksemme vaikuttanut osaltaan myös metaforisten sanojen määrään, joka on
vartijaslangissa liki kaksinkertainen verrattuna McDonald's-slangiin. Metaforisten il-
mausten hyödyntäminen sananmuodostuskeinona on uskoaksemme työläämpää, sillä
lainasanoille ei ole olemassa valmista suomenkielistä vastinetta.

Slangijohtimilla johdettuja sanoja on kummassakin tutkimassamme aineistossa lähes
kolmannes. Johdinsanoissa *Ari*-johtimella muodostuneet sanat ovat enemmistönä mo-
lemmissa tutkimissamme slangeissa. Etenkin vartijaslangissa *Ari*-johtimellisia sanoja on
selkeästi muita johdintyyppisiä enemmän. Kummassakin slangissa *U*-johtimellisten sa-
nojen ryhmä on toiseksi suurin. Yhtä selkeää eroa *Ari*- ja *U*-johtimellisten sanojen osuuk-
sissa ei McDonald's-slangissa kuitenkaan ole. Hypoteesistämme poiketen tyyppillisesti
taajaan esiintyvät *is*-johtimelliset sanat olivat vain vähän edustettuina aineistoissamme.
Pohdimme, johtuuko *U*-johtimellisten sanojen suuri määrä siitä, että sen käyttäminen
on *Ari*-johtimen käyttöä taloudellisempaa: *U*-johdin lyhentää sanoja *Ari*-johdinta enem-
män, ja pikaviestinten käytön yleistymisen vuoksi trendinä ovat lyhyemmät slangisanat.
Myös informanttimme viittasivat vastauksissaan siihen, että juuri slangisanojen lyhyys
on tärkeä motiivi slangisanojen käytölle.

Enemmän eroja havaitSIMME uusien slangisanojen muodostumisessa. Uusien sanojen
osuus on vartijaslangissa miltei puolet suurempi kuin McDonald's-slangissa. Vartijaslan-
gin sanoista lähes kaikki sanat ovat suomenkielisiä, kun taas McDonald's-slangin kaikissa
yhdyssanoissa joko määrite- tai perusosana on englanninkielinen sana. McDonald'sin
slangissa lainasanojen suuri osuus on kaiketi selittävänä tekijänä sille, että uusiakin sa-
noja on suhteessa vähemmän kuin muissa slangeissa.

Suurin osa tutkittavien slangien sanoista oli informanteille tuttuja ja käytössä olevia. Naisinformanteille vieraita sanoja oli molemmissa aineistoissa enemmän kuin miesinformanteille. Työsuhteen kestosta ja sukupuolesta riippumatta eniten slangia käytetään niiden kanssa, jotka ovat työympäristössä lähimpänä. Vähiten sanoja käytetään asiakkaiden kuullen. Syitä siihen, miksi vartijat eivät käytä slangisanoja paljoa asiakkaan kuullen, ovat uskoaksemme hienotunteisuus ja että vastapuolet ymmärtävät toisiaan. McDonald'sissa puolestaan töihin liittyvistä asioista keskustellaan pääasiallisesti vain henkilökunnan kesken.

Tunnettujen ja käytössä olevien sanojen määrä näyttäisi yleensä kasvavan työsuhteen keston pidentyessä. Vartijat jättävät tunnettuja slangisanoja McDonald'sin työntekijöitä useammin käyttämättä. Jos slangisana on McDonald'sin henkilökunnalle tuttu, sitä useimmiten myös käytetään. Yli neljä vuotta työskennelleet vartijamiehet käyttävät poikkeuksellisesti muita vähemmän slangisanoja viestinnässään. Syyinä vartijoiden sanojen säästämiseen on nähdäksemme se, että osa sanoista on sellaisia, joita sivistyneessä ympäristössä ei käytetä. Etenkin pitkään työskennelleet alkavat työkokemuksen myötä välttää tiettyjen sanojen käyttöä niiden sävyn tai merkityksen vuoksi. McDonald'sissa käytetään neutraalimpaa sanastoa, jolloin myös sanojen slangiversioiden käyttäminen on luontevampaa. Toisaalta molemmissa työyhteisöissä osassa työtehtävistä ei edes tarvitse käyttää kaikkia slangisanoja. Esimerkiksi ravintolatyöntekijät eivät laadi päiväraportteja, joten he eivät käytä sanaa *rappari*, vaikka he tietävätkin sen merkityksen.

Molempien slangien miesinformantit käyttävät heille tuttuja slangisanoja naisia useammin. Vartijoilla sukupuolten välinen ero slangisanojen käytössä on suurempi kuin McDonald'sissa, jossa eroa ei ole juuri lainkaan. Nähdäksemme sukupuoli ei kuitenkaan ole erottavana tekijänä slangisanojen tunnistamisessa ja käytössä tutkimiemme ammattiryhmien välillä. Eri sukupuolilta saadut tutkimustulokset ovat kummassakin työyhteisössä samansuuntaisia. Tutkimustuloksesta tekee mielenkiintoisen se, että vartijoissa on yli puolet enemmän miestyöntekijöitä kuin McDonald'sissa. Päinvastaiset sukupuolija-kaumat tuottivat kuitenkin samansuuntaisia tuloksia.

McDonald'sissa esimiesnaiset tuntevat ja käyttävät slangisanastoa enemmän kuin yksittäinen esimiesmies. Naiset, jotka työskentelevät esimiehinä, eivät joko tunne tai tuntevat ja käyttävät slangisanastoa. Kouluttajilla ei samanlaista eroa esiintynyt. Kouluttajien vastauksissa korostuu tunnettujen mutta ei käytössä olevien sanojen määrä: uskoaksemme kouluttajat tietävät ammatillisen asemansa takia paljon sellaista sanastoa, jota he eivät kuitenkaan tarvitse työssään. Ravintolatyöntekijöistä naiset ilmoittavat miehiä huomattavasti useammin, etteivät tunne slangisanastoa. Hypoteesimme siitä, että esimiehet kokemuksensa ansiosta tunsivat ja käyttäisivät enemmän sanoja kuin kouluttajat ja ravintolatyöntekijät osuu oikeaan. Aineistosta käy siten ilmi, että tunnettujen sanojen määrä kasvaa työkokemuksen myötä, mutta myös ammatillisen aseman vaikutuksesta.

McDonald'sista saadun tutkimusaineiston perusteella näyttäisi siltä, ettei slangin käyttäjän tai keskustelukumppanin ammatillinen asema vaikuta miesten vastauksissa slangin käyttämiseen: sekä kollegan että esimiehen kanssa miesinformantit voisivat käyttää yhtä paljon sanoja. Naiset puolestaan käyttävät enemmän slangisanoja kollegan kuullen kuin esimiesten kuullen. Sekä naisten että miesten slangisanojen käytössä suurin ero on siinä, käytetäänkö slangisanoja asiakkaan kuullen vai ei. Miehet voisivat käyttää slangisanoja asiakkaan kuullen moninkertaisesti naisiin verrattuna. Miesten asiakkaiden kuullen käyttämät sanat ovat noin puolet siitä määrästä, mitä he voisivat käyttää esimiehen tai kollegan kuullen. Toisaalta työsuhteen kestosta riippuu se, kuinka paljon slangisanoja käytetään asiakkaan kuullen. Sekä naisilla että miehillä asiakkaan kuullen käytettävien slangisanojen määrä vähenee työsuhteen keston kasvaessa. Lisäksi McDonald'sin ravintolatyöntekijät voisivat käyttää asiakkaan kuullen jopa viisi kertaa enemmän sanoja kuin esimiehet. Tutkimuksemme vahvistaa siten hypoteesimme siitä, että ammatillinen asema on yhteydessä käytetyn slangisanaston määrään. Uskomme, että esimiesten pitkä työkokemus vaikuttaa esimerkiksi siihen, että he huomaavat helpommin keiden kanssa tai missä tilanteissa slangia on sopivaa käyttää.

Pohdimme syytä siihen, miksi miehet käyttävät naisia enemmän slangia. Yhtäältä miehet käyttävät slangia rohkeammin esimiehen kanssa, mutta myös asiakkaan kanssa. Varovaisena arvauksena esitämme, että miehet kokevat työympäristön keskustelun kannalta

vapaammaksi kuin naiset. Tähän viittaa myös tutkimustuloksemme informanttien mainitsemista syistä slangin käyttöön. Miesinformanteilta saadun aineiston mukaan yhtenä motiivina slangin käytölle on sen hauskuus. Naisilta ei vastaavanlaisia huomioita saatu.

Kysyttäessä sitä, miten slangisanat informanttien mielestä muodostuvat, vastaukset viittasivat useimmiten sanojen lyhentämiseen. Vartijainformanteista lyhentämisen mainitsi 80 % vastaajista ja McDonald'sin informanteista 65 % vastaajista. Sanojen äänteellinen muokkaaminen mainittiin 30 %:ssa vartijoiden vastauksista. Lainasanojen osuus korostui jälleen McDonald'sista saaduista tutkimustuloksista. McDonald'sissa puolestaan sanojen lainaaminen muista kielistä oli toiseksi suurimpana informanttien havaitsemana slangisanojen muodostumisen keinona. Se mainittiin 60 %:ssa vastauksista. Vartijoilla puolestaan lainaaminen mainittiin vain 10 %:ssa vastauksista.

Vartijoiden havaitsemat syyt slangin käyttöön olivat yleensä sujuvuuteen viittaavia. Se mainittiin 70 %:ssa vastauksista. Myös McDonald'sin informantit mainitsivat lähes aina, jopa 90 %:ssa vastauksista, kommunikoinnin helppuden syyksi slangin käyttöön. Toiseksi tärkeimpänä syynä slangin käyttöön vartijat pitivät sitä, että slangia käyttämällä voidaan salata asioita ryhmään kuulumattomilta. Vastaajista 45 % arvelee niin sanotun koodikielen olevan yhtenä syynä slangin käyttöön. McDonald'sissa salaamiselle ei ole tarvetta, eikä sitä siten mainittu kertaakaan. Yhteinen kieli ja yhteenkuuluvuus korostuivat McDonald'sin informanttien vastauksissa. Ne mainittiin yhteensä 35 %:ssa vastauksissa. McDonald'sin miesinformantit pitivät muun muassa slangin hauskuutta yhtenä syynä slangin käyttöön. Naisten vastauksissa slangin käyttämisen ja hauskuuden yhteyttä ei mainittu kertaakaan.

Tutkimuksemme mukaan työkokemuksella, sukupuolella tai asemalla ei näyttäisi olevan merkitystä slangin käytön syiden ja sananmuodostuskeinojen havaitsemisessa. Uskomme, että kielen havainnointi ja havaintojen raportoiminen riippuu enemmänkin yksilöstä ja hänen herkkyydestään havaita erilaisia syitä ja sananmuodostuskeinoja.

Tutkimuksemme ongelmina olivat vartijaslangin sanat, joita esiintyy hyvin yleisesti myös muissa slangeissa. Sen vuoksi emme voineet määrittellä aineiston slangia pelkästään vartijoiden slangiksi. McDonald's-slangissa ei vastaavanlaista päällekkäisyyttä juuri esiintynyt. Toisena ongelmana olivat vastaajamääriltään epätasapainoiset informanttiryhmät. Vartiointialalla työskentelee pääasiassa miehiä, McDonald'sissa puolestaan naisia. Tämä näkyi myös aineistomme informanttijakaumissa. Myös työsuhteen keston mukaan jaetut ryhmät olivat määriltään suuresti vaihtelevia. Tästä syystä tulosten yleistettävyyteen on paikoin suhtauduttava kriittisesti. Ryhmien vastaajamäärien tasaamiseksi jaoinme vastaajat alle kaksi vuotta työskennelleisiin, kahdesta neljään vuotta työskennelleisiin ja yli neljä vuotta työskennelleisiin. Jako osoittautui ongelmalliseksi, sillä havaitsimme, että kaksi vuotta on slangin omaksumisen kannalta jo suhteellisen pitkä aika. Jos lyhimmän aikaa työskennelleiden ryhmä olisi kasattu alle vuoden työskennelleistä, olisivat tulokset kenties kertoneet enemmän slangin omaksumisen tehokkuudesta ja vaihdelleet enemmän eri työyhteisöjen välillä.

Slangeihin tutustuminen on ollut kiinnostava matka. Työyhteisö on iän, sukupuolen, koulutustason, työkokemuksen sekä erilaisten murrelähtöisyyksien perusteella hajanainen kieliyhteisö, jota kuitenkin yhdistää sama työympäristö, jossa käytetään yhteistä kieltä, slangia. Eri työyhteisöjen slangit eroavat toisistaan, ja onkin mielenkiintoista selvittää näistä muuttujista johtuvia eroja. Kielen eri muodot vaihtelevat monilla tavoin puhutusta kirjoitettuun ja yleiskielestä slangiin, mutta kaikki muodot ovat suomen kieltä muiden joukossa. Lähinnä puhuttua ja nopeasti vaihtuvaa slangisanastoa on syytä tallentaa kirjalliseen muotoon esimerkiksi myöhemmin tehtävää tutkimusta varten. Tutkimustamme voisi jatkossa jalostaa moneenkin eri suuntaan. Esimerkiksi voisi selvittää slangisanojen säilymistä slangisanastoissa tai puhujien asennoitumista slangisanoja kohtaan. Slangisanojen keksijät ovat usein varsinaisia taitelijoita, joten tutkimukset käyntiin – vaikka taiteen nimissä!

7. LÄHTEET

- AINIOLA, TERHI 2014: Tsiigaa tota tytsy! Mitä uutta koululaisslangissa? *Kielikello* 2/2014 s. 28.
- AHOPELTO, MARJO 2011: *Rakennusalan työyhteisöslangista*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- BARKS, CARL: *Rotsi on mut byysat puuttuu. Viisi Barks-klassikkoa nykystadin slangilla*. Helsinki: Helsinki Media Oy.
- CAMERON, DEBORAH 1992: *Feminism & Linguistic Theory*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: Macmillan Press Ltd.
- ERONEN, RIITTA 2007: *Uudissanat. Rötösherrasta salarakkaaseen*. Helsinki: Otava.
- ESKOLA, JARI – SUORANTA, JUHA 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- EVANS, VYVYAN – GREEN, MELANIE 2006: *Cognitive Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- FRONDELIUS, LAURA 1983: *Poliisin ammattiin liittyvää slangisanastoa*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos.
- HIIDENMAA, PIRJO 2004: *Suomen kieli – who cares?* Keuruu: Otava.
- HK = <http://www.hiidenkivi-lehti.fi/Digipaper/OldNews.aspx?id=22> (20.5.2015)
- HURTTA, HEIKKI 1999: Variaatiotutkimuksen myytit ja stereotypiat. – Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta* s. 53–101. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- HÄKKINEN, KAISA 2003: *Kielitieteen perusteet*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- HÄMÄLÄINEN, SIMO 1946: *Suomalaisesta sotilasslangista*. *Virittäjä* 50 s. 257–259.
- HÄMÄLÄINEN, SIMO 1963: *Suomalainen sotilasslangi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- HÄMÄLÄINEN, SIMO 1982: Mikrotason sosiolingvistiikkaa – keskustelun kielioppia. – M. K. Suojanen & Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä* s. 132–165. Helsinki: Gaudeamus.
- ITKONEN, ERKKI 1966: *Kieli ja sen tutkimus*. Helsinki: WSOY.
- KALLIO, KIVI 1996: *Stadin slang- ja puhekielen sanasto*. Helsinki: Suomen Kuntaliiton painatuskeskus.

- KARIHALME, OILI 2012: *Sanastontutkimus – leksikologia*. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.) s. 636–642. Tallinna: Gaudemus.
- KARTTUNEN, KAARINA 1979: *Nykyslangin sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- KARTTUNEN, KAARINA 1989: Stadi on hervoton pleisi. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 148–164. Porvoo: WSOY.
- KAUPPINEN, ANNELI 2011: Lukiolaisten tekstimaisemat ja kieliasenteet – kyselytutkimuksen satoa. – Anneli Kauppinen, Hanna Lehti-Eklund, Henna Makkonen-Craig & Riitta Juvonen (toim.), *Lukiolaisten äidinkieli*. s. 303–382. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KK = http://www.kielikukkanen.fi/2010/makkarin_ammattislangi_tarttuu_nopeasti_0610_02.html (16.12.2014).
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOLEHMAINEN, TARU 1991: Karvomista kaukalossa. Merkityksenmuutoksia nykysuomen sanakirjasta Suomen kielen perussanakirjaan. – Maija Länsimäki (toim.), *Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä*. s. 262–269. Helsinki: Painatuskeskus.
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2013. <http://mot.kielikone.fi/mot/OUYO/netmot.exe> (4.12.2013)
- KUUKASJÄRVI, ULLA 1987: *Ounasrinteen sairaalan hoito- ja siivoushenkilökunnan ammatikielestä ja -slangista*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitos.
- LAPPALAINEN, HANNA 2003: Sosiaaliset verkostot ja informanttien päiväkirjat sosiolingvistiksessä tutkimuksessa. – Lea Laitinen, Hanna Lappalainen, Päivi Markkola & Johanna Vaattovaara (toim.), *Kieli. Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatioista*. s. 73–120. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- LAPPALAINEN, HANNA 2004: *Variaatio ja sen funktiot*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- LEHTINEN, RAIJA 1994: is-päätteiset sanat – yleiskieleen vai roskikseen? – Maija Länsimäki (toim.), *Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä*. s. 239–247. Helsinki: Painatuskeskus.
- LESKINEN, HEIKKI – TOIVONEN, TERHO 1995: *Lekuri suorittaa nesteensiirron. Lääkintöalan slangisanasto*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- LIPSONEN, LEO 1990: *Vankilasangin sanakirja*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- LOHTAJA-AHONEN, SIRKE 2013: *Suomalainen purjehdussanasto*. Vilna: Human Interest.
- LOVE, JOHN F. 1988: *Hampurilaisimperiumi McDonald'sin menestystarina*. WSOY.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1983: Kirran polilta tulee umppari. Lääketieteen slangista. – Maija Länsimäki (toim.), *Sanalla sanoen. Pakinoita suomen kielestä*. s. 155–158. Porvoo: WSOY.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1990: Sentraalisantra hirtti tilaajan. Puhelin- ja lennätinslangia. – Maija Länsimäki (toim.), *Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä*. s. 23–25. Helsinki: Painatuskeskus.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1994: Varusnainen ja seikkailukoulutus. Miten kieleen tulee uusia sanoja. – Maija Länsimäki (toim.), *Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä*. s. 253–261. Helsinki: Painatuskeskus.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2014: Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MILLE, KATHERINE WYLY – MCLVENNY, PAUL 2000: Sosiaalinen sukupuoli ja suullinen vuorovaikutus. – KARI Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 257–297. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NAHKOLA, KARI 1999a: Nykyslangin sananmuodostusoppia. – *Virittäjä* 104 s. 195–221.
- NAHKOLA, KARI 1999b: Koululaisslangin sanastolähteistä. – *Virittäjä* 106 s. 619–623.
- NAHKOLA, KARI – SAANILAHTI, MARJA 2000: Suomalainen slangi kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä. – *Sananjalka* 42 s. 87–113.
- NEVALAINEN, TERTTU – RAUMOLIN-BRUNBERG, HELENA 2000: Sosiolingvistiikan haaste kielihistoriassa. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 39–66. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS R. 2003: *Folk linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter.

- NIEMI, LAURA 2014: Slangi helluntaikaarismaattisessa seurakunnassa toimivien nuorten kielenkäytön resurssina. – Riikka Nissi & Aila Mielikäinen (toim.), *Sanaa tutki-massa. Näkökulmia uskonnolliseen kieleen ja sen käyttöön*. s. 233 – 269. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIEMINEN, TOMMI 1999: Kieli ja vaihtelu sosiolingvistiikassa. – Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta* s. 1–22. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- NUUTINEN, OLLI 1989: Käännöslainat. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 110–126. Porvoo: WSOY.
- OECD = Pisa 2012 -tutkimus. OECD:n kansainvälinen raportti. <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-overview.pdf> (30.6.2015).
- OINAS-PANUMA, MARTTA 2011: *Slangi ja alakulttuuri: neljän harrasteryhmän slangisanastojen tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- PAUNONEN, HEIKKI 1982: Suomen kielen sosiolingvistinen vaihtelu tutkimuskohteena. – M. K. Suojanen & Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä* s. 35–110. Helsinki: Gaudeamus.
- PAUNONEN, HEIKKI – PAUNONEN, MARJATTA 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- PAUNONEN, HEIKKI 2006: Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 13–99. Vantaa: Dark Oy.
- PENTTINEN, ANTTI 1984: *Sotilasslangin sanakirja*. Juva: WSOY.
- PÄLLI, PEKKA 2003: *Ihmisryhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere: Tampere University Press.
- RAVILA, PAAVO 1966: *Johdatus kielihistoriaan*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- SAJAVAARA, KARI – PIIRAINEN-MARSH, ARJA (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 257–297. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- SAANILAHTI, MARJA – NAHKOLA, KARI 1991: *Koululaisslangi virroilla*. Tampere: Tampereen yliopisto, suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- SAJAVAARA, PAULA 1989: Vierassanat. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 64–109. Porvoo: WSOY.
- Slangi.net = Slangi.net-sivusto. <http://www.slangi.net/slanginet/index.html> (3.6.2015).
- SST = NUOLIJÄRVI, PIRKKO: Suomalainen slangintutkimus. – *Populaari-blogi*. <http://populaari.blogspot.fi/2008/06/kurikka-1949.html> (16.12.2013).
- SUOJANEN, M. K. 1982: Sosiolingvistiikka – synkretistinen tieteenala. – M. K. Suojanen & Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä* s. 7–34. Helsinki: Gaudeamus.
- TSBS = PAUNONEN, HEIKKI – PAUNONEN, MARJATTA 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2004: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus.
- TUOMI, TUOMO 1978: Viime vuosikymmenten uudissanaja. – Maija Länsimäki (toim.), *Sanalla sanoen. Pakinoita suomen kielestä* s. 13–19. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- SÖDERLUND, MATS – WAHRMAN, NIKLAS 2010: *Urbaani sanakirja*. Helsinki: Tammi.
- US = *Urbaani sanakirja*. <http://urbanisanakirja.com/> (20.6.2015).
- VAATTOVAARA, JOHANNA – SOININEN-STOJANOV, HENNA 2006: Pääkaupunkiseudulla kasvaneiden kotiseuturajaukset ja kielelliset asenteet. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 223–254. Vantaa: Dark Oy.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (3.10.2013)

Vartijaslangi

Olen suomen kielen opiskelija Oulun yliopistosta, ja teen kandidaatintutkielmaa alallanne käytössä olevista slangisanoista. Pyytäisin sinua vastaamaan kyselyyni tällä lomakkeella. Voit vastata myös suoraan sähköpostiini (minlamsa@students oulu.fi).

Toimipaikka: _____

Tehtävänimike: _____

Alalla: yli 10 vuotta ___ yli 5 vuotta ___ yli 2 vuotta ___ yli vuoden ___ opiskelija ___

1. Mitä slangisanoja tiedät alallasi olevan käytössä? Selvitä myös niiden merkitys ja mahdolliset lisätiedot, mm. sanan alkuperä tai kirjoitus- ja ääntämisasu. Esimerkiksi:

- ◆ *rappari* 'raportointilomake, selvitys tehdystä työstä'
- ◆ *telari* tai *teekoopee* tai *aspi* 'teleskooppipatukka', 'ASP-merkkinen teleskooppipatukka' (*aspi*-sanaa voidaan käyttää myös muista kuin ASP-merkkisistä teleskooppipatukoista)
- ◆ *nyppy* tai *täppä* tai *tägi* 'seurantajärjestelmän viivakoodi'
- ◆ *sovari* 'sovituskoppi'
- ◆ *väijyä* 'olla töissä', 'seurata epäiltyä'. Esim. "Mä väijyn tänään yhdeksästä kuuteen" tai "Oon väijymässä tässä Anttilan kulmalla".

2. Ei yleisesti alalla tunnettuja sanoja eli sanoja, joiden tiedät olevan vain tietyssä paikassa tai oman työyhteisösi käytössä, esimerkiksi:

- ◆ *geeäräs (grs)* tai *kerssi* 'Guard report system -seurantajärjestelmän viivakoodi' (Käytössä ainakin Oulun Securitaksella).

Liite 2: McDonald'sin aineistonkeruulomake 1.

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani työyhteisömme käyttämää puhetta eli slangia. Tutkielmani tavoitteena on tutkia sitä, miten sanat ovat syntyneet. Voit kirjoittaa sellaisia sanoja, joita itse käytät tai olet kuullut muiden käyttävän – oikeaa ja väärää vastausta ei ole olemassakaan.

Voit myös halutessasi selittää, mitä kirjoittamasi sana tarkoittaa sekä voit täsmentää, kuuluuko se ruoka-, tilanne-, asia- vai ihmistarkoitteisiin sanoihin vai liittyykö se tekemiseen. Jos et tiedä, mikä kategorioista olisi kirjoittamallesi sanalle hyvä, voit kirjoittaa sen muut-kohtaan.

Kyselylomakkeeseen ei tarvitse kirjoittaa vastaajan nimeä, eikä sitä voida siten yhdistää vastaajaan.

Kiitos, että osallistut tutkimukseeni!

Laura Mikkonen

1. Ruoka-aiheisia sanoja
2. Tilanteisiin liittyviä sanoja
3. Asioihin liittyviä sanoja
4. Ihmisiin liittyviä sanoja
5. Tekemiseen liittyviä sanoja
6. Muita sanoja

1. Olen työskennellyt alalla ___alle 2 vuotta ___2–4 vuotta ___yli 4 vuotta. Olen ___mies ___nainen.
2. Rastita kunkin sanan kohdalta parhaiten kuvaava vaihtoehto.

	En tunne sanaa	Tunnen, mutta en käytä sanaa	Tunnen ja käytän sanaa	Voisin käyttää sanaa ...kollegoiden kuullen	...esimiehen kuullen	...toimeksiantaja-asiakkaan kuullen	...asiakkaan kuullen
anari							
aspi							
dome							
foumi							
Geeäräs (Grs)							
gorillaraudat							
hasardinippu							
hapettaminen							
hesukeikka							
hoiva							
häke							
hätähäly							
iiärrä (ir)							
jiäljiivee (jljv)							
järkkäri							
keikkamies							
Kerssi							
kesmi							
kesähessu							
kilikalikeikka							
kinu							
kollata							
kovahäly							
käyttis							
lasimies							
liivi(t)							
läht(e)ä hyppyyn							
mankkari							
mora							
mummohäly							
mustikkasuu							
mutka							
mylly							
Mäkkäri							
naksu							
nyppy							
näppis							
näppäri							

	En tunne sanaa	Tunnen, mutta en käytä sanaa	Tunnen ja käytän sanaa	Voisin käyttää sanaa ...kollegoiden kuullen	...esimiehen kuullen	...toimeksiantaja-asiakkaan kuullen	...asiakkaan kuullen
näpy							
paikkari							
paini							
paskahäly							
perjantaipipo							
piirinippu							
pistari							
poistari							
poka							
randominippu							
rappari							
reikä							
ressu							
rikkari							
snigeli							
sovari							
spaideri							
stevari, steve							
summa							
tapari, tappari							
teekoopee (tkp)							
teeäspotti (ts-portti)							
telari							
tägi							
täppä							
vajari							
vaksi							
viiltari							
vinyyli							
Virveli							
väijyä							
Värkki							
yyhoo (yh)							
yökkö							
älärrä (lr)							
ämgee (mg)							
ärvee (rv)							

3. a) Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat? _____

b) Miksi työpaikallasi käytetään slangia? _____

Liite 4: McDonald's-slangin aineistonkeruulomake 2.

McDonald's-slangi

1. Olen työskennellyt ravintolassa ___ alle 2 vuotta ___ 2–4 vuotta ___ yli 4 vuotta.
 2. Olen ___ mies ___ nainen. 3. Olen ___ esimies ___ kouluttaja ___ ravintolatyöntekijä.

3. Rastita kunkin sanan kohdalta parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Sulkeissa oleva sana tarkoittaa kirjoitettua muotoa	En tunne sanaa	Tunnen, mutta en käytä sanaa	Tunnen ja käytän sanaa	Voisin käyttää sanaa ...kollegoiden kuullen	...esimiehen kuullen	...asiakkaan kuullen
aatee (at)						
arppi (arp)						
asema						
beeäsäm (BSM)						
bini						
bioskat						
boyfriend						
boilis						
breikki						
brikka						
bäk apata (back up)						
Camro						
closari						
crew-ale						
crew-kokous						
deetee-brikka (DT-brikka)						
deetee (DT)						
diippi (deep)						
diipata						
donari						
dressata						
duunari						
fifo (FiFo)						
filtrata						
fisu						
forri (FOR)						
frontti						
glute						
gluttari						
grilli						
gäppiaika						
haastis						
hamppari						
happy hour						
Havi						
henksuale						
hiitata						

	En tunne sanaa	Tunnen, mutta en käytä sanaa	Tunnen ja käytän sanaa	Voisin käyttää sanaa ...kollegoiden kuullen	...esimiehen kuullen	...asiakkaan kuullen
häppäri (ei HM-ateria)						
hösä						
junnu						
juusto (ei siivu)						
keda						
kehari						
kenttis						
kuitata						
kuivis						
kuivasiba						
käytsäri						
köökki						
leibör (labor)						
leimata						
leipoa						
loki						
majo						
massa						
mennä täydet						
mennä uimaan						
midi						
mopo						
muffari						
mysse						
mäkki (hampurilainen)						
no man's land						
nugsu						
olla lattialla						
olla miinuksella						
openi						
Ortsu						
ovo						
parkki						
peksu						
piirtää listat						
pleini (plain)						
poikaystävä						

4. a) Miten slangisanat mielestäsi muodostuvat? _____

b) Miksi työpaikallasi käytetään slangia? _____

Liite 5: Vartijaslangin sanasto aakkosittain.

Tähän sanastoon olen järjestänyt vartijaslangissa esiintyvää sanastoa aakkosittain järjestykseen. Slangisanan jälkeen on kerrottu sanan merkitys vartijaslangissa, ja lisäksi muutamissa sanan käyttöä on esitelty esimerkkilauseessa. Joissakin tapauksissa on lisäksi selvitetty alkuperä tai muuta tarpeellista tietoa slangisanan muodostumisen ymmärtämiseksi. Nämä lisätiedot ovat sulkeiden sisällä. Viimeisenä on kussakin tapauksessa määritelty A-, B-, C- tai D-kirjaimella, mihin slangisanojen muodostuksen päätyyppiin sana kuuluu.

alan mies 'päihteiden käyttäjä', 'rikollinen' esim. *Tää taitaa olla alan miehiä.* C

alan porukka 'päihteiden käyttäjät', 'rikolliset' C

anari 'anastusilmoitus' B

aspi 'ASP-merkkinen teleskooppipatukka', myös 'teleskooppipatukka', 'asiakaspalvelupiste' B

Bilis 'Subutex' (Esiintyy yleensä 8 mg:n pillereinä, vrt. biljardin kasipallo.) B

boksi 'avainlaatikko' D

deeku 'alkoholisoitunut' (KS 2013 s. v. *deekiksellä*: ark. ihmisestä: rappiolla. *Mennä, joutua deekikselle.*) B

deffa 'defibrillaattori, sydämen rytmin käynnistäjä tai tasaaja' B

dome '360 astetta pyörivä, zoomattava seurantakamera' (puolipallon muotoinen, engl. *dome* 'kupoli') D

dyykkari 'roskakoreja kaiveleva syrjäytynyt, alkoholisoitunut' (ruots. *dyka* 'sukeltaa') D

exitus 'vainaja' (lat. *exitus*) D

foami,

foami 'vaahdomainen oc- eli oleoresin capsicum-kaasu, paprikasumutin' (engl. *foam* 'vaahto') D

foksi 'Fox-merkkinen oc-kaasu' B

Geeäräs (Grs) 'Guard report system -seurantajärjestelmä' B

gorillaraudat 'isokokoiset käsiraudat' C

hameväki 'romaninainen' A

hamppi 'huumeidenkäyttäjä', 'alkoholisoitunut' (johdettu sanasta *hampuusi*, ruots. *hamnbuse*) B

hapettaminen 'hengitysteiden tukkiminen hätävarjeluksi (ei voimankäyttökeino)' A

hasardinippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat' C

herska 'heroiini' B

hessu 'kesätyöntekijä' (vrt. erisnimi *Hessu*) A

hesukeikka 'henkilösuojaustehtävä' B

hevosmies 'romanimies' A

hiekkaneekeri 'tummempi-ihoinen henkilö' C

hoiva 'hoitokoti' B

hypätä 'liikkua, työskennellä kiireessä' esim. *Piti hypätä taas koko yö.* A

häke 'häätäkeskus' B

häly 'vartiointiliikkeen oma hälytyskeskus', 'hälytys', 'tuotesuojahälytin' B

hälynippu 'kaikkien hälytyskohteiden avaimet' C

hätähäly 'hätäpainikehälytys' B

iiärrä (ir) 'infrapunailmaisoin, liiketunnistin' B

jiiäljiivee (jljv) 'järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja' B

järjestö 'rikollisjärjestö' A

järkkäri 'järjestyksenvälvoja' B

kansallispukuinen 'romani' A

keikka 'rikollisen suorittama toimenpide, esim. murto, näpistys tai varkaus' (NS 2011: *keikka*: alun perin ylös- tai taaksepäin taipunutta esinettä tai edestakaista liikettä kuvaava sana) A

keikkamies 'rikollinen kohteessa' C

keissi 'työtehtävä, esim. kiinniotto' (engl. *case* 'tapaus, tilanne') D

Kerssi 'Guard report system -seurantajärjestelmä' B

kesmi 'gsm' B

kesäbörje,

kesähessu 'kesätyöntekijä' (TSBS 2000 s. v. *hessu* 'poika, nuori mies, kaveri') C

kiipäkki 'vyöllä oleva avainjojo' (engl. *key* 'avain' ja *pack* 'pakkaus, nippu') D

kilikalikeikka 'kohteeseen murtauduttu ikkunan tai oven läpi' C

kinu 'kiinniotto' B

kokkeli 'kokaiini' A

kollata 'tarkastaa kiinniotettua vaarallisten tavaroiden tai varastetun tavaran löytämiseksi' (ruots. *kolla* 'tarkastaa') D

koppi 'ottaa asiakas vauhdista kiinni', 'kiinniottotila' A

kovahäly 'tuotesuojahälytintin' C

kukka 'kannabis' A

käpsäys 'moka' (deskriptiivinen eli kuvaileva, vrt. *kämmi*, *kämmähdytys*, *kömmähdytys*, *kämmäri*, TSBS 2000 s. v. *kämmiä*, *kämmähdytys*, *käppäys*, *käppäillä* 'moka', 'mokata') B

käyttis 'käyttölaite, rikosilmoitinlaite' B

lasimies 'lasinkorjauspalvelu' C

lepari 'lepositeet' B

liivi(t) 'suojaliivit' esim. *Onko sulla omat liivit?* tai *Mää lyön liivin päälle.* A

läht(e)ä hyppyyn 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta' C

maiharit 'maiunnousukengät', myös 'turvakengät' B

mamu 'maahanmuuttaja' B

mankkari 'magneettikosketin' (kulunvalvonta- tai rikosilmoitinjärjestelmään liittyvä ilmaisim, joka kertoo järjestelmälle, onko ovi auki vai kiinni) B

marsu 'mrsa (tarttuva sairaalabakteeri)' A

mokkakikkeli 'tummempi-ihoinen henkilö' C

mora '(mikä tahansa) puukko' (alkup. Mora-merkkinen puukko) A

mummohäly,

mummokeikka 'turvapuhelinhälytys, turvarannekehälytys esim. asiakkaan lattialta nostaminen' C

mustikkasuu 'asiakas, jolle on juotettu aktiivihälytys' C

mutka 'pistooli' A

mylly 'iso tappelu' esim. *Siellä oli mylly pystyssä.* A

myllyttäminen,

myllyttää,

myllytys 'raju fyysinen kontakti asiakkaan kanssa' (vrt. KS 2013 s. v. *myllyttää*: jauhaa myllyssä, myllyttää viljaa) A

Mäkkäri 'Maglite-taskulamppu' B

mömmö 'huumausaine' A

naksu 'narkomaani' B

nappi 'huumausaineiksi luokitellut lääkkeet' A

narkki 'narkomaani, huumausaineiden käyttäjä' B

nisti 'huumausaineiden käyttäjä' (TSBS 2000: *nisti*: alkup. *morfinisti*) B

noro 'norovirus (tarttuva sairaalabakteeri)' B
nyppy 'seurantajärjestelmän viivakoodi' A
nyrkillä tapettava 'laiha, hintelä henkilö' A
näppis 'rikosilmoittimen näppäimistö' B
näppäri 'näpistelijä' B
näpy 'näpistelijä', 'anastus, näpistys' B

olla aineissa,
olla maistissa,
olla mömmöissä,
olla pikku pireissä,
olla sooseissa,
olla tuubassa 'olla päihteiden vaikutuksen alaisena' C
ottaa hatkat 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta' (KS 2013 s. v. *hatkat* ark. Otaa hatkat, lähteä (liukkaasti) pois, lähteä pakoon) C

paikkari 'paikallisvartija' B
paini 'rajumpi fyysinen kontakti asiakkaan kanssa' A
pami 'Diapam' B
paskahäly 'aiheeton hälytys' C
perjantaipipo 'suojaverkko päässä olevien haavasuojien pitoon' C
piikki 'huumeruisku' A
piirinippu 'tietyn piiriin aikana kierrettävien kohteiden avaimet' C
pilvi 'kannabis' A
piri 'amfetamiini' piriste B
piripää 'aggressiivinen tai erityisen sekava huumausaineiden käyttäjä' C
pistari 'pistosuojahanska' B
poistari 'poistumistarkastus' B
poka 'kiinniotettu, kohdehenkilö' (*pokata*, ruots. *pågar* 'kehykset, pokat' B
pudi 'kannabis' (engl. *pot*) D
puistokemisti 'koditon, alkoholisoitunut henkilö' C
pöpilä 'psykiatrin tai psykiatrian päivystys' C

randominippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat' C
rannan reiska,
rantojen mies 'koditon, alkoholisoitunut henkilö' C
rappari 'raportti' B
reikä 'rikottu tai murrettu kohta rikospaikan rakenteissa' esim. *Mentiin kohteeseen ku tuli älärrä ja reikä-hän siellä oli.* A
ressu 'reserviläinen, erikseen työhön kutsuttava' (NS 2011 s. v. *reservi*: varalla oleva sotaväki) B
rikkari 'rikosilmoitinjärjestelmä' B
rupu 'pahalta haiseva, koditon asiakas' (KS 2013 s. v. *rupusakki*: ark. jstak muita huononpana pidetystä (ihmis)joukosta) B
ryskääminen 'rajumpi fyysinen kontakti asiakkaan kanssa' (*ryskätä, ryskyttää*) A

savitakit 'Oys:ssa työskentelevät vartijat' (Securitaksen vartijoilla harmaat puvut) C
sekanippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat' C
siima 'laiha, hintelä henkilö' A
snigeli 'Snigel-merkkiset turvallisuusalan välineet' B
sovari 'sovituskoppi' B
spaideri 'Spider-tuotesuojahälytyn' B
spiidi 'amfetamiini' D
spurku 'alkoholisoitunut' (vrt. Lönnrot *purkumies*, NSL 1979 s. v. *spurgu*) B

stevari,

steve 'vartija' (ent. *Suomen Teollisuuden Vartiointi Oy* (lyh. *STV*) -nimisen vartioimisliikkeen vartijat, laajentunut käytettäväksi myös muiden liikkeiden vartijoista) (TSBS 2000 s. v. *stevari*) B

summa 'ei yksityiskohtaista tietoa hälytyksen aiheuttajasta' esim. *Häly tulee summana.* A

sutura 'toimenpidehuone' (lääketieteen sanastossa *suturoida* 'ommella') B

tabu 'tabletti' B

tapari 'tapahtumailmoitus' B

tappari 'tapahtumailmoitus' B

teekoopee (tkp) 'teleskooppipatukka' B

teeäspee (tsp),

teeäsportti (ts-portti) 'tuotesuojaportti' esim. *Asiakas poistui teeäsportin ohi maksamatta.* B

telari 'teleskooppipatukka' B

tussula 'gynekologin huone' C

tägi 'seurantajärjestelmän viivakoodi' (engl. *tag* 'merkki') D

täppä 'seurantajärjestelmän viivakoodi' (atk-kielessä 'merkki, väkänen') A

vajari 'rikosilmoitinlaite antaa vajaatoimintailmoituksen, jos joku siihen kytketty ilmaisin havaitsee liikettä tai ovi on auki' B

vakkari 'vakituinen työntekijä' B

vaksi 'vartija', 'vahtimestari' (ruots. *våktare*) D

vauhti 'amfetamiini' A

viiltari 'viiltosuojahanskat' B

vinyyli 'vinyylipatukka' B

Virveli 'VIRVE-radio, viranomaisverkkoradio' A

veeäree (vre) 'vankomysiinille resistentit enterokokkikannat (tarttuvia sairaalabakteereja)' B

väijy 'vartija' C

väijyä 'olla töissä', 'seurata epäiltyä' esim. *Mää väijyn tänään yheksästä kuuteen tai Oon väijymässä tässä Anttilan kulmalla.* A

Värkki 'VIRVE-radio, viranomaisverkkoradio' (Kielitoimiston sanakirja: *värkki*: ark. 'työkalu, laite') A

yyhoo (yh) 'yhdyshenkilö' B

yökkö 'yöhoitaja tai -valvoja' B

yön timo 'tummaihoisen' C

älärrä (lr) 'lasirikko', 'lasirikkotunnistin' B

ämgee (mg) 'magneettikosketin 'kulunvalvonta- tai rikosilmoitinjärjestelmään liittyvä ilmaisin, joka kertoo järjestelmälle, onko ovi auki vai kiinni)' B

ämärii (mri) 'magneettitutkimus' (engl. *Magnetic resonance imaging*) B

ämtee (mt) 'mielenterveys' B

ärvee (rv) 'rangaistusvaatimus' B

Liite 6: Vartijaslangin sanasto aihepiireittäin.

Tässä sanastossa on vartijoiden käyttämää slangisanastoa aihepiireittäin jaoteltuna. Sanat jakautuivat luontevasti viiteen aihealueeseen: asiakkaisiin, päihdyttäviin aineisiin, työtehtäviin, työvälineisiin sekä vartijoiden nimityksiin liittyviin slangisanoihin. Sanan jälkeen on kerrottu sen merkitys lyhyesti, tarkempi selostus kunkin sanan merkityksestä ja muista lisätiedoista löytyy liitteestä 1.

Asiakkaisiin liittyvät

alan mies 'päihteiden käyttäjä', 'rikollinen'
alan porukka 'päihteiden käyttäjät', 'rikolliset'
deeku 'alkoholisoitunut'
dyykkari 'roskakoreja kaiveleva syrjäytynyt, alkoholisoitunut'
hameväki 'romaninainen'
hamppi 'huumeidenkäyttäjä', 'alkoholisoitunut'
hevosmies 'romanimies'
hiekkaneekeri 'tummempi-ihoinen henkilö'
järjestö 'rikollisjärjestö'
kansallispukuinen 'romani'
keikkamies 'rikollinen kohteessa'
mamu 'maahanmuuttaja'
mokkakikkeli 'tummempi-ihoinen henkilö'
mustikkasuu 'asiakas, jolle on juotettu aktiivihiltä'
naksu, narkki, nisti 'narkomaani, huumausaineiden käyttäjä'
nyrkillä tapettava 'laiha, hintelä henkilö'
näppäri,
näpy 'näpistelijä'
piripää 'aggressiivinen tai erityisen sekava huumausaineiden käyttäjä'
puistokemisti 'koditon, alkoholisoitunut henkilö'
rannan reiska,
rantojen mies 'koditon, alkoholisoitunut henkilö'
rupu 'pahalta haiseva, koditon asiakas'
siima 'laiha, hintelä henkilö'
spurku 'alkoholisoitunut'
yön timo 'tummaihoisen'

Päihdyttäviin aineisiin liittyvät

Bilis 'Subutex'
deeku 'alkoholisoitunut'
hamppi 'huumeidenkäyttäjä', 'alkoholisoitunut'
herska 'heroiini'
kokkeli 'kokaiini'
kukka 'kannabis'
mömmö 'huumausaine'
nappi 'huumausaineiksi luokitellut lääkkeet'
narkki 'narkomaani, huumausaineiden käyttäjä'
nisti 'huumausaineiden käyttäjä'

olla aineissa, – maistissa, – mömmöissä, – pikku pireissä, – sooseissa, – tuubassa 'olla päihteiden vaikutuksen alaisena'
pami 'Diapam'
piikki 'huumeruisku'
pilvi 'kannabis'
piri 'amfetamiini'
piripää 'aggressiivinen tai erityisen sekava huumausaineiden käyttäjä'
pudi 'kannabis'
rannan reiska, rantojen mies 'koditon, alkoholisoitunut henkilö'
spiidi 'amfetamiini'
spurku 'alkoholisoitunut'
tabu 'tabletti'
vauhti 'amfetamiini'

Työtehtäviin liittyvät

anari 'anastusilmoitus'
exitus 'vainaja'
hapettaminen 'hengitysteiden tukkiminen'
hesukeikka 'henkilösuojaustehtävä'
hoiva 'hoitokoti'
hypätä 'liikkua, työskennellä kiireessä'
häke 'häätäkeskus'
häly 'vartiointiliikkeen oma hälytyskeskus', 'hälytys', 'tuotesuojahälytin'
hätähäly 'hätäpainikehälytys'
keikka 'rikollisen suorittama toimenpide, esim. murto tai varkaus'
keissi 'työtehtävä esim. kiinniotto'
kilikalikeikka 'kohteeseen murtauduttu ikkunan tai oven läpi'
kinu 'kiinniotto'
kollata 'tarkastaa kiinniotettua'
koppi 'ottaa asiakas vauhdista kiinni', 'kiinniottotila'
kovahäly 'tuotesuojahälytin'
läht(e)ä hyppyyn 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta'
käpsäys 'moka'
lasimies 'lasinkorjauspalvelu'
marsu 'mrsa-bakteeri'
mummohäly, mummokeikka 'turvapuuhelinhälytys, turvarannekehälytys'
mylly 'iso tappelu'
myllyttäminen, myllytys, myllyttää 'raju fyysinen kontakti asiakkaan kanssa'
noro 'norovirus'
näpy 'näpistelijä', 'näpistys, anastus'
ottaa hatkat 'asiakas pakenee tapahtumapaikalta'
paini 'rajumpi fyysinen kontakti asiakkaan kanssa'
paskahäly 'turha hälytys'
perjantaipipo 'suojaverkko päässä olevien haavasuojien pitoon'
poka 'kiinniotettu, kohdehenkilö'
poistari 'poistumistarkastus'
pöpilä 'psykiatrin tai psykiatrian päivystys'
ryskääminen 'rajumpi fyysinen kontakti asiakkaan kanssa'
tapari, tappari 'tapahtumailmoitus'
sovari 'sovituskoppi'
summa 'ei yksityiskohtaista tietoa hälytyksen aiheuttajasta'

sutura 'toimenpidehuone'
teeäspee (tsp), teeäsportti (ts-portti) 'tuotesuojaportti'
tussula 'gynekologin huone'
reikä 'rikottu tai murrettu kohta rikospaikan rakenteissa'
veeäree (vre) 'vankomysiinille resistentit enterokokkikannat'
väijyä 'olla töissä', 'seurata epäiltyä'
yyhoo (yh) 'yhdyshenkilö'
yökkö 'yöhoitaja tai -valvoja'
ämtee (mt) 'mielenterveys'
ämärii (mri) 'magneettitutkimus'
ärvee (rv) 'rangaistusvaatimus'

Työvälineisiin liittyvät

aspi 'ASP-merkkinen teleskooppipatukka', 'teleskooppipatukka', 'asiakaspalvelupiste'
boksi 'avainlaatikko'
deffa 'defibrillaattori'
dome '360 astetta pyörivä, zoomattava seurantakamera'
foksi 'Fox-merkkinen kaasus'
foami, foumi 'vaahtomainen oc-kaasu'
Geeäräs (Grs) 'Guard report system -seurantajärjestelmä'
gorillaraudat 'isokokoiset käsiraudat'
hasardinippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat'
hälynippu 'kaikkien hälytyskohteiden avaimet'
iärrä (ir) 'infrapunailmaisin', 'liiketunnistin'
Kerssi 'Guard report system -seurantajärjestelmä'
kesmi 'gsm'
kiipäkki 'vyöllä oleva avainjojo'
käyttis 'käyttölaite, rikosilmoitinlaite'
lepari 'lepositeet'
liivi(t) 'suojaliivit'
maihari 'maihinnousukengät', myös 'turvakengät'
mankkari 'magneettikosketin'
mora '(mikä tahansa) puukko'
mutka 'pistooli'
Mäkkäri 'Maglite-taskulamppu'
nyppy 'seurantajärjestelmän viivakoodi'
näppis 'rikosilmoittimen näppäimistö'
piirinippu 'tietyn piiriin aikana kierrettävien kohteiden avaimet'
pistari 'pistosuojahanska'
randominippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat'
rappari 'raportti'
rikkari 'rikosilmoitinjärjestelmä'
sekanippu 'ei tietoa siitä, mihin avainnippun avaimet sopivat'
snigeli 'Snigel-merkkiset turvallisuusalan välineet'
spaideri 'Spider-tuotesuojahälytyn'
teekoopee (tkp),
telari 'teleskooppipatukka'
tägi, täppä 'seurantajärjestelmän viivakoodi'
vajari 'rikosilmoitinlaitteen vajaatoimintailmoitus'
viiltari 'viiltosuojahanskat'
vinyyli 'vinyylipatukka'

Virveli, Värkki 'VIRVE-radio'
älärrä (lr) 'lasirikko', 'lasirikkotunnistin'
ämgee (mg) 'magneettikosketin'

Vartijoiden nimityksiin liittyvät

jiiäljiivee (jljv) 'järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja'
järkkäri 'järjestyksenvalvoja'
hessu, kesähessu, kesäbörje 'kesätyöntekijä'
paikkari 'paikallisvartija'
ressu 'reserviläinen, erikseen työhön kutsuttava'
savitakit 'Oys:ssa työskentelevät vartijat'
stevari, steve 'vartija'
vakkari 'vakituinen työntekijä'
vaksi 'vartija', 'vahtimestari'
väijy 'vartija'

Liite 7: McDonald's-slangin aineisto aakkosittain.

aatee (at) 'anytime, kaikki työvuorot sopivat' B

aaäsäm (ASM) 'Advanced Shift Management -vuoronjohtamiskurssi vuoropäälliköille' B

arppi (arp) 'apulaisravintolapäällikkö' B

asema 'työpiste' A

beeäsäm (BSM) 'Basic Shift Management -vuoronjohtamiskurssi vuoropäälliköille' B

bini 'hampurilaisten lämpötila' (engl. *bin* 'laari, astia') D

bioskat 'biopöntöt' B

(BM) 'Big Mac (-hampurilainen)' B

boyfriend 'ranskalaiskoriteline, jota kutsutaan myös poikaystäväksi' (engl. *boyfriend* 'poikaystävä') D

boilis 'rasvanvaihto' (engl. *boil out* 'kiehua yli') D

breikki (brake) 'tauko' (eng. *brake* 'tauko') D

brikka 'tarjotin' (ruots. *bricka* 'tarjotin') D

burgeri 'hampurilainen' (engl. *burger* 'hampurilainen') D

bäk apata (back up) 'avustaa kassalla olevaa tuotteiden keräämisessä' (engl. *back up* 'tukea') D

bäk appari 'kassahenkilöä avustaja työntekijä' (engl. *back up* 'tukea') D

Camro 'muoviastia' (typistetty sanasta *Cambro-astia*) B

(CHB) 'cheesehamburger, juustohampurilainen' B

closari, D

close 'sulkemisvuoro' (engl. *close* 'sulkea') D

crew-ale 'henkilökunta-alennus' C

crew-bileet 'henkilökunnan juhlat' C

crew-kokous 'henkilökuntakokous' C

crew-kortti 'henkilökuntakortti' C

deetee-brikka (DT-brikka) 'juomateline kotipaketteihin' (engl. *drive though* 'ajaa läpi, autokaista', ruots. *bricka* 'tarjotin') D

deetee (DT) 'autokaista' (lyhenne engl. *drive through*) B

deetee-kaista (dt-kaista) 'drive through -kaista, autokaista' B

diippi (deep) 'siivoustehtävä, joka tehdään perusteellisesti' (engl. *deep* 'perusteellinen') D

diipata 'syväpuhdistaa' esim. *Lattiakaivot pitää diipata tänään.* (engl. *deep* 'perusteellinen') D

donari 'donitsi' B

dressaaja 'hampurilaisten maustaja' (engl. *dress* 'valmistaa') D

dressata 'maustaa hampurilaisia' (engl. *dress* 'valmistaa') D

dressipöytä 'hampurilaisten maustamisaika' C

duunari 'työntekijä' (ruots. *don* 'puuhastella, touhuta, duunata' ark.) D

filtrata 'suodattaa rasvoja' (engl. *filter* 'suodattaa') D

filtteri 'suodatin' (engl. *filter* 'suodatin') D

first in first out 'kiertojärjestys: ensimmäisenä sisään, ensimmäisenä ulos' D

fisu 'kalahampurilainen' D

forri (FOR) 'full operation review, ilmoitettu ruoanturvallisuuskäytäntöjen varmennus' B

frontti 'kassalinjasto' (engl. *front* 'etuosa') D

glute 'gluteeniton' B

gluttari 'gluteeniton' B

grilli 'erikoistilaus, jossa mausteet päätetään itse, kuten grilliltä tilattaessa' A

grändi 'iso, suuri' (engl. *grand* 'suuri') esim. *Grand Big Mac -hampurilainen.* D

gäppiaika 'GAPbuster-aika eli kellonajat, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida' C

gäppi 'asiakas, joka arvio käyntikokemustaan' (johdettu sanasta *GAPbuster*) B

haastis 'haastattelu' B

hamppari 'hampurilainen' B

happy hour 'viimeinen tunti töissä' (engl. *happy* 'iloinen, onnellinen', *hour* 'tunti') D

Havi 'tavarantoimitus' (lyhennetty sanasta *Havi Logistics Oy*) B

henksuale 'henkilökunta-alennus' B

henksubileet 'henkilökunnan juhlat' B

henksukokous 'henkilökuntakokous' B

henksukortti 'henkilökuntakortti' B

hiitata 'kuumentaa, pastöroida' (engl. *heat* 'lämmittää, kuumentaa') D

hoobee (HB) 'tavallinen hampurilainen' engl. sanasta *hamburger* B

häppäri 'lastenateria, Happy Meal -ateria' B

häppäri 'viimeinen tunti töissä' (engl. *happy hour*) B

hösä 'kiire' (vrt. *höseltää*) B

joukkulaatikko 'team box, 20 kpl nuggetteja' (engl. *team* 'joukkue', *box* 'laatikko') D

junes,

junnu,

junski 'kampanjassa oleva junior-hampurilainen' B

juusto 'juustohampurilainen' B

kahvimasina 'kahvikone' (engl. *coffee machine* 'kahvinkeitin') D

keda 'ketsuppi' B

kehari 'kehityskeskustelu' B

kenttis 'kenttäpäällikkö' B

kuitata 'reagoida paistoalaiden piippaukseen' esim. *Muistakaa kuitata raksualtaat*. A

kuivasiba 'kuivasipuli' B

kuivis 'kuivavarasto' B

kupsukka 'Quarter Pounder -hampurilainen' B

kyökki 'keittiö' A

käytsäri 'käyttö sopimus', käytettävyys' B

köökki 'keittiö' (ruots. *kök* 'keittiö') D

leibör (labor) 'työvoimakustannukset suhteessa myyntiin' (engl. *labor* 'työvoima') D

leimata 'tulla töihin', 'lähteä töistä' A

leipoa 'tehdä hampurilaisia' A

loki 'kansio, johon henkilökunta voi jättää toisilleen viestejä' A

majo 'majoneesi' B

massa 'jäätelö- ja pirtelömassa' B

mennä täydet 'tuote ei tule heti, vaan sen valmistamiseen menee siihen varattu aika' C

mennä uimaan 'tuotetta ei ole valmiina (esim. kanapihvi), ja se laitetaan valmistumaan rasva-altaaseen' A

midi 'aamuvuoron ja iltavuoron välissä oleva työvuoro' (engl. *middle* 'keski') D

mopo 'rasvansuodatuksessa käytettävä väline, joka muistuttaa mopoa' A

muffari 'muffinssi' B

mysse aika 'kellonajat, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida' C

mysse 'asiakas, joka arvio käyntikokemustaan' (lyhennetty sanoista *mystery shopper*) B

mäkki 'Big Mac -hampurilainen' (johdettu sanasta *Mac*) B

Mäkkäri 'McDonald's' B

no man's land 'alue, joka ei siivouksen yhteydessä varsinaisesti kuulu kenenkään vastuulle' D

norsunkärsä 'grillin kannessa oleva osa, joka muistuttaa norsunkärsää' A

norsunletku 'vesiletku, joka muistuttaa norsunkärsää' C
nugsu 'nugetti' B

olla lattialla 'työskennellä esim. keittiössä tai kassalla' C
olla miinuksella 'tuote puuttuu' A
olla nollassa 'tuotetta ei ole yhtään valmiina, eikä sitä ole mennyt yhtään' A
openi 'aamuvuoro' (engl. *open* 'avata') D
Ortsu 'pihavarasto, joka on nimetty Orvokki-jätepuristimen mukaan' B
Orvokki 'pihavarasto, joka on nimetty Orvokki-jätepuristimen mukaan' A
ovo 'omavalvontaohjelma' B

parkkelssön 'parkki, autokaistan asiakas odottaa tilaustaan parkkiruudussa' B
parkki 'tilausta parkkiruudussa odottava auto' A
patty 'Value Patty -kanapihvi' B
peksu 'pekoni' B
piirtää listat 'suunnitella työvuorolistat' D
pikki 'smoothie- ja frappekone' B
pleini (plain) 'hampurilainen ilman mausteita tai pelkällä juustosiivulla' (engl. *plain* 'pelkkä, alaston') D
poikaystävä 'ranskanperunakorien teline' (engl. *boyfriend* 'poikaystävä') D
poikkis 'ranskanperunakorien teline' (johdettu sanasta *poikaystävä*) B
position plan 'suunnitelma jokaisen työntekijän työasemasta' D
possari 'suunnitelma jokaisen työntekijän työasemasta' (engl. *position* 'asema' *plan* 'suunnitelma') D
premi 'iso kanapihvi' (lyhennetty sanasta *Chicken Premier*) B
promottaa 'nollata tuotteen hinta, antaa tuote ilmaiseksi esim. täydellä ateriapassilla' (engl. *promote* 'promottaa') D
pulla 'sämpylä' A
pursa 'hampurilainen' (muodostettu sanasta *burgeri*) B
(pv) 'päivävessat, päivälliseen mennessä WC-alueet puhdistettu' B
pystis,
pystäri 'pystykaappi' B
pyörittää briikkoja 'pestä tarjottimia' C
päällikkö 'vuoropäällikkö' B
päällikkökoppi 'vuoropäällikköiden toimisto' C
päivärappari 'päiväraportti' B
pöhistä 'valmistua' esim. *Lihat pöhisevät.* (onomatopoeettisia sanoja, vrt. puhista, puhkua) C

quupee (QP) 'Quarter Pounder (-hampurilainen)' B

raksuallas 'ranskalaisallas, ranskalaisten säilytyspaikka' C
raksukaappi 'ranskalaiskaappi, jossa säilytetään ranskalaisten pakkauskoteloita' C
raksukone 'ranskalaiskone, joka pitää ranskalaiset pakastettuina' C
raksut,
ranut,
raxut 'ranskanperunat' B
rekkuli 'reklamaatio' B

saigon
saikku 'sairausloma' B
Seppo 'CBO-niminen kanahampurilainen' A
servata 'poistaa tilaukset, esim. kassanäytöstä' (engl. *serve* 'hoitaa, palvella') D
sheikki (shake) 'pirtelö' (engl. *shake* 'pirtelö') D
siba 'sipuli' B
skimmata 'puhdistaa rasva-altaita' (engl. *skim* 'kuoria') D

skobe 'kassakaappi' (ruots. *skåp* 'kaappi') D
skraba 'väline, jolla grillin pinta puhdistetaan' (ruots. *skrapa* 'skrapa') D
skrabata 'puhdistaa grillin pinta' (ruots. *skrapan* 'skrapata') D
soosi 'kastike, majoneesi' A
soppari 'sopimus' B
sorri (SOR) 'short operation review, ilmoittamaton ruoanturvallisuuskäytäntöjen varmennus' B
sparru 'iso vetopaperirulla' (ruots. *spar* 'säästö') D
stiimeri (steameri) 'höyrystin' (engl. *steam* 'höyryttää') D
stokata 'täydentää varastoja' (engl. *stock* 'varasto') D
stokki 'varastojen täydennys' (engl. *stock* 'varasto') D

take out 'kotipaketti' (engl. *take out* 'ottaa, viedä ulos') D
Tapsan tanssit 'yrittäjän järjestämät jokavuotiset juhlat henkilökunnalle' A
tasata skobe 'lisätä/vähentää kassakaapista rahaa, jotta kassakaapin arvo on sama joka päivä' C
teekooaa (tka) 'tuotantokäskynantaja' B
teetee (tt) 'työntekijä' B
tiimari '20 kpl nugetteja' (johdettu sanasta *tiimi*) B
tiimi '20 kpl nugetteja' (käännös tuotenimestä *team box*) D
timpo '20 kpl nugetteja' B
tiskari 'tiskaaja' B
toasteri 'sämpyläpaahdin' (engl. *toast* 'paahtaa') D
tulla pikana 'tuote tehdään heti' A
tulla sisään 'tulla töihin, leimata kellokortilla sisään' A
tulla tasosta 'olla valmiina, valmistua heti' C
tykki 'kastikeannostelija, joka muistuttaa ulkomuodoltaan tykkiä' A

(UK) 'ulkokierros' B
Ursula 'jäätelö-pirttelökone, joka muistuttaa Disneyn *Ursula*-hahmoa' A

vapari 'vapaapäivä' B
veepee (VP) 'vuoropäällikkö' B

weistti (waste) 'säilymisajan ylittänyt tuote tai raaka-aine' (engl. *waste* 'jäte') D
winsut '(ulko-)mainokset' (johdettu englanninkielisestä sanasta *window*) D
wräpätä 'paketoita hampurilaisia' (engl. *wrap* 'pakata') D
wräppi 'tuotantokäskynantaja, hampurilaisten pakkaaja' (engl. *wrap* 'pakata') D
wräppipöytä 'hampurilaisten pakkauspöytä' (engl. *wrap* 'pakata') C

ämgeeär (mgr) 'vuoropäällikkö' B
ämgeeär-kortti (mgr-kortti) 'kortti, jolla aukaistaan kassalipas' C
ärpee (RP) 'ravintolapäällikkö' B

Liite 8: McDonald's-slangin sanasto aihepiireittäin

Ruokaan ja elintarvikkeisiin liittyvä sanasto

(BM) 'Big Mac -hampurilainen'
burgeri 'hampurilainen' (engl. burger 'hampurilainen')
(CHB) 'cheesehamburger, juustohampurilainen'
donari 'donitsi'
first in first out 'raaka-aineiden kiertojärjestys: ensimmäisenä sisään, ensimmäisenä ulos'
fisurilainen 'kalahampurilainen'
glute 'gluteeniton'
gluttari 'gluteeniton'
grilli 'erikoistilaus'
grändi 'iso, suuri' (engl. grand 'suuri') esim. Grand Big Mac -hampurilainen.
hamppari 'hampurilainen'
hoobee (HB) 'tavallinen hampurilainen'
häppäri 'lastenateria, Happy Meal -ateria'
joukkuelaatikko 'team box, 20 kpl nuggetteja' (engl. team 'joukkue', box 'laatikko')
junes,
junnu,
junska 'kampanjassa oleva junior-hampurilainen'
juusto 'juustohampurilainen'
keda 'ketsuppi'
kuivasiba 'kuivasipuli'
kupsukka 'Quarter Pounder -hampurilainen'
majo 'majoneesi'
massa 'jäätelö- ja pirtelömassa'
muffari 'muffinssi'
mäkki 'Big Mac -hampurilainen' (johdettu sanasta Mac)
nugsu 'nugetti'
patty 'Value Patty -kanapihvi'
peksu 'pekoni'
pleini (plain) 'hampurilainen ilman mausteita tai pelkällä juustosiivulla' (engl. plain 'pelkkä, alaston')
premi 'iso kanapihvi' (lyhennetty sanasta Chicken premier)
pulla 'sämpylä'
pursa 'hampurilainen' (muodostettu sanasta burgeri)
pöhistä 'valmistua' esim. Lihat pöhisevät. (onomatopoeettisia sanoja, vrt. puhista, puhkua)
quupee (QP) 'Quarter Pounder -hampurilainen'
raksut,
ranut,
raxut 'ranskanperunat'
Seppo 'CBO-niminen kanahampurilainen'
sheikki (shake) 'pirtelö' (engl. shake 'pirtelö')
siba 'sipuli'
soosi 'kastike'
tiimari '20 kpl nugetteja' (johdettu sanasta tiimi)
tiimi '20 kpl nugetteja' (käännös sanasta team)
timpo '20 kpl nugetteja'
weisti (waste) 'säilymisajan ylittänyt tuote tai raaka-aine' (engl. waste 'jäte')

Henkilökuntaan liittyvä sanasto

aaäsäm (ASM) 'Advanced Shift Management -vuoronjohtamiskurssi vuoropäälliköille'
arppi (arp) 'apulaisravintolapäällikkö'
beeäsäm (BSM) 'Basic Shift Management -vuoronjohtamiskurssi vuoropäälliköille'
crew-ale 'henkilökunta-alennus'
crew-bileet 'henkilökunnan juhlat'
crew-kokous 'henkilökuntakokous'
crew-kortti 'henkilökuntakortti'
duunari 'työntekijä' (ruots. dona 'puuhastella, touhuta, duunata' ark.)
henksuale 'henkilökunta-alennus'
henksubileet 'henkilökunnan juhlat'
henksukokous 'henkilökuntakokous'
henksukortti 'henkilökuntakortti'
kenttis 'kenttäpäällikkö'
päällikkö 'vuoropäällikkö'
Tapsan tanssit 'yrittäjän järjestämät jokavuotiset juhlat henkilökunnalle'
teekooaa (tka) 'tuotantokäskynantaja'
teetee (tt) 'työntekijä'
tiskari 'tiskaaja'
veepee (VP) 'vuoropäällikkö'
wräppi 'tuotantokäskynantaja, hampurilaisten pakkaaja' (engl. wrap 'pakata')
ämgeeär (mgr) 'vuoropäällikkö'
ärpee (RP) 'ravintolapäällikkö'

Työvälineisiin liittyvä sanasto

bini 'hampurilaisten lämpötaaso' (engl. bin 'laari, astia')
boyfriend 'ranskalaiskoriteline, jota kutsutaan myös poikaystäväksi' (engl. boyfriend 'poikaystävä')
brikka 'tarjotin' (ruots. bricka 'tarjotin')
Camro 'muoviastia' (typistetty sanasta Cambro-astia)
deetee-brikka (DT-brikka) 'juomateline kotipaketteihin' (engl. drive though 'ajaa läpi, autokaista', ruots. bricka 'tarjotin')
dressipöytä 'hampurilaisten maustamispaikka'
hiitata 'kuumentaa, pastöroida' (engl. heat 'lämmittää, kuumentaa')
kahvimasina 'kahvikone' (engl. coffee machine 'kahvinkeitin')
mopo 'rasvankierrätyksessä käytettävä väline, joka muistuttaa mopoa'
norsunkärsä 'grillin kannessa oleva osa, joka muistuttaa norsunkärsää'
norsunletku 'vesiletku, joka muistuttaa norsunkärsää'
ovo 'omavalvontaohjelma'
pikki 'smoothie- ja frappekone'
poikaystävä 'ranskanperunakorien teline' (käännetty samaa tarkoittavasta sanasta boyfriend 'poikaystävä')
poikkis 'ranskanperunakorien teline' (johdettu sanasta poikaystävä)
raksuallas 'ranskalaisallas, ranskalaisten säilytyspaikka'
raksukaappi 'ranskalaiskaappi, jossa säilytetään ranskalaisten pakkauskoteloita'
raksukone 'ranskalaiskone, joka pitää ranskalaiset pakastettuina'
skraba 'väline, jolla grillin pinta puhdistetaan' (ruots. skrapa 'skrapa')
stiimeri (steameri) 'höyrystin' (engl. steam 'höyryttää')
toasteri 'sämpyläpaahdin' (engl. toast 'paahtaa')
tykki 'kastikeannostelija, joka muistuttaa ulkomuodoltaan tykkiä'
Ursula 'jäätelö-pirtelökone, joka muistuttaa Disneyn Ursula-hahmoa'
wräppipöytä 'hampurilaisten pakkauspöytä' (engl. wrap 'pakata')

ämgeeär-kortti (mgr-kortti) 'kortti, jolla aukaistaan kassalipas'

Työtehtäviin liittyvä sanasto

boilis 'rasvanvaihto' (engl. boil out 'kiehua yli')

breikki (brake) 'tauko' (eng. brake 'tauko')

bäk apata (back up) 'avustaa kassalla olevaa tuotteiden keräämisessä' (engl. back up 'tukea')

bäk appari 'kassahenkilöä avustaja työntekijä' (engl. back up 'tukea')

diippi (deep) 'siivoustehtävä, joka tehdään perusteellisesti' (engl. deep 'perusteellinen')

diipata 'syväpuhdistaa' esim. Lattiakaivot pitää diipata tänään. (engl. deep 'perusteellinen')

dressaaja 'hampurilaisten maustaja' (engl. dress 'valmistaa')

dressata 'maustaa hampurilaisia' (engl. dress 'valmistaa')

filtrata 'suodattaa rasvoja' (engl. filter 'suodattaa')

haastis 'haastattelu'

Havi 'tavarantoimitus' (lyhennetty sanasta Havi Logistics Oy)

kehari 'kehityskeskustelu'

kuitata 'reagoida paistoaltaiden piippaukseen'

käytsäri 'käytösopimus', 'käytettävyys'

leimata 'tulla töihin', 'lähteä töistä'

leipoa 'tehdä hampurilaisia'

mennä täydet 'tuote ei tule heti, vaan sen valmistamiseen menee siihen varattu aika'

mennä uimaan 'tuotetta ei ole valmiina (esim. kanapihvi), ja se laitetaan valmistumaan rasva-altaaseen'

olla lattialla 'työskennellä esim. keittiössä tai kassalla'

olla miinuksella 'tuote puuttuu'

olla nollassa 'tuotetta ei ole yhtään valmiina, eikä sitä ole mennyt yhtään'

piirtää listat 'suunnitella työvuorolistat'

promottaa 'nollata tuotteen hinta, antaa tuote ilmaisena esim. täydellä ateriapassilla' (engl. promote 'promottaa')

(pv) 'päivävessat, päivälliseen mennessä WC-alueet puhdistettu'

rekkuli 'reklamaatio'

servata 'poistaa tilaukset, esim. kassanäytöstä' (engl. serve 'hoitaa, palvella')

skimmata 'puhdistaa rasva-altaita' (engl. skim 'kuoria')

skrabata 'puhdistaa grillin pinta' (ruots. skrapan 'skrapata')

soppari 'sopimus'

stokata 'täydentää varastoja' (engl. stock 'varasto')

stokki 'varastojen täydennys' (engl. stock 'varasto')

take out 'kotipaketti' (engl. take out 'ottaa, viedä ulos')

tasata skobe 'lisätä/vähentää kassakaapista rahaa, jotta kassakaapin arvo on sama joka päivä'

tulla pikana 'tuote tehdään heti'

tulla tasosta 'olla valmiina, valmistua heti'

(UK) 'ulkokierros'

wräpätä 'paketoita hampurilaisia' (engl. wrap 'pakata')

Työympäristöön liittyvät sanat

asema 'työpiste'

bioskat 'biopöntöt'

deetee (DT) 'autokaista' (lyhenne engl. drive through)

deetee-kaista (dt-kaista) 'drive through -kaista, autokaista'

frontti 'kassalinjasto' (engl. front 'etuosa')

kuivis 'kuivavarasto'

kyökki 'keittiö'
köökki 'keittiö' (ruots. kök 'keittiö')
Mäkkäri 'McDonald's'
no man's land 'alue, joka ei siivouksen yhteydessä varsinaisesti kuulu kenenkään vastuulle'
Ortsu 'pihavarasto, joka on nimetty Orvokki-jätepuristimen mukaan'
Orvokki 'pihavarasto, joka on nimetty Orvokki-jätepuristimen mukaan'
parkkelssön 'parkki, autokaistan asiakas odottaa tilaustaan parkkiruudussa'
parkki 'tilausta odottava auto'
pystis,
pystäri 'pystykaappi'
päällikkökoppi 'vuoropäälliköiden toimisto'
skobe 'kassakaappi' (ruots. skåp 'kaappi')
sparru 'iso vetopaperirulla' (ruots. spar 'säästö')
winsut '(ulko-)mainokset' (johdettu englanninkielisestä sanasta window)

Työvuoroon liittyvä sanasto

aatee (at) 'anytime, kaikki työvuorot sopivat'
closari,
close 'sulkemisvuoro' (engl. close 'sulkea')
filtteri 'suodatin' (engl. filter 'suodattaa')
forri (FOR) 'full operation review'
gäppiaika 'GAPbuster-aika eli kellonajat, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida'
gäppi 'asiakas, joka arvio käyntikokemustaan' (johdettu sanasta GAPbuster)
happy hour 'viimeinen tunti töissä' (engl. happy 'iloinen, onnellinen', hour 'tunti')
häppäri 'viimeinen tunti töissä' (engl. happy hour)
hösä 'kiire'
leibör (labor) 'työvoimakustannukset suhteessa myyntiin' (engl. labor 'työvoima')
loki 'kansio, johon henkilökunta voi jättää toisilleen viestejä'
midi 'aamuvuoron ja iltavuoron välissä oleva työvuoro'
mysseaika 'kellonajat, jolloin arviointikäyntiä tekevä asiakas voi asioida'
myse 'asiakas, joka arvio käyntikokemustaan' (lyhennetty sanoista mystery shopper)
openi 'aamuvuoro' (engl. open 'avata')
position plan 'suunnitelma jokaisen työntekijän työasemasta'
possari 'suunnitelma jokaisen työntekijän työasemasta' (johdettu sanoista position plan)
päivärappari 'päiväraportti'
pyörittää briikkoja 'pestä tarjottimia'
saigon,
saikku 'sairausloma'
sorri (SOR) 'short operation review, ilmoittamaton ruoanturvallisuuskäytäntöjen varmennus'
tulla sisään 'tulla töihin, leimata kellokortilla sisään'
vapari 'vapaapäivä'